នៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ
នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្ដារនៃការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ	៖	០០៣/០៧-០៩-២០០៩-អវតក/កសចស/អបជ(៣៥)
ដាក់ជូន	៖	អង្គបុរេជំនុំជម្រះ
ថ្ងៃដាក់	៖	ថ្ងៃទី០៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩
ភាគីអ្នកដាក់	៖	សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ
ភាសាដើម	៖	អង់គ្លេស

ឯកសារបកប្រែ
TRANSLATION/TRADUCTION
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date): 26-Aug-2019, 15:58
CMS/CFO: Sann Rada

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ប្រភេទឯកសារដែលស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ៖ សម្ងាត់

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារកំណត់ដោយ អបជ៖ សម្ងាត់/Confidential

ប្រភេទនៃចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ៖

ការពិនិត្យឯកសារបណ្ដោះអាសន្នឡើងវិញ៖

ឈ្មោះមន្ត្រីដែលបានពិនិត្យ៖

ហត្ថលេខា៖

**ការឆ្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិទៅនឹងចម្លើយរបស់ មាស មុត
ទៅនឹងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹង
ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ មាស មុត (D266)**

អ្នកដាក់ឯកសារ៖
សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ (បម្រុង)
លោកស្រី Brenda J. HOLLIS

ចម្លងជូន៖
សហព្រះរាជអាជ្ញាជាតិ
លោកស្រី ជា លាង

អ្នកទទួលឯកសារ៖
អង្គបុរេជំនុំជម្រះ
ចៅក្រម ប្រាក់ គឹមសាន
ចៅក្រម Olivier BEAUVALLET
ចៅក្រម ន៉ីយ ថុល
ចៅក្រម Kang Jin BAIK
ចៅក្រម ហួត វុទ្ធី

មេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់ក្នុងសំណុំរឿង០០៣

សហមេធាវីការពារក្ដី មាស មុត
លោក អាង ឧត្តម
លោក Michael KARNAVAS

I. សេចក្តីផ្តើម

1. នៅថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ("ស.ច.ស.អ") បានចេញដីកាដំណោះស្រាយមួយ ("ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ") ដែលបានចោទប្រកាន់ មាស មុត ចំពោះអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អំពើបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ឆ្នាំ១៩៤៩ និងការរំលោភទៅលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៥៦ និងឱ្យបញ្ជូនខ្លួនគាត់ទៅជំនុំជម្រះ[1]។ នៅថ្ងៃដដែលនោះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិ ("ស.ច.ស.ជ") បានចេញដីកាដំណោះស្រាយមួយ ("ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់") ដែលបានលើកលែងការចោទប្រកាន់ទាំងអស់ប្រឆាំង មាស មុត ដោយសំអាងថា គាត់មិនស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក ទេ[2]។ សហព្រះរាជអាជ្ញាជាតិបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ[3] ហើយ មាស មុត បានដាក់សំណើសុំឱ្យលើកលែងចោទប្រកាន់លើកលែងតែអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ("អ.ប.ជ") តាមរយៈសម្តែងគាំទ្រភាគច្រើនលើសលប់ ច្រានចោលដីកាលើកលែងចោទប្រកាន់ និងតម្កល់ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ[4] ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ("ស.ព.អ") បានឆ្លើយតបនៅថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩[5]។

2. ស.ព.អ បានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា ដីកានេះសំអាងលើកំហុសអង្គហេតុ និងកំហុសអង្គច្បាប់ ដែលធ្វើឱ្យការសន្និដ្ឋានអំពីយុត្តា

[1] ឯកសារ **D267** ដីកាដំណោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ("ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ") ទំព័រ ២៥៦-២៦៤។

[2] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ មាស មុត ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ("ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់") កថាខណ្ឌ ៤២៧-៤៣០។

[3] ឯកសារ **D267/3** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាជាតិទាក់ទងនឹងដីកាដំណោះស្រាយរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ចុះថ្ងៃទី០៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៩ ("បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.ជ")។

[4] ឯកសារ **D267/4** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ជំទាស់នឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៩។

[5] ឯកសារ **D267/10** ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ (D267) ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ("ចម្លើយតបរបស់ ស.ព.អ ទៅនឹង បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត")។

ធិការបុគ្គលនៅក្នុងដីកានេះពុំមានសុពលភាព ("បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ")[6]។ ក្នុងការឆ្លើយតប[7] នាពេលនេះ មាស មុត ជំទាស់ថា (១) ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់តម្រូវឱ្យមានការធ្វើយុត្តិកម្មតិចជាងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ (២) ការស៊ើបអង្កេតក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ត្រូវបានបញ្ចប់នៅថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ហើយការបើកការស៊ើបអង្កេតឡើងវិញដោយ ស.ច.ស.អ បម្រុង ("ស.ច.ស.អ.ប") Kasper-Ansermet មិនបានធ្វើឱ្យសេចក្តីជូនដំណឹងពីការបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេតលែងមានសុពលភាពនោះទេ (៣) ស.ច.ស.ជ បានពិចារណា និងចេញដីកាសម្រេចមួយទៅលើអង្គហេតុទាំងអស់នៅក្នុងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០៣ (៤) ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់គ្មានកំហុសទេក្នុងការសម្រេចទៅលើការបង្ខំ ការគាបសង្កត់ និងការបញ្ជាពីថ្នាក់លើ (៥) ស.ច.ស.ជ បានពិចារណាយ៉ាងត្រឹមត្រូវទៅលើការប្រព្រឹត្តិផ្ទាល់ និងការនៅក្បែរឧក្រិដ្ឋកម្ម (៦) សេចក្តីសន្និដ្ឋានលើអង្គហេតុរបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ទាក់ទិននឹងតួនាទីរបស់ មាស មុត ក្នុងអំឡុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ មានភាពត្រឹមត្រូវ (៧) ការពិចារណារបស់ ស.ច.ស.ជ ចំពោះជនរងគ្រោះ ពុំមានកំហុសអង្គហេតុទេ និង (៨) ស.ច.ស.ជ មិនបានសម្រេចថា ឌុច ជាជន "ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" តែម្នាក់គត់នោះទេ។ ចុងក្រោយ ចម្លើយតបនេះអះអាងថា ប្រសិនបើដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ឬដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះមិនត្រូវបានច្រានចោលដោយសម្លេងគាំទ្រភាគច្រើនលើសលប់របស់ អ.ប.ជ ការបញ្ជូនសំណុំរឿង ០០៣ ទៅជំនុំជម្រះ ពុំត្រូវបានប្រមើលមើលនៅកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក ទេ ហើយផ្ទុយទៅនឹងធម្មនុញ្ញ។

3. ស.ព.អ ផ្អែកទៅលើសារណានានានៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ និង ចម្លើយតបរបស់ ស.ព.អ ទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ហើយឆ្លើយតបចំពោះកំហុសឆ្គង និងការលើកឡើងដោយមិនត្រឹមត្រូវជាក់លាក់នៅក្នុងចម្លើយរបស់ មាស មុត ដូចខាងក្រោម។

II. ប្រវត្តិនីតិវិធី

[6] ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងទៅនឹងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ មាស មុត ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៩ ("បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ")។

[7] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត ទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ("ចម្លើយរបស់ មាស មុត")។

4. ស.ព.អ សូមយោងទៅប្រវត្តិនីតិវិធីដែលមាននៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ I ដែលភ្ជាប់ជាមួយនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់របស់គាត់[8] និងប្រវត្តិដែលលើកឡើងខាងលើ។ ច្បាប់ជាធរមានត្រូវបានលើក ឡើងនៅក្នុងវាក្យខណ្ឌពាក់ព័ន្ធខាងក្រោម។

5. នៅថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៩ អ.ប.ជ បានសម្រេចបន្ថែមពេលវេលា និងចំនួនទំព័រកំណត់សម្រាប់ចម្លើយតបរបស់ភាគី និងការឆ្លើយតបទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយទាំងពីរ ដោយបានណែនាំឱ្យភាគី ដាក់ការឆ្លើយតបរបស់ខ្លួនតែមួយភាសាសិន ក្នុងរយៈពេល ២៥ ថ្ងៃ ចាប់ពីថ្ងៃជូនដំណឹងពីសំណៅបកប្រែនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដែលពួកគេត្រូវធ្វើការឆ្លើយតប[9]។ សំណៅបកប្រែជាភាសាខ្មែរនៃចម្លើយតបរបស់ មាស មុត ត្រូវបានជូនដំណឹងនៅថ្ងៃទី១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៩[10] ដែលធ្វើឱ្យការឆ្លើយតបនេះផុតកំណត់នៅថ្ងៃទី០៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩។

III. សារណា

កត្តានានានៃការបញ្ជូនរឿងក្តីទៅតុលាការ ICTY មានភាពពាក់ព័ន្ធក្នុងការវាយតម្លៃទៅលើយុត្តាធិការបុគ្គល

6. មាស មុត អះអាងដោយមិនត្រឹមត្រូវថា ស.ព.អ បានសំអាងទៅលើកត្តាមិនសមស្របក្នុងការវាយតម្លៃទៅលើយុត្តាធិការបុគ្គល[11]។ ជាការពិត កត្តានានារបស់ ស.ច.ស សម្រាប់ "អ្នកទទួលខុសត្រូវបំផុត" គឺជាកត្តាទាំងឡាយដែលត្រូវបានលើកឡើងដោយ ស.ព.អ ហើយស្របទៅនឹងកត្តានានាដែលតុលាការ ICTY និងអង្គជំនុំជម្រះផ្សេងទៀតនៅ អ.វ.ត.ក បានយកមកសំអាង។

[8] ឯកសារ **D266/2.2** ឧបសម្ព័ន្ធ I៖ ប្រវត្តិនីតិវិធី ចុះថ្ងៃទី០៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៩។

[9] ឯកសារ **D266/4** & ឯកសារ **D267/6** សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំបន្ថែមពេលវេលា និងចំនួនទំព័រកំណត់សម្រាប់ចម្លើយតប និងការឆ្លើយតបនានា ទាក់ទងនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាដំណោះស្រាយសំណុំរឿង ០០៣ ចុះថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៩ ("សេចក្តីសម្រេចបន្ថែមពេលវេលា") ទំព័រ ៥។

[10] *សូមមើល* អ៊ីមែលស្តីពីការជូនដំណឹងពីមន្ត្រីគ្រប់គ្រងសំណុំរឿង ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៩ នៅម៉ោង ២.៣១ នាទីរសៀល។

[11] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៧-១៤។

7. ដូចដែល ស.ព.អ បានកំណត់[12] ហើយបន្ទាប់មក បានយកមកប្រើប្រាស់នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងមូល ហើយដូចដែល មាស មុត ខ្លួនឯង បានទទួលស្គាល់ដែរ[13] គឺថា ការកំណត់ថាតើ មាស មុត ស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក ឬយ៉ាងណា តម្រូវឱ្យវាយតម្លៃទៅលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលគាត់ទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ និងកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់គាត់។ នេះជាបទដ្ឋានដែល ស.ច.ស ទាំងពីរ បានយកមកប្រើប្រាស់ ដោយឡែកពីគ្នា ឬជាមួយគ្នា នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១[14] សំណុំរឿង ០០៤/២[15] និងសំណុំរឿង ០០៣[16] ហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ("អ.ជ.ស.ដ") និងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ("អ.ជ.ត.ក") ក៏បានប្រើប្រាស់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ដែរ[17]។

8. តុលាការ ICTY ទទួលអាណត្តិការងារជាផ្នែកមួយនៃយុទ្ធសាស្ត្រក្នុងការបញ្ចប់របស់ខ្លួន ឱ្យផ្តោតទៅលើ "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់បំផុតដែលជាប់សង្ស័យថាជាអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម"[18]។ នៅក្នុងការវាយតម្លៃទៅលើបុគ្គលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតទាំងនោះ ក្រុមប្រឹក្សាកំណត់សមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការ ICTY បានពិចារណាទៅលើ "ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទ

[12] ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៩-១២។

[13] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៨.ឃ។ បន្ទាប់មក មាស មុត យកកត្តាទាំងនេះមកប្រើប្រាស់នៅក្នុងចម្លើយរបស់ខ្លួនទាំងមូល៖ *សូមមើលឧទាហរណ៍* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤៨, ៥៥-៥៦, ៦៤-៦៥, ៦៧, ៧៧-៧៨, ៨៩-៩០, ៩២, ៩៧។

[14] ឯកសារ **D261** ដីកាដំណោះស្រាយ (សំអាងហេតុ) ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ ចុះថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៧ ("ដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១") កថាខណ្ឌ ៣៨-៣៩, ៣១៧។

[15] សំណុំរឿង ០០៤/២-ឯកសារ **D360** ដីកាដំណោះស្រាយ ("ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ") កថាខណ្ឌ ៦៩៩ ប្រើប្រាស់នៅក្នុងកថាខណ្ឌ ៧០០-៧១២។ សំណុំរឿង ០០៤/២-ឯកសារ **D359** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ អោ អាន ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ("ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់") កថាខណ្ឌ ៤២៤-៤២៥។

[16] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣, ៣៦៥-៣៦៧។ ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៤៦០ ប្រើប្រាស់នៅក្នុងកថាខណ្ឌ ៤៦១-៤៦៩។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D48** ដីកាសម្រេចលើយុត្តាធិការបុគ្គល កថាខណ្ឌ ១៥។

[17] សំណុំរឿង ០០១-ឯកសារ **F28** សាលដីកាលើរឿងក្តី *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៧១, ៨០។ សំណុំរឿង ០០១-ឯកសារ **E188** សាលក្រមលើរឿងក្តី *ឌុច* កថាខណ្ឌ ២២-២៤។

[18] សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ ១៥០៣ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៣ ឯកសារ អ.ស.ប លេខ S/Res/1503 បុព្វកថា ៧។ សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ ១៥៣៤ (ឆ្នាំ២០០៤) ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៤ ឯកសារ អ.ស.ប លេខ S/Res/1534 កថាខណ្ឌ ៥-៦។

ប្រកាន់” និង “កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនជាប់ចោទ”[19]។ វាជាការសមស្របដែល ស.ច.ស សម្លឹងមើលទៅយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ នៅពេលអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន[20] រួមទាំងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY ផងដែរ ដើម្បីកំណត់អំពីកត្តានានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុវត្តបទដ្ឋាននេះ ដូចដែរ ស.ច.ស[21] អ.ជ.ស.ដ និង អ.ជ.ត.ក[22] បានអនុវត្តជាប្រចាំរួចមកហើយនោះ។

9. លើសពីនេះទៀត កត្តាទាំងនេះពុំមែនជា “កត្តានៃការបញ្ជូនរឿងក្តីនៅតុលាការ ICTY” តែមួយនោះទេ។ ដោយមិនបានយោងដល់កត្តាទាំងនេះ ស.ច.ស នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ បានយកកត្តាទាំងនេះមកប្រើប្រាស់រួមគ្នា[23] *ក្នុងចំណោមនោះ* រួមមាន ចំនួនជនរងគ្រោះ[24] សិទ្ធិអំណាច និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ អ៊ឹម ចែម រួមទាំង ការចូលរួមរបស់គាត់នៅក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយ និងឧក្រិដ្ឋកម្ម[25] ចំនួនប្រជាជនដែលស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់គាត់[26] និងមុខ

[19] វិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICTY វិធាន ១១*ស្ទួន*(គ) យោងទៅសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខលេខ ១៥៣៤ ហើយលើកឡើងថា តុលាការ ICTY នឹងពិចារណាទៅលើ “ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់” និង “កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនជាប់ចោទ” ក្នុងការសម្រេចថា តើគួរបញ្ជូនសំណុំរឿងនេះ ឬទេ។ ក្រុមប្រឹក្សាកំណត់សមត្ថកិច្ចនៃតុលាការ ICTY បានអនុម័តយកបទដ្ឋានទាំងនេះ៖ *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចបញ្ជូនរឿងក្តី *Milošević (Dragomir)* កថាខណ្ឌ ១-៣, ១៧-២៤។ សេចក្តីសម្រេចបញ្ជូនរឿងក្តី *Lukić & Lukić* កថាខណ្ឌ ២៦-២៨។

[20] កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក មាត្រា ១២(១)។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក មាត្រា ៣៣*ថ្មី*។ សំណុំរឿង ០០១-ឯកសារ **F28** សាលដីកាលើរឿងក្តី *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៥៩។

[21] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៦៦-៣៦៧។ សំណុំរឿង ០០៤/២-ឯកសារ **D359** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤២៥-៤២៦។ ឯកសារ **D48** ដីកាសម្រេចលើយុត្តាធិការបុគ្គល កថាខណ្ឌ ១៥-១៦, ២៤។ *សូមមើលផងដែរ* សំណុំរឿង ០០៤/១-ឯកសារ **D308/3/1/20** សេចក្តីពិចារណារបស់ អ.ប.ជ លើដីកាដំណោះស្រាយក្នុងរឿងក្តី អ៊ឹម ចែម កថាខណ្ឌ ៣២៧, ៣៣២ (ចៅក្រម Beauvallet និងចៅក្រម Baik)។ ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៣១ ដកស្រង់ពី ស.ច.ស.អ Blunk ដែលទទួលស្គាល់ថា គាត់ “បានបង្កើតកត្តា “ផ្អែកលើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក *ព្រមទាំងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិនានា*””។

[22] សំណុំរឿង ០០១-ឯកសារ **E188** សាលក្រមលើរឿងក្តី *ឌុច* កថាខណ្ឌ ២២។ សំណុំរឿង ០០១-ឯកសារ **F28** សាលដីកាលើរឿងក្តី *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៣៧៥។

[23] ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១០-១២។

[24] ឯកសារ **D261** ដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ កថាខណ្ឌ ១២៥-១៣៥, ១៩៧, ១៩៩, ២១១-២២១, ២៣០, ២៧០, ២៧៦, ៣១៤, ៣១៧-៣២២។ *សូមមើលផងដែរ* សំណុំរឿង ០០៤/១-ឯកសារ **D308/3/1/20** សេចក្តីពិចារណារបស់ អ.ប.ជ លើដីកាដំណោះស្រាយក្នុងរឿងក្តី អ៊ឹម ចែម កថាខណ្ឌ ៣២៧-៣២៨, ៣៣០ (ចៅក្រម Beauvallet និងចៅក្រម Baik)។

[25] ឯកសារ **D261** ដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ កថាខណ្ឌ ១៧៣-១៧៥, ៣០៧-៣១១។ *សូមមើលផងដែរ*

តំណែងនៅក្នុងឋានានុក្រមរបស់គាត់[27]។ ដូចដែល មាស មុត ទទួលស្គាល់ ការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការសម្រេចទៅលើយុត្តាធិការបុគ្គល ស្រដៀងនឹងការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងពេលផ្តន្ទាទោសដែរ[28] នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះមើលទៅលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃការប្រព្រឹត្តអំពើព្រហ្មទណ្ឌ រួមទាំង "ការពិចារណាអំពីកាលៈទេសៈពិសេសនៃរឿងក្តី" និង "ទម្រង់ និងកម្រិតនៃការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ"[29] និងពិនិត្យលើកត្តាប្រហាក់ប្រហែលនានាផងដែរ[30]។

10. កត្តាទាំងនេះពិតជាមិនមែន "មិនពាក់ព័ន្ធ [ឬ] មិនអាចអនុវត្តបាន" នោះទេ[31]។ មាស មុត ដកស្រង់ ស.ច.ស មិនបានត្រឹមត្រូវទេត្រង់ចំណុចនេះ ដោយសហចៅក្រមទាំងពីររូបបានផ្តល់ការសង្កេតយ៉ាងត្រឹមត្រូវថា នៅពេលវាយតម្លៃពីភាពធ្ងន់ធ្ងរ ចំនួនជនរងគ្រោះដែលតុលាការ ICTY បានប្រើប្រាស់ មិនអាចយកមកប្រើដាច់ណាត់នៅក្នុងបរិបទ អ.វ.ត.ក បានទេ ដោយហេតុថា ចំនួនអ្នកស្លាប់សរុបក្នុងអំឡុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យច្រើនជាងអតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី[32]។

សំណុំរឿង ០០៤/១-ឯកសារ **D308/3/1/20** សេចក្តីពិចារណារបស់ អ.ប.ជ លើដីកាដំណោះស្រាយក្នុងរឿងក្តី អ៊ឹម ចែម កថាខណ្ឌ ៣៣២, ៣៣៤-៣៣៥។

26 ឯកសារ **D261** ដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ កថាខណ្ឌ ១៥៦។

27 ឯកសារ **D261** ដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ កថាខណ្ឌ ១៦១, ៣១៥។ *សូមមើលផងដែរ* សំណុំរឿង ០០៤/១-ឯកសារ **D308/3/1/20** សេចក្តីពិចារណារបស់ អ.ប.ជ លើដីកាដំណោះស្រាយក្នុងរឿងក្តី អ៊ឹម ចែម កថាខណ្ឌ ៣៣២, ៣៣៥-៣៣៧។

28 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥៥, ៦៥។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D261** ដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ កថាខណ្ឌ ៣៨។ ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៦៨។

29 *សូមមើលឧទាហរណ៍* សំណុំរឿង ០០១-ឯកសារ **E188** សាលក្រមលើរឿងក្តី *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៥៨២។ សំណុំរឿង ០០២-ឯកសារ **E313** សាលក្រមលើសំណុំរឿង ០០២/០១ កថាខណ្ឌ ១០៦៨។

30 រួមមាន៖ (ក) ចំនួនជនរងគ្រោះ និងភាពងាយរងគ្រោះរបស់ជនរងគ្រោះ (ខ) ផលប៉ះពាល់នៃបទឧក្រិដ្ឋទៅលើជនរងគ្រោះ និងសាច់ញាតិរបស់ពួកគេ (គ) ទំហំ និងភាពឃោរឃៅនៃបទល្មើស (ឃ) តួនាទីរបស់ពិរុទ្ធជន និង (ង) វិសាលភាពភូមិសាស្ត្រ និងពេលវេលាការធ្វើឲ្យក្លាយជាជនរងគ្រោះ។ *សូមមើលឧទាហរណ៍* សាលដីកាលើសំណុំរឿង ០០២/០១ កថាខណ្ឌ ១១១៨-១១២០។ សំណុំរឿង ០០១-ឯកសារ **F28** សាលដីកាលើរឿងក្តី *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៣៧៥។

31 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ១៤ *ដកស្រង់ពី* ឯកសារ **D261** ដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ កថាខណ្ឌ ១៩។

32 ឯកសារ **D261** ដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ កថាខណ្ឌ ១៨-១៩។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៨.ក។

11. ចុងក្រោយ មាស មុត ទទួលស្គាល់ថា ប្រភេទនៃ "បុគ្គលដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ដែលមាននៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក និង ច្បាប់ អ.វ.ត.ក[33] បើតាមអត្ថបទរបស់វា និងឆន្ទៈរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ("រ.រ.ក") និងអង្គការសហប្រជាជាតិ ("អ.ស.ប") គឺជាប្រភេទបើកចំហមួយ ដែលមានតែសហព្រះរាជអាជ្ញា និងចៅក្រមនៅ អ.វ.ត.ក ប៉ុណ្ណោះដែលអាចកំណត់អំពីសមាជិកភាពនៃប្រភេទបុគ្គលនេះ ផ្អែកលើភស្តុតាងសរុប[34]។ ផ្ទុយពីការអះអាងរបស់ មាស មុត[35] ស.ព.អ មិនបានមិនគិតអំពីប្រវត្តិនៃការចរចាទេ។ ចំណុចនេះត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងអត្ថបទកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក ដែលកំហិតយុត្តាធិការបុគ្គលចំពោះ បុគ្គល "ដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ[36]។ ពុំមានចំណុចណាមួយនៅក្នុងការដកស្រង់របស់ មាស មុត ពី "ចេតនារបស់ភាគីនៃកិច្ចព្រមព្រៀង"[37] មកផ្លាស់ប្តូរចំណុចនេះ ឬបង្កើតជា "កត្តាសម្រាប់កំណត់អត្តសញ្ញាណបុគ្គលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត"[38] ដែលផ្តល់ការណែនាំច្បាស់លាស់ដល់ ស.ច.ស ក្នុងការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនឡើយ។

ក. ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មានកំហុសអង្គច្បាប់ ដោយមិនបានផ្តល់សំអាងហេតុ និងសំអាងច្បាប់ដែលចាំបាច់

12. មាស មុត ពុំមានសំអាងហេតុគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីគាំទ្រដល់ការអះអាងរបស់គាត់ដែលថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ពុំមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់ការកំណត់តាមផ្លូវច្បាប់ចំពោះសំអាង

33 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ១១។

34 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៩, ១១។ *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១១៥, ១៧៣-១៨៧។

35 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ១៥។

36 អត្ថបទនៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក ត្រូវបានសន្មតថាជាការបង្ហាញពិតប្រាកដពីចេតនារបស់ភាគីទាំងពីរ។ *សូមមើល* អនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែន មាត្រា ៣១(១)។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D266/2.1.45** វិវាទទឹកដី (*Libyan Arab Jamahiriya v. Chad*) កថាខណ្ឌ ៤១។ ឯកសារ **D266/2.1.44** នីត្យានុកូលភាពនៃការប្រើប្រាស់កម្លាំង (*Serbia and Montenegro v. Belgium*) អញ្ញត្រកម្ម កថាខណ្ឌ ១០០។ ឯកសារ **D266/2.1.43** ការបកប្រែអំពីសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាព (ដំណាក់កាលទី២) មតិយោបល់ទីប្រឹក្សា ទំព័រ ២២៩។ សេចក្តីព្រាងរបស់ ILC នៃច្បាប់សន្ធិសញ្ញា ជាមួយសេចក្តីអធិប្បាយ ទំព័រ ២២០ កថាខណ្ឌ ១១។ *សូមមើលផងដែរ* សាលដីកាលើរឿងក្តី *Čelebići* កថាខណ្ឌ ៦៨។ សំណុំរឿង ០០២-ឯកសារ **E350/8** សេចក្តីសម្រេចលើភស្តុតាងដែលទទួលបានតាមរយៈការធ្វើទារុណកម្ម ចុះថ្ងៃទី០៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៦ កថាខណ្ឌ ២៧។

37 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៨.ក, ៩-១១។

38 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៨-៩។

ហេតុរបស់ខ្លួនទេ ហើយបានលើកឡើងដោយមិនត្រឹមត្រូវពីផលប៉ះពាល់នៃកំហុសឆ្គងនេះ ទៅលើការសន្និដ្ឋានអំពីយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។ មាស មុត ក៏បានបកស្រាយដោយមិនត្រឹមត្រូវថែមទៀត ពីការដែលដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មិនបានមានសំអាងហេតុដែលចាំបាច់ត្រូវមាន ដោយ (១) មើលរំលងវិសាលភាពពេញលេញនៃសំណុំរឿង ០០៣ (២) ការយល់ឃើញដោយមិនត្រឹមត្រូវថា ការដកស្រង់ភស្តុតាងដូចគ្នានឹងសំអាងហេតុដែរ និង (៣) ការប្រៀបធៀបដោយគ្មានមូលដ្ឋាន និងនាំឱ្យមានការយល់ច្រឡំ ទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះរបស់ ស.ច.ស.អ។

13. ផ្ទុយពីការអះអាងរបស់ មាស មុត[39] ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ត្រូវបានកំណត់ឱ្យមានសេចក្តីសន្និដ្ឋានពាក់ព័ន្ធនឹងការកំណត់ប្រភេទបទល្មើស និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ។ ផ្ទុយទៅវិញ ដីកានេះបានសន្និដ្ឋានថា មាស មុត មិនមែនជាជន "ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យទេ ដោយពុំបានពិចារណាថាតើ (១) មានការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬទេ ឬ (២) មាស មុត ទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះឬទេ[40]។ កំហុសឆ្គងនោះគឺជាភស្តុតាងស្រាប់ ទាំងលើបញ្ហាអង្គច្បាប់[41] និងសុភវិនិច្ឆ័យទូទៅ គឺថា បើគ្មានសំអាងច្បាប់ យុត្តាធិការរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានកំណត់ដោយមិនយោងទៅដល់ការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌទេ។

14. ទោះបីដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ដកស្រង់យ៉ាងត្រឹមត្រូវពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្លូវច្បាប់ដែលថា ឋានៈជាអ្នក "ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ត្រូវបានវាយតម្លៃដោយផ្អែកលើ "ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម" និង "កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវ"[42] ក៏ដោយ តែក្នុងការអនុវត្ត ដីកានេះបានប្រកាន់យកលក្ខខណ្ឌថ្មីមួយ ដែល (១) កម្រិតបែបសិប្បនិម្មិតទៅលើវិសាលភាពនៃការវាយតម្លៃ ដោយយក "ចំនួនជនរងគ្រោះ" មកជំនួស "ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម" នៃ "អំពើផ្ទាល់របស់ មាស មុត"[43] និង

[39] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤៥-៤៨, ៥៣-៥៤, ៨៩-៩០, ៩២។

[40] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣។

[41] *សូមមើល* សំណុំរឿង ០០៤/១-ឯកសារ **D308/3/1/20** សេចក្តីពិចារណារបស់ អ.ប.ជ លើដីកាដំណោះស្រាយក្នុងរឿងក្តី អ៊ឹម ចែម កថាខណ្ឌ ២៦ (ជាឯកច្ឆ័ន្ទ)។

[42] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៦៥។ *សូមមើលផងដែរ* សំណុំរឿង ០០១-ឯកសារ **E188** សាលក្រមលើរឿងក្តី *ឌុច* កថាខណ្ឌ ២២។

[43] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤២៨។ *សូមមើលផងដែរ* កថាខណ្ឌ ៣៦៨, ៣៩៧,

(២) ដកចេញការពិចារណាទៅលើការទទួលខុសត្រូវ*ព្រហ្មទណ្ឌ* របស់ មាស មុត ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ចេញពីការវាយតម្លៃទៅលើ "កម្រិត" នៃការទទួលខុសត្រូវរបស់គាត់ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ[44]។

15. ការការពារជាសំខាន់របស់ មាស មុត ចំពោះកំហុសឆ្គងទាំងនេះ មិនត្រឹមត្រូវទេ ដោយ កំហុសឆ្គងទាំងនេះពុំមែនជា "កត្តាកំណត់ជាមូលដ្ឋាន" នៃការវាយតម្លៃលើយុត្តាធិការបុគ្គលទេ ដោយសារ ក្នុងករណីណាក៏ដោយ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់កម្រិត "ការវិភាគពីភាពធ្ងន់ធ្ងរ" របស់ខ្លួនទៅលើជនរងគ្រោះនៃអ្វីដែលហៅថា "អំពើផ្ទាល់" របស់ មាស មុត[45]។ ចំណុចនេះមិនគិតដល់ចំណុចថា ការកម្រិតបែបនេះគឺជាកំហុសអង្គច្បាប់[46]។ ដូចគ្នាដែរ ទឡ្ហីករណ៍ផ្សេងទៀតរបស់គាត់ក៏មិនត្រឹមត្រូវដែរ។ ទោះបីគាត់អះអាងថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់បានធ្វើ "សេចក្តីសម្រេចដែលតម្រូវឲ្យមាន"[47] ក៏ដោយ ក៏គាត់មិនបានបង្ហាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានណាមួយអំពីភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែល មាស មុត ទទួលខុសត្រូវនោះទេ ឧទាហរណ៍ ដោយសារនៅក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ពុំមានសេចក្តីសន្និដ្ឋានបែបនេះទេ[48]។ ផ្ទុយពីការអះអាងរបស់គាត់[49] អ.ប.ជ បានចាត់ទុកសេចក្តីសន្និដ្ឋានពីអត្ថិភាពនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ថាជាចំណុចមិនអាចខ្វះបានដើម្បីឲ្យដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មួយជាការ

៤០៥, ៤២៦។

44 ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣, ៣៦៨។ *សូមមើលផងដែរ* កថាខណ្ឌ ៣៦៩, ៣៧៣, ៣៩៧, ៤០៥, ៤២៨។ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ហាក់ដូចជាប្រកាន់យកដោយមិនត្រឹមត្រូវដែលចារីជាក់ស្តែង ឬភាពប្រហាក់ប្រហែលបំផុតទៅនឹង "ការចូលរួម" ប៉ុណ្ណោះ។

45 *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤៥ (*កត់សម្គាល់យោងទៅ* កថាខណ្ឌ ៨៩-៩២) ៤៨, ៥៤។

46 ទោះបីដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មិនបានបញ្ជាក់ពីអ្វីដែលហៅថា "អំពើផ្ទាល់" ឬ "ជនរងគ្រោះផ្ទាល់" ក៏ដោយ តែវាហាក់ដូចជាការកម្រិតពីភាពធ្ងន់ធ្ងរត្រឹមតែចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលជនជាប់ចោទជាចារីផ្ទាល់ ឬនៅក្បែរនោះ។ ចំណុចនេះផ្ទុយពីច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ហើយក៏មានន័យថា សមាជិកនៃថ្នាក់ដឹកនាំនៅក្នុងសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួមស្ទើរតែមិនត្រូវបានកំណត់ថាជាអ្នក "ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" នោះទេ។ *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១១២-១២០។ *ខាងក្រោម* កថាខណ្ឌ ៤៤-៤៩។

47 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤៥, ៥៤។

48 សំអាងហេតុតិចតួចនៅក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ពុំបង្កើតជាសំអាងច្បាប់ទេ ហើយមិនគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបង្កើតជាមតិយោបល់ដែលមានសំអាងហេតុនោះទេ។ *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥១។

49 ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៦-៤៧, ៥៤។

សន្និដ្ឋានត្រឹមត្រូវ[50]។ ហេតុនេះ ការសំអាងរបស់គាត់ទៅលើដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ នាំឱ្យមានការភាន់ច្រឡំ ដោយហេតុថា ស.ច.ស ទាំងពីរ បានផ្ដល់សំអាងច្បាប់ (ទោះបីមិនគ្រប់គ្រាន់ក្ដី) ទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មផង និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវផង និងបានយកចំណុចទាំងពីរនេះមកពិចារណាយ៉ាងច្បាស់លាស់ក្នុងការវាយតម្លៃរបស់ខ្លួនទៅលើយុត្តាធិការបុគ្គល[51]។

16. មាស មុត មានការភាន់ច្រឡំចំពោះទស្សនទានខុសគ្នាចំនួនពីរ នៅពេលគាត់អះអាងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់ដែលបានប្រព្រឹត្ត ពុំមានឥទ្ធិពលទៅលើការវាយតម្លៃអំពី "ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម" ទេ ដោយសារគ្មាន "ឋានានុក្រមជាប់មកជាមួយ" ក្នុងចំណោមឧក្រិដ្ឋកម្មទេ[52]។ ទោះបីអាចថាមិនមាន "ឋានានុក្រមជាប់មកជាមួយ" ជាទូទៅ[53] ក៏ដោយ ក៏ឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់ដែលកំពុងពិភាក្សា គឺជាកត្តាមួយដែលពាក់ព័ន្ធនឹងរាល់ការវាយតម្លៃអំពីភាពធ្ងន់ធ្ងរ ដូចបានបង្ហាញនៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងអស់ដែល មាស មុត យកមកសំអាង[54]។ លើសពីនេះទៀត ឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់ដែលកំពុង

[50] សំណុំរឿង ០០៤/១-ឯកសារ **D308/3/1/20** សេចក្ដីពិចារណារបស់ អ.ប.ជ លើដីកាដំណោះស្រាយក្នុងរឿងក្ដី អ៊ឹម ចែម កថាខណ្ឌ ២៦ (ជាឯកច្ឆ័ន្ទ)។ ផ្ទុយពីការព្យាយាមធ្វើឱ្យមានពាក្យពេចន៍ដាច់ស្រឡះពីគ្នារបស់ មាស មុត សេចក្ដីសន្និដ្ឋានទៅលើ "អត្ថិភាពនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម" និង "ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ" *គឺជា* កំណត់ប្រភេទបទល្មើសតាមផ្លូវច្បាប់ ដែលតម្រូវឱ្យមានការកំណត់អត្តសញ្ញាណឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់ និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវជាក់លាក់ ដើម្បីកំណត់ថា តើធាតុផ្សំជាមូលដ្ឋានត្រូវបានបំពេញឬទេ។

[51] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤៨ *ដកស្រង់ពី* ឯកសារ **D261** ដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១។ ទោះបី ស.ច.ស បានពិចារណាដោយប្រើអំណាចឆន្ទានុសិទ្ធិទៅលើកត្តាបន្ថែមនានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹង "កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវ" ក៏ដោយ ក៏សហចៅក្រមទាំងពីររូបមិនបាន*ដកចេញ* ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌពីការវិភាគនោះទេ។ ពុំមានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការធ្វើមិនដឹងមិនឮអំពីការទទួលខុសត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់របស់ជនត្រូវចោទចំ ពោះបទឧក្រិដ្ឋនានាទេ នៅពេលសម្រេចថា តើគាត់ជាជន "ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ។

[52] *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤៨។ *សូមមើលផងដែរ* កថាខណ្ឌ ៩២។

[53] សាលដីកាលើ *រឿងក្ដី* *Stakić* កថាខណ្ឌ ៣៧៥។

[54] *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត ជើងទំព័រ ៤០៤-៤០៥ (*សូមមើលឧទាហរណ៍* សាលដីកាលើ *រឿងក្ដី* *Rutaganda* កថាខណ្ឌ ៥៩០-៥៩១។ សាលដីកាលើ *រឿងក្ដី* *Kayishema and Ruzindana* កថាខណ្ឌ ៣៦៧។ សាលដីកាលើ *រឿងក្ដី* *Stakić* កថាខណ្ឌ ៣៧៥)។ ផ្ទុយពីការបកស្រាយដោយមិនត្រឹមត្រូវរបស់ មាស មុត នៅឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៩២ ក្រុមប្រឹក្សាកំណត់សមត្ថកិច្ចនៃតុលាការ ICTY នៅក្នុង*រឿងក្ដី* *Trbić* បានពិចារណាទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់ដែលកំពុងពិភាក្សា ព្រមទាំងការប្រព្រឹត្តិជាមូលដ្ឋាន និងកាលៈទេសៈជុំវិញ និងបានសន្និដ្ឋានថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះពុំមានភាពធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់ទេ។ ថ្វីត្បិតតែយ៉ាងនេះក្ដី ក្រុមប្រឹក្សានេះបានបញ្ជូនសំណុំរឿងដោយសារកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវទាបរបស់ជនជាប់ចោទ។ កង្វះ "ឋានានុក្រមជាប់មកជាមួយ" ជាទូទៅ ក្នុង

ពិភាក្សាអាចមានឥទ្ធិពលទៅលើជ្រុង *ទាំងពីរ* នៃការវាយតម្លៃអំពី "ជនទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត"។ ជាឧទាហរណ៍ ការសន្និដ្ឋានដែលថា ជនជាប់ចោទទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌចំពោះការសម្លាប់រង្គាល នឹងពាក់ព័ន្ធទាំងចំពោះភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្មផង (ការសម្លាប់ជាទ្រង់ទ្រាយធំ) និងកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវផង (ចេតនាក្នុងការសម្លាប់ជាទ្រង់ទ្រាយធំ)[55]។

17. ពុំមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវជាថា បុគ្គលម្នាក់ត្រូវទទួលការចោទប្រកាន់ មុនពេលអង្គហេតុនានាត្រូវបានកំណត់ប្រភេទបទល្មើសតាមផ្លូវច្បាប់នោះទេ[56]។ ចំណុចនេះមិនត្រឹមតែមិនមានសុភវិនិច្ឆ័យទូទៅទេ តែមិនគិតដល់ ឧទាហរណ៍ ចំណុចដែលថា សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវបានតម្រូវឱ្យធ្វើការកំណត់ប្រភេទបទល្មើសនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួររបស់ខ្លួន ដើម្បីឱ្យ ស.ច.ស យកទៅពិនិត្យពីដំបូង[57]។ យ៉ាងណាក៏ដោយ មាស មុត ត្រូវបានចោទប្រកាន់ដោយ ស.ច.ស.អ Harmon និង ស.ច.ស.អ Bohlander មុនពេលចេញដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់[58] ហេតុនេះគាត់ជា "ជនត្រូវចោទ" ទៅតាមអត្ថន័យនៅក្នុងវិធាន ៦៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

18. ចុងក្រោយ មាស មុត បកស្រាយមិនត្រឹមត្រូវពីការពិភាក្សាអំពីមន្ទីរសន្តិសុខឥន្ទញាណនៅក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់[59] ដែលមានភាគច្រើនជាសម្រង់អត្ថបទពីភ័ស្តុតាងដែលត្រូវបាន

ចំណោមឧក្រិដ្ឋកម្ម ពុំពាក់ព័ន្ធនឹងសេចក្តីសម្រេចបញ្ជូនសំណុំរឿងទេ។ *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចបញ្ជូនរឿងក្តី *Trbić* កថាខណ្ឌ ១៨-២០, ២២-២៣។

55 *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ២៤។

56 *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥៣។

57 វិធាន ៥៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ["ប្រសិនបើសហព្រះរាជអាជ្ញាមានហេតុផលជឿថា ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានកើតមានពិត។ [...] ដីកានេះ ត្រូវមានព័ត៌មានដូចខាងក្រោម៖ [...] បទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ដែលមានកំណត់ និងបង្ក្រាបបទឧក្រិដ្ឋនេះ"]។

58 ឯកសារ **D128** ដីកាសម្រេចដាក់ មាស មុត ឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យ*ដោយកំបាំងមុខ* ចុះថ្ងៃទី០៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៥។ ឯកសារ **D128.1** ឧបសម្ព័ន្ធ៖ ការជូនដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំង មាស មុត ចុះថ្ងៃទី០៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៥។ ឯកសារ **D174** កំណត់ហេតុនៃការបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥។ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ ស.ច.ស.ជ បានចូលរួមក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ រួមទាំងការកំណត់ប្រភេទបទល្មើសតាមផ្លូវច្បាប់ចំពោះអង្គហេតុនានា ទោះបីគាត់មិនបានចូលរួមក្នុងការចោទប្រកាន់ អ៊ឹម ចែម និងផ្តល់សំអាងច្បាប់ទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែល អ៊ឹម ចែម មិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ដោយ ស.ច.ស ណាម្នាក់ក៏ដោយ។ *សូមមើល* ឯកសារ **D261** ដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ កថាខណ្ឌ ២៨១-៣០៥។

59 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤៩-៥០។ ស.ព.អ បានលើកចំណុចនេះមកធ្វើជាឧទាហរណ៍មួយ

ជ្រើសរើសដោយចង្អៀត ដែលពុំមែនជាសេចក្តីសន្និដ្ឋានទេ[60]។ វិធីសាស្ត្រនេះធ្វើឱ្យភាគីមិនអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍បាន និងរារាំង អ.ប.ជ មិនឱ្យបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនក្នុងការពិនិត្យទៅលើសេចក្តីសន្និដ្ឋាននានាដែលនាំឱ្យមានការសម្រេចទៅលើយុត្តាធិការបុគ្គលនោះ[61]។ ការពិភាក្សាទៅលើភស្តុតាងអំពីវត្តឥន្ទ្រីញាណដែលមានចំនួន ២ ទំព័រ នៅក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ខុសស្រឡះពីពាក្យដែលថា "ស្ទើរតែដូចគ្នាបេះបិទ"[62] ទៅនឹងសំអាងហេតុ និងសំអាងច្បាប់ ដែលមានចំនួន ១៤ ទំព័ររបស់ ស.ច.ស.អ[63] ដែលមានសេចក្តីសន្និដ្ឋានយ៉ាងច្បាស់ថា មាស មុត ទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌចំពោះការសម្លាប់រង្គាល អំពើមនុស្សឃាត ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង និងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅមន្ទីរសន្តិសុខនោះ ក្រោមទម្រង់ជាការទទួលខុសត្រូវចំនួន ៤ ខុសៗគ្នា ព្រមទាំងចំពោះអំពើមនុស្សឃាតដោយចេតនាគិតទុកជាមុន[64]។ ផ្ទុយពីការបកស្រាយដោយមិនត្រឹមត្រូវរបស់ មាស មុត[65] ស.ច.ស.អ ពុំដែលលើកឡើងថា ភស្តុតាងពីការត្រួតត្រាទៅលើវត្តឥន្ទ្រីញាណរបស់ មាស មុត "មិនត្រូវបានសន្និដ្ឋាន" នោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ ស.ច.ស.អ បានសន្និដ្ឋានថា អង្គភាពដែលនៅក្រោមបញ្ជារបស់ មាស មុត ស្ថិតក្រោមការត្រួតត្រារបស់គាត់ក្នុងអំឡុងពេលនោះទាំងមូល ហេតុនេះ ស.ច.ស.អ បានសន្និដ្ឋានថា មាស មុត ទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលបានប្រព្រឹត្តនៅទីនោះ[66]។

ដែលដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ពុំបានផ្តល់សំអាងហេតុជាមូលដ្ឋានបាន។ ចំណុចផ្សេងទៀតរួមមានការពុំផ្តល់សេចក្តីសន្និដ្ឋាន*នានា*ទៅលើទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មជាច្រើន និងអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០៣ ទេ។ *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៦៣-៨២។ *ខាងក្រោម* កថាខណ្ឌ ៣១-៣៦។

60 ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ២៨៨-២៩៧។

61 *សូមមើល* សំណុំរឿង ០០៤/១-ឯកសារ **D308/3/1/20** សេចក្តីពិចារណារបស់ អ.ប.ជ លើដីកាដំណោះស្រាយក្នុងរឿងក្តី អ៊ឹម ចែម កថាខណ្ឌ ២៦ (ជាឯកច្ឆ័ន្ទ)។ ពុំមានភាពច្បាស់លាស់ថាតើគេអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅនឹងការលើកឡើងនៃសក្ខីកម្មរបស់សាក្សីដែលថា អ្នកទោសត្រូវបាន ឬមិនត្រូវបានដាក់ឱ្យស្ថិតក្នុងស្ថានភាពអមនុស្សនៅក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ដោយរបៀបណាទេ ដោយសារពុំមានការសន្និដ្ឋានពីលទ្ធផលនានា (ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ២៩៤-២៩៥)។

62 *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥៩។

63 ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៤២៦-៤៤៣, ៥៥២-៥៥៩, ៥៦២-៥៧១, ៥៧៦-៥៧៧, ៥៨១ ទំព័រ ៤២៨-៤២៩, ៤៣០-៤៣១។

64 ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ទំព័រ ៤២៨-៤២៩, ៤៣០-៤៣១។

65 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត ជើងទំព័រ ២៣០។

66 ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ១៥៥, ៤២៩, ៤៥៩, ៥៦៤។

ខ. ដីកាលើកលែងការចោទប្រកាន់មានកំហុសអង្គច្បាប់ ដោយសារខកខាន មិនបានពិចារណាលើភស្តុតាងដែលប្រមូលបានក្រោយថ្ងៃទី១៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១

19. មាស មុត អះអាងដោយមិនត្រឹមត្រូវថា ស.ព.អ បានបកស្រាយមិនត្រឹមត្រូវអំពីភារកិច្ចស៊ើបអង្កេតរបស់ ស.ចៅ.ស[67]។ ផ្ទុយមកវិញ ស.ព.អ ខ្លួនឯងដែលយល់ឃើញអំពីទស្សនាទាន និងលក្ខខណ្ឌនៃការស៊ើបអង្កេត "ទាំងអស់" ដោយមិនត្រឹមត្រូវ ហើយខកខានមិនបានគាំទ្រទឡ្ហីករណ៍របស់ខ្លួនដែលលើកឡើងថា សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការបិទកិច្ចស៊ើបសួរ អនុលោមតាមវិធាន ៦៦ (១)[68] ដែល ស.ចៅ.ស.អ Blunk និង ស.ចៅ.ស.ជ ចេញ កាលពីថ្ងៃទី០៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ គឺជាសេចក្តីជូនដំណឹងចុងក្រោយ ហើយបានបិទកិច្ចស៊ើបសួរយ៉ាងត្រឹមត្រូវ។

20. ដីកាលើកលែងការចោទប្រកាន់យល់ខុសអំពីកាតព្វកិច្ចស៊ើបអង្កេតរបស់ ស.ចៅ.ស ហើយ មាស មុត ក៏យល់ខុសដែរ។ ទោះបីជា មាស មុត អះអាងថា "ដើម្បីបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរដែលពិតប្រាកដ និងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ស.ចៅ.ស មិនត្រឹមតែត្រូវកំណត់អង្គហេតុប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងត្រូវកំណត់អត្តសញ្ញាណ អ្នកដែលទទួលខុសត្រូវផងដែរ"[69] ក៏ដោយ ក៏ទឡ្ហីករណ៍របស់គាត់ផ្អែកលើការអះអាងខុសដែលថា "កិច្ចស៊ើបសួរ*ណាមួយ*"[70] ដែល ស.ចៅ.ស ចាត់ទុកដោយអត្តនោម័តថាចាំបាច់ពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុដែលខ្លួនទទួលខុសត្រូវ មានភាពគ្រប់គ្រាន់នោះ។ មាស មុត លើកឡើងដោយមិនត្រឹមត្រូវថា ប្រសិនបើមានសម្ភារៈ *ខ្លះ* នៅក្នុងសំណុំរឿង ពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុ ពុំមានបទដ្ឋានអប្បបរមាចំពោះការស៊ើបអង្កេត "ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព" ឡើយ ដោយហេតុថា ស.ចៅ.ស មានឆន្ទានុសិទ្ធិទូលំទូលាយលើរបៀបដែលខ្លួនធ្វើការស៊ើបអង្កេត[71]។

21. ដូច ស.ព.អ ពន្យល់នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍[72] ទោះបីជាចៅក្រមមានសិទ្ធិទូលំទូលាយក្នុងការសម្រេចអំពីរបៀបដែលគាត់ស៊ើបអង្កេតក៏ដោយ[73] ក៏ឆន្ទានុសិទ្ធិនេះពុំមែនថាគ្មានដែនកម្រិតនោះទេ

[67] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២១។

[68] ឯកសារ **D13** សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការបិទកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ("សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការបិទកិច្ចស៊ើបសួរ")។

[69] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៣១។

[70] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២៧ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែមលើឯកសារដើម)។

[71] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២៣-៤, ២៧។

[72] ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៤៣-៨។

ហើយពុំអនុញ្ញាតឲ្យរួចផុតពីកាតព្វកិច្ចរបស់គាត់ក្នុងការអនុវត្តដោយយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងស៊ើបអង្កេតពិតប្រាកដ និងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដើម្បីបញ្ជាក់ការពិត[74]។ ស.ព.អ ពុំដែលអះអាងថាករណីនេះបានបង្កើតជា "សិទ្ធិដាច់ខាត...ដើម្បីឈានដល់ការជំនុំជម្រះ ឬការផ្តន្ទាទោស"[75]។ លក្ខខណ្ឌនៃការស៊ើបអង្កេតប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពគឺជាមធ្យោបាយមួយប៉ុណ្ណោះ ពុំមែនជាលទ្ធផលនោះទេ[76]។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី ការស៊ើបអង្កេតមិនអាច "ត្រឹមតែជា ទម្រង់ដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាគ្មានប្រសិទ្ធភាពនោះទេ"[77] ហើយ ស.ច.ស ត្រូវបានតម្រូវមិន "ឲ្យសំអាងលើសេចក្តីសន្និដ្ឋានតក់ក្រហល់ ឬគ្មានមូលដ្ឋាន ដើម្បីបិទកិច្ចស៊ើបសួររបស់ខ្លួន ឬដើម្បីប្រើប្រាស់ជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការចេញសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួននោះទេ"[78]។

22. ការព្រមព្រៀងរបស់ ស.ច.ស លើវិធីស៊ើបអង្កេត[79] ពុំពាក់ព័ន្ធនោះទេ ប្រសិនបើវិធីទាំងនោះខកខានមិនបានផ្តល់ការស៊ើបអង្កេតមួយ "ហ្មត់ចត់ មិនលម្អៀង និងមានប្រសិទ្ធភាព"[80] ដែល "គ្រប់គ្រាន់"[81] ហើយ*អាច* "នាំទៅដល់ការកំណត់លើអង្គហេតុ...និងក្នុងករណីសមស្រប ធ្វើការ

[73] *ឧទាហរណ៍ សូមមើល* សំណុំរឿង ០០២ ឯកសារ **D164/3/6** សេចក្តីសម្រេចអំពីករណី SMD កថាខណ្ឌ ២១។ ឯកសារ **D134/1/6.1.4** សាលដីកាលើពាក្យសុំរបស់ជនត្រូវចោទសុំប្តឹងជំទាស់ចិត្តបណ្ឌិត Stephen Heder និង David Boyle ចុះថ្ងៃទី២២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩ កថាខណ្ឌ ២០។

[74] *ឧទាហរណ៍ សូមមើល* សំណុំរឿង ០០២ ឯកសារ **D164/3/6** សេចក្តីសម្រេចអំពីករណី SMD កថាខណ្ឌ ៣៥។ សំណុំរឿង ០០២ ឯកសារ **D365/2/17** សាលដីកាលើសម្ភារភ័ស្តុតាង កថាខណ្ឌ ៦១។

[75] *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២២ *ដកស្រង់ រឿងក្តី Brecknell តទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស* កថាខណ្ឌ ៦៦។

[76] *ឧទាហរណ៍ សូមមើល រឿងក្តី Armani តទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស* កថាខណ្ឌ ២៣៣។ *រឿងក្តី Mustafa Tunç និង Fecire Tunç តទល់នឹង ប្រទេសតួកគី* កថាខណ្ឌ ១៧៣។

[77] *រឿងក្តី Velásquez-Rodriguez តទល់នឹង ប្រទេសហុងឌុយរ៉ាស់* កថាខណ្ឌ ១៧៧។ *រឿងក្តី Vereda La Esperanza តទល់នឹង ប្រទេសកូឡុំប៊ី* កថាខណ្ឌ ១៨៥ (បកប្រែក្រៅផ្លូវការ)។

[78] *រឿងក្តី El Masri តទល់នឹង ប្រទេសម៉ាសេដូនី* កថាខណ្ឌ ១៨៣។

[79] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២៤ *ដកស្រង់* ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងការចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤១, ៤៨។

[80] *រឿងក្តី Vereda La Esperanza តទល់នឹង ប្រទេសកូឡុំប៊ី* កថាខណ្ឌ ១៨៥ (បកប្រែក្រៅផ្លូវការ)។

[81] *រឿងក្តី Ramsahai តទល់នឹង ប្រទេសហូឡង់* កថាខណ្ឌ ២៣៤។ *រឿងក្តី Mustafa Tunç និង Fecire Tunç តទល់នឹង ប្រទេសតួកគី* កថាខណ្ឌ ១៧២។ *រឿងក្តី Armani តទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស* កថាខណ្ឌ ២៣០, ២៣៣។

កំណត់អត្តសញ្ញាណ និងដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះអ្នកទទួលខុសត្រូវ"[82]។ ការស៊ើបអង្កេតបែបនេះត្រូវ *"ទូលំទូលាយ ជាប្រព័ន្ធ និងលម្អិត"*[83] ដែលមានន័យថា ស.ច.ស "ត្រូវចាត់*វិធានការសមហេតុផលណាមួយតាមលទ្ធភាព* ដើម្បីស្វែងរកភ័ស្តុតាង"[84] ពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុដែលគាត់ទទួលវិនិច្ឆ័យ។ សេចក្តីសន្និដ្ឋានចេញការស៊ើបអង្កេតត្រូវតែផ្អែកលើការវិភាគដោយមិនលម្អៀង និងហ្មត់ចត់ លើ*ធាតុផ្សំទាំងអស់ដែលពាក់ព័ន្ធ*[85]។

23. ដូច្នេះ ការស៊ើបអង្កេត *មិន* ពេញលេញ ប្រសិនបើខកខានមិនបាន (i) ស៊ើបអង្កេតបញ្ហាស្នូលនៃរឿងក្តី[86] (ii) អនុវត្តតាមខ្សែសង្វាក់នៃការសាកសួរឱ្យបាច្បាស់លាស់[87] (iii) ស្វែងរក និងស្តាប់ចម្លើយសាក្សីសំខាន់ៗ[88] ឬ (iv) វាយតម្លៃគ្រប់គ្រាន់លើភាពអាចជឿជាក់បាននៃសេចក្តីថ្លែងខុសគ្នាដែលបានធ្វើឡើង[89]។ ផ្ទុយពីបទដ្ឋានទាំងនេះ[90] នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ពុំមានការចុះ

[82] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២២ (ការគូសបញ្ជាក់បន្ថែម) *ដកស្រង់ រឿងក្តី* Armani Da Silva *តទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស* កថាខណ្ឌ ២៣៣។ *សូមមើលផងដែរ* កថាខណ្ឌ ២៤៣។ *សូមមើលបន្ថែម រឿងក្តី* Kolevi *តទល់នឹង ប្រទេសប៊ុលហ្គារី* កថាខណ្ឌ ១៩២។ *រឿងក្តី* Vereda La Esperanza *តទល់នឹង ប្រទេសកូឡុំប៊ី* កថាខណ្ឌ ១៨៥ (បកប្រែក្រៅផ្លូវការ) "ការស៊ើបអង្កេតទាំងមូលត្រូវបានផ្តោតសំខាន់លើគោលបំណងជាក់លាក់មួយពោលគឺ ការកំណត់ការពិត និងការស៊ើបអង្កេត សំអាងហេតុ ការចាប់ខ្លួន ការចោទប្រកាន់ និងប្រសិនបើពាក់ព័ន្ធការដាក់ទណ្ឌកម្មលើអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវលើហេតុការណ៍។ [...] ការស៊ើបអង្កេតត្រូវធ្វើឡើងតាមមធ្យោបាយស្របច្បាប់គ្រប់បែបយ៉ាងដែលមាន"]។

[83] *រឿងក្តី* Vereda La Esperanza *តទល់នឹង ប្រទេសកូឡុំប៊ី* កថាខណ្ឌ ២៦៨ (បកប្រែក្រៅផ្លូវការ)។

[84] *រឿងក្តី* Armani *តទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស* កថាខណ្ឌ ២៣៣។ *រឿងក្តី* Isayeva *តទល់នឹង ប្រទេសរុស្ស៊ី* កថាខណ្ឌ ២១២។ *រឿងក្តី* Vereda La Esperanza *តទល់នឹង ប្រទេសកូឡុំប៊ី* កថាខណ្ឌ ១៨៥។

[85] *រឿងក្តី* Giuliani *និង* Gaggio *ទល់នឹង ប្រទេសអ៊ីតាលី* កថាខណ្ឌ ៣០២។ *រឿងក្តី* Kolevi *តទល់នឹង ប្រទេសប៊ុលហ្គារី* កថាខណ្ឌ ១៩២, ២០១។

[86] *រឿងក្តី* Hugh Jordan *តទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស* កថាខណ្ឌ ១០៧ [នៅក្នុងករណីពាក់ព័ន្ធនឹងការបំពានមាត្រា ២ (សិទ្ធិរស់រានមានជីវិត) "វិការៈនៅក្នុងការស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់លទ្ធភាពបង្ហាញមូលហេតុមរណភាពរបស់បុគ្គលណាមួយ ឬបុគ្គលទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវ អាចមានកំហុសលើបទដ្ឋាននេះ"]។ *រឿងក្តី* Isayeva *តទល់នឹង ប្រទេសរុស្ស៊ី* កថាខណ្ឌ ២១២, ២១៨-២២៤។

[87] *រឿងក្តី* Armani *តទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស* កថាខណ្ឌ ២៣៤។ *រឿងក្តី* Giuliani *និង* Gaggio *ទល់នឹង ប្រទេសអ៊ីតាលី* កថាខណ្ឌ ៣០២។ *រឿងក្តី* Kolevi *តទល់នឹង ប្រទេសប៊ុលហ្គារី* កថាខណ្ឌ ២០១។

[88] *រឿងក្តី* Hugh Jordan *តទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស* កថាខណ្ឌ ១០៧។ *រឿងក្តី* Tanrukulu *តទល់នឹង ប្រទេសតួកគី* កថាខណ្ឌ ១០៩។ *រឿងក្តី* Isayeva *តទល់នឹង ប្រទេសរុស្ស៊ី* កថាខណ្ឌ ២១២។

[89] *រឿងក្តី* M.C. *តទល់នឹង ប្រទេសប៊ុលហ្គារី* កថាខណ្ឌ ១៧៨។

ស៊ើបអង្កេតឲ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយនៅតាមទីតាំងផ្ទាល់ នៅមុនថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ នោះឡើយ។ ផ្ទុយពីការអះអាងរបស់ មាស មុត[91] មានតែសាក្សី ១៤ នាក់ ដែលបានស្តាប់ចម្លើយដោយចៅក្រម Lemonde ហើយសាក្សី ០៣ នាក់ ត្រូវបានស្តាប់ចម្លើយដោយ ស.ច.ស Blunk និង យូ ប៊ុនឡេង[92] ក្រៅពីនោះ សាក្សីសំខាន់ៗនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ពុំត្រូវបានស្តាប់ចម្លើយឡើយ[93] ក្រោយពេល ស.ច.ស ជ្រើសរើសដោយចេតនាក្នុងការបញ្ឈប់ការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ហើយបែរមកពិនិត្យមើលឯកសារវិញ[94]។ ពុំមានភាពពាក់ព័ន្ធខ្លាំងនោះទេថា[95] ទោះបីជារបាយការណ៍កំណត់អត្តសញ្ញាណទីតាំងទាំងពីរ គឺ មន្ទីរសន្តិសុខវត្តឥន្ទញាណ និងការដ្ឋានស្ទឹងហាវ ត្រូវបានកំណត់ថា "បឋម" ក៏ដោយ ក៏ទីតាំងទាំងនេះពុំត្រូវបានចុះពិនិត្យម្តងទៀតនៅមុនថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១[96] ឡើយ ហើយ ស.ច.ស ពុំបានស្នើសុំចម្លើយពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ០០៣ ពីមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជានោះទេ[97]។

24. ទោះបីជាអះអាងថា "ការប្រៀបធៀបស្ថិតិមិនមានភាពពាក់ព័ន្ធឡើយ" ក៏ដោយ[98] ក៏ មាស មុត គាំទ្រការអះអាងរបស់ខ្លួនថា ការស៊ើបអង្កេតបានបញ្ចប់ដោយយោងលើកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់

90 ផ្ទុយពី ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២៧។

91 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២៧ ដែលសំអាងលើចម្លើយរបស់ ស.ច.ស.អ Blunk លើកឡើងថា "សាក្សីសំខាន់ៗត្រូវបានស្តាប់ចម្លើយ រួមទាំង ឌុច ផងដែរ"។

92 ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ លេខយោងជើងទំព័រ ១៥៧ ក្នុងនោះ រួមមាន ឯកសារ **D8** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី សំ ប៊ុនឡេង ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ត្រូវបានដីកាសម្រេចលើកលែងចាត់ប្រកាន់ចាត់ទុកថាពុំពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសំណុំរឿង ០០៣៖ ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងការចោទប្រកាន់ លេខយោងជើងទំព័រ ៥។

93 *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ ៥១, ៥៦, លេខយោងជើងទំព័រ ១៩៣។

94 ឯកសារ **D2/1** របាយការណ៍បញ្ចប់ការអនុវត្តដីកាចាត់ឲ្យស៊ើបសួរជំនួស ចុះថ្ងៃទី១០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១ ERN 00657727-00657728។

95 ផ្ទុយពី ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២៧។

96 ឯកសារ **D2/22** របាយការណ៍ស្តីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីតាំងវត្តឥន្ទញាណ EN 00662101-00662102។ ឯកសារ **D2/23** របាយការណ៍ស្តីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីតាំងការដ្ឋានស្ទឹងហាវ EN 00714348-49, 00714360-00714362។

97 ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ ៥១, ៥៦, លេខយោងជើងទំព័រ ១៩៤។

98 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២៦។

ចម្លើយសាក្សី "ជាង ៤៣០"[99] ដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ នៅមុនថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ ដូច ស.ព.អ បានយោងកន្លងមក[100] មានកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីចំនួនតែ ២០ ប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ក្នុងនោះមានកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីចំនួន ១៨ ត្រូវបានដាក់ភ្ជាប់ជាមួយនឹងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួររួចហើយ ដែលពុំត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងពេលស៊ើបសួរសំណុំរឿង ០០៣ ទេ[101]។ កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីជាច្រើនដែលត្រូវបានផ្ទេរមកពីសំណុំរឿង ០០១ និង ០០២ ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានានាដែលដូចគ្នារវាងសំណុំរឿង ០០១ សំណុំរឿង ០០២ និងសំណុំរឿង ០០៣ (នៅត្រឹមថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១)[102] ប៉ុន្តែ កំណត់ហេតុទាំងនេះពុំបានផ្តោតជាសំខាន់លើបញ្ហាជាក់លាក់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ដូចជា ឧទាហរណ៍ (i) បុគ្គលិកយោធា (ជាពិសេស មកពីកងពលធំលេខ ១៦៤ និងវៀតណាម ថៃ ហើយនឹងអ្នកទោសបរទេសផ្សេងទៀត ដែលចាប់បាននៅសមុទ្រ ហើយត្រូវបានបញ្ជូនទៅ ស-២១ និង (ii) តួនាទីរបស់ មាស មុត (និង ស៊ូ ម៉េត) នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម។ ផ្ទុយពីការអះអាងរបស់ មាស មុត[103] ការស៊ើបសួរ

99 ក.ស.ព. បានធ្វើការស្វែងរកនៅក្នុងប្រព័ន្ធ Zylab សាជាថ្មី ដែលរៀបរាប់លម្អិតនៅក្នុង ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត លេខយោងជើងទំព័រ ១៣៥ ហើយបានរកបានកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយចំនួន ៤៥៣ ជាមួយនឹងអក្សរនាំមុខ ឯកសារ D1 ឯកសារ D2 (ការស្តាប់ចម្លើយទាំង ១៧ ដែលបានធ្វើឡើងដោយ ស.ច.ស.អ Lemonde) ឯកសារ D4 ឯកសារ D10 ព្រមទាំងកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយចំនួន ៣ ឯកសារ D6 ឯកសារ D8 និងឯកសារ D12 ដែលធ្វើឡើងដោយ ស.ច.ស.អ Blunk និង ស.ច.ស.ជ។ កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីចំនួន ២១ បន្ថែមទៀត ត្រូវបានរកឃើញដោយក្នុងនោះរួមមានអ្នកដែល (ជាមួយនឹងអក្សរនាំមុខ ឯកសារ D1 ឯកសារ D4 និង ឯកសារ D10 ដែលសំណៅបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេសត្រូវបានបន្ថែមនៅថ្ងៃទី៣០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១ ប៉ុន្តែ មានជាភាសាខ្មែរនៅមុនថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១។

100 ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ ៥០។

101 ឯកសារ **D1.3.32.17** ឯកសារ **D1.3.32.21** ឯកសារ **D1.3.32.36** ឯកសារ **D1.3.32.43** ឯកសារ **D1.3.32.44** ឯកសារ **D1.3.32.49** ឯកសារ **D1.3.32.9** ឯកសារ **D1.3.33.3** ឯកសារ **D1.3.33.4** ឯកសារ **D1.3.33.5** ឯកសារ **D1.3.33.6** ឯកសារ **D1.3.33.8** ឯកសារ **D1.3.33.9** ឯកសារ **D1.3.33.10** ឯកសារ **D1.3.33.11** ឯកសារ **D1.3.33.12** ឯកសារ **D1.3.33.13** ឯកសារ **D1.3.33.15**។

102 ដោយសារ ស-២១ ការដ្ឋានព្រលានយន្តហោះកំពង់ឆ្នាំ និងមន្ទីរសន្តិសុខអូរកន្សែងត្រូវបានស៊ើបអង្កេតរួចហើយ ក្នុងគោលបំណងសម្រាប់សំណុំរឿង ០០១ និង ០០២ ស.ច.ស មានសិទ្ធិពិនិត្យសម្ភារៈអំពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅទីនោះ ដែលពួកគេបានផ្ទេរយ៉ាងត្រឹមត្រូវ។

103 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២៨។

ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព តម្រូវឲ្យ ស.ច.ស ស្តាប់ចម្លើយឡើងវិញចំពោះសាក្សីជាច្រើននៅក្នុងចំណោមសាក្សីទាំងនោះ ដើម្បីយកភស្តុតាងដោយផ្ទាល់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ០០៣។

25. កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីចំនួន ០៥ មានចំណុចពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាសំខាន់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣[104]។ កំណត់ហេតុមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាដែលមានលក្ខណៈប្រយោលទៅនឹងចំណុចស្នូលនៃសំណុំរឿង។ ឧទាហរណ៍ កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីខ្លះបានលើកឡើងអំពីប្រតិបត្តិការបច្ចេកទេសនៅកំពង់សោម[105] កំពង់ផែកំពង់សោមក្រោមតាគ្រិន[106] ការជម្លៀសនៅកំពង់សោមនៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥[107] និងតួនាទីរបស់ មាស មុត នៅមុនឆ្នាំ១៩៧៥[108]។ កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីផ្សេងទៀតលើកឡើងអំពីគោលនយោបាយពាក់ព័ន្ធនឹង ប.ក.ក *នៅក្រៅ* វិសាលភាពសិទ្ធិអំណាចរបស់ មាស មុត[109]។

26. ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីជាច្រើនពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាដែលនៅក្រៅវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០៣។ ដីកាសម្រេចលើកលែងការចោទប្រកាន់ខ្លួនឯងបានកំណត់ថា

[104] ឯកសារ **D4.1.408** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ឈូក រីន។ ឯកសារ **D4.1.409** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ឈូក រីន [កំណត់ហេតុទាំងពីរនេះ លើកឡើងអំពីតួនាទីរបស់ មាស មុត នៅក្នុងការចូលរួមចំណែកការធ្វើសេចក្តីសម្រេចបោសសម្អាតភូមិភាគបូព៌ា និងបញ្ជូនកងកម្លាំងទ័ពជើងទឹកពីកំពង់សោមទៅអនុវត្តផែនការ]។ ឯកសារ **D4.1.851** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី មាស រឿន [មាស មុត គឺជាមេបញ្ជាការកងពលធំនៅកំពង់សោម ការពារកោះតាង កោះប៉ូឡូវ៉ៃ]។ ឯកសារ **D4.1.477** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ហែម សម្បត្តិ [អ្នកទោសត្រូវបានយកទៅមន្ទីរសន្តិសុខ ទឹក សាប]។ ឯកសារ **D4.1.810** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី សេង សឿន [តួនាទីរបស់ មាស មុត នៅក្នុងការបោសសម្អាត និងការកាន់កាប់ខេត្តក្រចេះ]។

[105] ឯកសារ **D4.1.616** ឯកសារ **D10.1.57**។

[106] ឯកសារ **D4.1.431** ឯកសារ **D4.1.432** ឯកសារ **D4.1.434**។

[107] ឯកសារ **D4.1.466** ឯកសារ **D4.1.476** ឯកសារ **D4.1.795** ឯកសារ **D10.1.45**។

[108] **D4.1.786** ឯកសារ **D4.1.819** ឯកសារ **D4.1.846** ឯកសារ **D4.1.911**។

[109] *ឧទាហរណ៍ សូមមើល* ភស្តុតាងអំពីគោលនយោបាយប្រល័យពូជសាសន៍របស់ ប.ក.ក ប្រឆាំងនឹងវៀតណាម៖ ឯកសារ **D4.1.512** ឯកសារ **D4.1.528** ឯកសារ **D4.1.545** ឯកសារ **D4.1.550** ឯកសារ **D4.1.559** ឯកសារ **D4.1.564** ឯកសារ **D4.1.621** ឯកសារ **D4.1.927**។ ស.ព.អ កត់សម្គាល់ថា ទោះបីជាកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីខ្លះពេលនេះ មានចំណុចពាក់ព័ន្ធបង្ហាញគោលនយោបាយអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំនៅទូទាំងប្រទេសក៏ដោយ ក៏វាពុំស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០៣ នៅថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D4.1.426** ឯកសារ **D4.1.433** ឯកសារ **D4.1.453** ឯកសារ **D4.1.461** ឯកសារ **D4.1.565** ឯកសារ **D4.1.740** ឯកសារ **D4.1.806** ឯកសារ **D4.1.818** ឯកសារ **D4.1.926** ឯកសារ **D10.1.28** ឯកសារ **D10.1.40** ឯកសារ **D10.1.60**។

កំណត់ហេតុនៃការស្ដាប់ចម្លើយចំនួន ១២៣[110] ពុំពាក់ព័ន្ធទេ[111] ឧទាហរណ៍ កំណត់ហេតុពាក់ព័ន្ធនឹង (i) រយៈកាល ឌុច នៅ ម-១៣[112] (ii) ក្រសួងសង្គមកិច្ច និងមន្ទីរពេទ្យ[113] (iii) ក្រសួងការបរទេស[114] (iv) ការប្រព្រឹត្តិលើជនជាតិចាម[115] (v) សៀមរាប[116] (vi) ភូមិភាគកណ្ដាល[117] (vii) ភូមិភាគពាយ័ព្យ[118] (viii) ភូមិភាគបូព៌ា[119] (ix) ភូមិភាគនិរតី[120] រួមទាំង មន្ទីរសន្តិសុខក្រាំងតាចាន់[121] និង (x) ប្រតិបត្តិការ និងកម្មាភិបាលមជ្ឈិមបក្ស[122]។

110 ជាមួយនឹងលេខនាំមុខ ឯកសារ **D4** និងឯកសារ **D10**។ ឯកសារ ៨ ទៀតគឺ ឯកសារ **D1** ឬ ឯកសារ **D2**។

111 ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងការចោទប្រកាន់ លេខយោងជើងទំព័រ ៥។

112 ឯកសារ **D4.1.367**។ ឯកសារ **D4.1.369**។

113 ឯកសារ **D4.1.538** ឯកសារ **D4.1.775** ឯកសារ **D4.1.778** ឯកសារ **D4.1.936** ឯកសារ **D4.1.940** ឯកសារ **D4.1.941** ឯកសារ **D4.1.1055** ឯកសារ **D4.1.1047** ឯកសារ **D4.1.938**។

114 ឯកសារ **D4.1.488** ឯកសារ **D4.1.838** ឯកសារ **D4.1.1131** ឯកសារ **D10.1.50**។

115 ឯកសារ **D4.1.410** ឯកសារ **D4.1.411** ឯកសារ **D4.1.412** ឯកសារ **D4.1.413** ឯកសារ **D4.1.417** ឯកសារ **D4.1.424** ឯកសារ **D4.1.482** ឯកសារ **D4.1.519**។

116 ឯកសារ **D4.1.456** ឯកសារ **D4.1.460** ឯកសារ **D4.1.470** ឯកសារ **D4.1.567** ឯកសារ **D4.1.568** ឯកសារ **D4.1.569**។

117 ឯកសារ **D4.1.514** ឯកសារ **D4.1.515** ឯកសារ **D4.1.516** ឯកសារ **D4.1.520** ឯកសារ **D4.1.521** ឯកសារ **D4.1.523** ឯកសារ **D4.1.539** ឯកសារ **D4.1.557** ឯកសារ **D4.1.560** ឯកសារ **D4.1.562** ឯកសារ **D4.1.792** ឯកសារ **D4.1.807** ឯកសារ **D4.1.825** ឯកសារ **D4.1.843** ឯកសារ **D4.1.844** ឯកសារ **D4.1.853** ឯកសារ **D10.1.56**។

118 ឯកសារ **D4.1.422** ឯកសារ **D4.1.423** ឯកសារ **D4.1.438** ឯកសារ **D4.1.440** ឯកសារ **D4.1.447** ឯកសារ **D4.1.448** ឯកសារ **D4.1.462** ឯកសារ **D4.1.464** ឯកសារ **D4.1.478** ឯកសារ **D4.1.551** ឯកសារ **D4.1.815** ឯកសារ **D4.1.1059** ឯកសារ **D4.1.421**។

119 ឯកសារ **D4.1.526** ឯកសារ **D4.1.534** ឯកសារ **D4.1.543** ឯកសារ **D4.1.544** ឯកសារ **D4.1.546** ឯកសារ **D4.1.890** ឯកសារ **D4.1.449**។

120 ឯកសារ **D4.1.536** ឯកសារ **D4.1.540** ឯកសារ **D4.1.812** ឯកសារ **D4.1.912** ឯកសារ **D4.1.1045**។

121 ឯកសារ **D4.1.427** ឯកសារ **D4.1.820** ឯកសារ **D4.1.816**។

122 ឯកសារ **D4.1.628** ឯកសារ **D4.1.769** ឯកសារ **D4.1.833** ឯកសារ **D4.1.850** ឯកសារ **D4.1.856** ឯកសារ **D4.1.924** ឯកសារ **D4.1.928** ឯកសារ **D4.1.1132** ឯកសារ **D4.1.1133** ឯកសារ **D4.1.1135** ឯកសារ **D4.1.1136** ឯកសារ **D4.1.1137** ឯកសារ **D4.1.1149** ឯកសារ **D4.1.1154**។

27. សំខាន់នោះគឺថា កំណត់ហេតុនៃការស្ដាប់ចម្លើយសាក្សីក្នុងសំណុំរឿង ០០១ និងសំណុំរឿង ០០២ ពុំបានលើកឡើងអំពីចំណុចសំខាន់បំផុតនៃសំណុំរឿងប្រឆាំងនឹង មាស មុត ឡើយ ដែលជា ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅមន្ទីរសន្តិសុខ និងការដ្ឋាននានា និងនៅលើដែនទឹក និងកោះនានា នៅក្នុងខេត្តកំពង់សោមនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងនៅក្នុងអំឡុងពេលបោសសម្អាតកងពលធំលេខ ១៦៤ (ក្រៅពីជនរងគ្រោះដែលត្រូវបានបញ្ជូនទៅ ស-២១)។ ជាក់ស្ដែង កំណត់ហេតុទាំងនេះមិនពាក់ព័ន្ធនឹងការវិភាគរបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងការចោទប្រកាន់ទៅលើផ្នែកនៃឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយដែលបានពិភាក្សានោះទេ[123]។ ប្រសិនបើការស៊ើបអង្កេតត្រូវបានធ្វើឡើងពេញលេញ ដីកាសម្រេចលើកលែងការចោទប្រកាន់អាចលុបបំបាត់ចំណុចផ្ទុយគ្នា និងសំអាងហេតុដែលខ្វះទៅហើយ ដូចជា សំអាងហេតុពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រើប្រាស់វត្តឥន្ទញាណជាមន្ទីរសន្តិសុខ និងតួនាទីរបស់កងពលវរសេនាតូចលេខ ៤៥០ នៅទីនោះ[124]។ ភ័ស្តុតាងដែលរកបាននៅមុនថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ មានតិចតួច និងមិនសមស្របទាល់តែសោះ ចំពោះការស្វែងយល់ត្រឹមត្រូវអំពីលក្ខណៈ និងមុខងារនៃមន្ទីរសន្តិសុខ[125]។ ផ្អែកលើភ័ស្តុតាងដែលបានដាក់នៅក្នុងសំណុំរឿង

[123] សូមមើល ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងការចោទប្រកាន់ លេខយោងជើងទំព័រ ៨៨៨-៩១៣ (វត្តឥន្ទញាណ), លេខយោងជើងទំព័រ ៩១៥-៩៣៦ (ស្ទឹងហាវ) លេខយោងជើងទំព័រ ៥០០-៥, ៦៨៨, ៧០១, ៧១៥-១៦, ៨០៣, ៨១៧-៨, ៨២១, ៨២៣-៤, ៨៧១, ៨៨១, ៨៨២-៨៣ (ការបោសសម្អាតកងពលធំលេខ ១៦៤), លេខយោងជើងទំព័រ ៩៣៨-៧២ (ឧក្រិដ្ឋកម្មនៅសមុទ្រ)។ មានតែកំណត់ហេតុនៃការស្ដាប់ចម្លើយសាក្សីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១/០០២ ចំនួន ០៣ ប៉ុណ្ណោះ ត្រូវបានដកស្រង់នៅទីនេះ៖ ឯកសារ **D4.1.849** កំណត់ហេតុនៃការស្ដាប់ចម្លើយសាក្សី យុន គីម។ ឯកសារ **D4.1.244** កំណត់ហេតុនៃការស្ដាប់ចម្លើយសាក្សី ហ៊ឹម ហ៊ុយ។ ឯកសារ **D4.1.1127** កំណត់ហេតុនៃការស្ដាប់ចម្លើយសាក្សី ឡុត និត្យា ក្នុងនោះ មានតែ ១ ប៉ុណ្ណោះ (ឯកសារ **D4.1.244** កំណត់ហេតុនៃការស្ដាប់ចម្លើយសាក្សី ហ៊ឹម ហ៊ុយ) ពាក់ព័ន្ធនឹងការចាប់ ឬ ជោគវាសនារបស់ជនបរទេសនៅសមុទ្រ ហើយនេះ គឺនៅ ស-២១។

[124] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងការចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ២៩១-៣, ២៩៧។ *សូមមើលបន្ថែម* ឯកសារ ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ២១, ១២២-៤។

[125] ឯកសារពាក់ព័ន្ធនៅមុនថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ រួមមាន៖ ការស្ដាប់ចម្លើយរបស់ ក.ស.ព ចំនួន ៥ ដែលបានដាក់ភ្ជាប់ទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ [ឯកសារ **D1.3.13.1** ចម្លើយរបស់ ប៉ូច កុយ]។ ឯកសារ **D1.3.13.8** ចម្លើយក.ស.ព របស់ ប៉ែន សារិន។ ឯកសារ **D1.3.13.11** ចម្លើយក.ស.ព របស់ សៀង។ ឯកសារ **D1.3.13.12** ចម្លើយក.ស.ព របស់ សុខ ឡាង។ ឯកសារ **D1.3.13.13** ចម្លើយក.ស.ព របស់ តួច សឿលី]។ របាយការណ៍បណ្ដោះអាសន្នស្ដីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីតាំង [ឯកសារ **D2/22** របាយការណ៍ស្ដីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីតាំង]។ កំណត់ហេតុនៃការស្ដាប់ចម្លើយសាក្សីចំនួនពីរ អនុលោមតាមដីកាចាត់ឲ្យស៊ើបសួរជំនួស D2 ចេញដោយ ស.ច.ស.អ

ក្រោយថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៩[126] និងរបាយការណ៍ស្តីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីតាំងចំនួន ៤ ផ្សេងទៀត[127] យើងអាចយល់ច្បាស់ថា វត្តឥន្ទញាណគឺជាមន្ទីរសន្តិសុខដែលគ្រប់គ្រងដោយកងពលធំលេខ ១៦៤ (កងវរសេនាតូចលេខ ១៦៥/៤៥០) និងអង្គភាពកងកម្លាំងពិសេស ក្រោមការគ្រប់គ្រងដោយផ្ទាល់របស់ មាស មុត[128] ដែលគាត់ទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនៅទីនោះ។

28. ប្រសិនបើគ្មានព័ត៌មាននេះ ដែលមានសារៈសំខាន់ចំពោះការវាយតម្លៃទៅលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ មាស មុត នោះ ការយល់ឃើញរបស់ ស.ច.ស នៅពេលចេញសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការបិទកិច្ចស៊ើបសួរ ថា មានភាព "សង្ស័យ" ថា មាស មុត ស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក[129] ត្រឹមតែអាចជាការសន្និដ្ឋាន "បឋម" តែ

Lemonde [ឯកសារ **D2/4** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ប៉ូច កុយ។ ឯកសារ **D2/15** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី តូច សឿលី]។ ឯកសារមួយត្រូវបានផ្ទេរមកពីក្នុងសំណុំរឿង ០០២ [ឯកសារ **D4.1.745** ចម្លើយរបស់បុរសមិនស្គាល់អត្តសញ្ញាណម្នាក់ ដែលជាឈ្លើយសឹកអាមេរិក/អ្នកបាត់ខ្លួនក្នុងសង្គ្រាម ពាក់ព័ន្ធនឹងកងវរសេនាតូច ៣៨៦ ថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៨]។

126 ជាពិសេស កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយរបស់សាក្សី ស៊ឹម នី, ប៉ាក សុខ, អែម សុន, ខិន ជុន, នួន យឹម, ហ៊ាង រ៉េត, ឯក នី, សំ ភីន, មូល ឈិន, នាក់ ខឿន៖ ឯកសារ **D54/30** ឯកសារ **D54/32** ឯកសារ **D54/37** ឯកសារ **D54/88** (ស៊ឹម នី) ឯកសារ **D54/25** ឯកសារ **D54/26** (ប៉ាក សុខ) ឯកសារ **D54/46** ឯកសារ **D54/48** (អែម សុន) ឯកសារ **D54/64** I ឯកសារ **D54/65** (ខិន ជុន) ឯកសារ **D54/66** នួន យឹម ឯកសារ **D54/102** ឯក នី ឯកសារ **D54/98** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ហ៊ាង រ៉េត ឯកសារ **D54/111** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី សំ ភីន ឯកសារ **D114/31** ឯកសារ **D114/39** ឯកសារ **D114/40** (មូល ឈិន) ឯកសារ **D114/217** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី នាក់ ខឿន។

127 ឯកសារ **D114/30** របាយការណ៍ស្តីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីកន្លែងវត្តឥន្ទញាណ ជាមួយសាក្សី ខិន ជុន និង នួន យឹម ចុះថ្ងៃទី២២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤។ ឯកសារ **D114/46** របាយការណ៍ស្តីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីតាំងកងពលធំកងទ័ពជើងទឹកលេខ ១៦៤ កំពង់សោម ជាមួយសាក្សី ស៊ឹម នី ចុះថ្ងៃទី១២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៥។ ឯកសារ **D114/54** របាយការណ៍ស្តីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីកន្លែងវត្តឥន្ទញាណ និងទីតាំងកងពលធំលេខ ១៦៤ ផ្សេងទៀត ជាមួយសាក្សី មូល ឈិន ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៥។ ឯកសារ **D114/291** របាយការណ៍ស្តីពីការកំណត់អត្តសញ្ញាណទីតាំងកងពលធំ ១៦៤ ផ្សេងទៀត ជាមួយសាក្សី ទូច សឿលី ចុះថ្ងៃទី២១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៦។

128 *សូមមើល* ឯកសារ **D256/7** ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពររបស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៥៣, ១៥៥, ២៥២-៥, ៣៦៦, ៤៣២, ៤២៥, ៤៣២, ៤៤១-៤៨០។ ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១២២-១២៤, ១៦៧-១៦៨។

129 ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងការចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៥២-៣។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៣២។

ប៉ុណ្ណោះ[130]។ ផ្ទុយពីការអះអាងរបស់ មាស មុត[131] រយៈពេល ២០ ខែដែលបានចំណាយលើការសន្និដ្ឋាននេះ និងពេលវេលាដែល ស.ច.ស.ជ បានចំណាយលើការស៊ើបអង្កេតលើ ឌុច និងជនត្រូវចោទនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ពុំមានភាពពាក់ព័ន្ធនោះទេ។ កត្តាដែលពាក់ព័ន្ធគឺកិច្ចស៊ើបសួរដែលបានធ្វើឡើង និងខ្លឹមសារនៃសំណុំរឿង ០០៣ ដែលទាំងពីរនេះពិតជាមិនគ្រប់គ្រាន់ដែលធ្វើឱ្យ ស.ច.ស ពុំមាន "សម្ភារឯកសារចាំបាច់ទាំងឡាយ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យពួកគាត់អាចសម្រេចថាតើត្រូវចេញ ឬមិនចេញដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ"[132]។

29. ពុំមានចំណុចណាមួយនៅក្នុងសេចក្ដីសន្និដ្ឋានរបស់ មាស មុត[133] ដែលផ្ទុយពីជំហររបស់ ស.ព.អ ថា (i) ការជូនដំណឹងអំពីការបិទកិច្ចស៊ើបសួរអនុលោមតាមវិធាន ៦៦(១) គ្រាន់តែជាការជូនដំណឹងតាមនីតិវិធីមួយប៉ុណ្ណោះ ហើយពុំមែនជាការបិទបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរនោះទេ[134] (ii) កិច្ចស៊ើបសួរត្រូវបានបញ្ចប់តែតាមរយៈដីកាដំណោះស្រាយដែលបានធ្វើឡើងអនុលោមតាមវិធាន ៦៧(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ហើយរហូតដល់ពេលនោះ កិច្ចស៊ើបសួររបស់ ស.ច.ស នៅតែស្ថិតនៅក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួនដដែល[135] និង (iii) ដោយហេតុថា ស.ច.ស.អ.ប Kasper-Ansermet និង ស.ច.ស.អ Harmon និង Bohlander បានបើកកិច្ចស៊ើបសួរឡើងវិញ ហើយបានបន្តការស៊ើប

[130] ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៤៦។

[131] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៣០-២។

[132] *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៣២។

[133] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៣៣-៥។

[134] *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៣៦។ *សូមមើលផងដែរ* Pradel *ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ* បោះពុម្ពលើកទី១៤ ឆ្នាំ២០០៨-០៩ Ed. Cujas ("Pradel") ថាខណ្ឌ ៦៦៥ [(ការបកប្រែក្រៅផ្លូវការ)] "មាត្រា ១៧៥-១ នៃ [ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបារាំង] លើកឡើងថា "នៅពេលយល់ឃើញថាការស៊ើបអង្កេតពេញលេញ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបញ្ជូនសំណុំរឿងទៅរដ្ឋអាជ្ញា ហើយជូនដំណឹងដល់ភាគី និងមេធាវីរបស់ភាគី" [...] សំណុំរឿងត្រូវបានបញ្ជូនទៅរដ្ឋអាជ្ញាតាមរយៈដីការបស់ចៅក្រម ដែលមានឈ្មោះថា "ដីកាបញ្ជូនរឿង"។ "ដីកាបញ្ជូនរឿងនេះ" ពុំធ្វើឱ្យចៅក្រមអស់សមត្ថកិច្ចនោះឡើយ"]។

[135] *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៣៧។ *សូមមើលផងដែរ* Pradel កថាខណ្ឌ ៦៩៩ [(ការបកប្រែក្រៅផ្លូវការ)] "ដីកាដំណោះស្រាយធ្វើឱ្យចៅក្រម *លែងមានសមត្ថកិច្ចទៀតហើយ* ដូច្នេះហើយវាធ្វើឱ្យបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរ"]។ សភាព្រហ្មទណ្ឌតុលាការកំពូល ថ្ងៃទី២៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៦៩ លេខ ៦៩-៩១.៦១២ [(ការបកប្រែក្រៅផ្លូវការ)] "ដីកាដំណោះស្រាយនេះ ដែលបានសម្រេចថា ការស៊ើបអង្កេតបានបញ្ចប់បិទ ធ្វើឱ្យចៅក្រមស៊ើបអង្កេត *អស់សមត្ថកិច្ច* លើការស៊ើបអង្កេតទាំងមូល"]។

អង្កេតលើសំណុំរឿង ០០៣ នៅមុនពេលចេញដីកាដំណោះស្រាយ ដូច្នេះ ការជូនដំណឹងអនុលោមតាមវិធាន ៦៦(១) នាពេលមុន បានផុតកំណត់ហើយ[136]។

30. មាស មុត បានបង្កើតការបែងចែកសិប្បនិម្មិតមួយរវាង ស.ច.ស នៅពេលគាត់អះអាងថា សេចក្តីជូនដំណឹងអនុលោមតាមវិធាន ៦៦(១) ពុំបានផុតកំណត់សម្រាប់ ស.ច.ស.ជ ទេ។ ស.ច.ស ពុំខុសគ្នាចំពោះវិធីនេះឡើយ ដោយ អ្វីដែលជាបញ្ហានោះគឺដំណើរការនៃកិច្ចស៊ើបសួរនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ រួមទាំង ការដាក់ភ័ស្តុតាងនៅក្នុងសំណុំរឿង[137]។ ជាក់ស្តែង នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ និង ០០៤/២ ស.ច.ស.ជ បានចេញដីកាសម្រេចលើកលែងការចោទប្រកាន់ ដោយផ្អែកលើភ័ស្តុតាងដែល ស.ច.ស ប្រមូលបាន។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ លក្ខខណ្ឌក្នុងកិច្ចស៊ើបសួរប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព គឺកាតព្វកិច្ចក្នុងការបើកកិច្ចស៊ើបសួរដែលពុំទាន់បានបញ្ចប់[138]។ នៅក្រោយថ្ងៃទី ២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ និងការបញ្ជាក់បំភ្លឺអំពីវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០៣[139] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរបន្ថែមរបស់ ស.ព.អ[140] និងភ័ស្តុតាងថ្មីៗ

136 ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៣៨, ៤០។

137 ឯកសារ **D235/2** ដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបង្កើតវិធានការនីតិវិធីជាក់លាក់ ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ កថាខណ្ឌ ៩៖ ["លើសពីនេះទៀត មិនមានភ័ស្តុតាងបន្ថែមណាមួយអាចត្រូវបានដាក់នៅក្នុងសំណុំរឿងឡើយ បន្ទាប់ពីមានការជូនដំណឹងក្រោមវិធាន ៦៦។ តាមពិត ទោះបីជាការជូនដំណឹងនៃវិធាន ៦៦ ត្រូវបានធ្វើឡើងហើយក៏ដោយ ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចថា ខ្លួនចាំបាច់ត្រូវដាក់ភ័ស្តុតាងដាក់បន្ទុក ឬភ័ស្តុតាងដោះបន្ទុកបន្ថែមទៀតទៅក្នុងសំណុំរឿង ពួកគាត់នឹងត្រូវបានតម្រូវឲ្យជូនដំណឹងជាថ្មីម្តងទៀត ក្រោមវិធាន ៦៦ ដដែល"]។ សៀវភៅចំណងជើងថា Guéry & Chambon, *Droit et Pratique de l'Instruction préparatoire* (បោះពុម្ពលើកទី៧) ឆ្នាំ២០១០-ឆ្នាំ២០១១ ទំព័រ ៨៥៥ [(ការបកប្រែក្រៅផ្លូវការ)] "កិច្ចស៊ើបសួរថ្មីមួយដែលបានធ្វើឡើងក្រោយការចេញសេចក្តីជូនដំណឹងដំបូងអំពីការបិទកិច្ចស៊ើបសួរធ្វើឲ្យមានមោឃភាព"]។ សភាព្រហ្មទណ្ឌតុលាការកំពូល ថ្ងៃទី២៩ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៩៦ លេខ ៩៥-៨២.៣២៥។

138 រឿងក្តី *Brecknell* តទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស កថាខណ្ឌ ៦៦-៧១។ *សូមមើលផងដែរ* វិធាន ៧០៖ ["ការបើកការស៊ើបសួរឡើងវិញ៖ នៅពេលមានបន្ទុកថ្មីលេចឡើង បន្ទាប់ពីដីកាលើកលែងចោទប្រកាន់របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចូលជាស្ថាពរ ការស៊ើបសួរអាចនឹងត្រូវចាប់ផ្តើមឡើងវិញដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត តាមការផ្តួចផ្តើមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា"]។

139 នៅពេលពិចារណាលើការស៊ើបអង្កេតដែលមិនពេញលេញយ៉ាងជាក់ស្តែងគិតត្រឹមថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ស.ព.អ បានដាក់សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរចំនួន ០៣ នៅថ្ងៃទី១៨ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១៖ ឯកសារ **D17** សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើកទី១ របស់ ស.ព.អ។ ឯកសារ **D18** សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើកទី២ របស់ ស.ព.អ។ ឯកសារ **D19** សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើកទី៣ របស់ ស.ព.អ។ សំណើសុំទាំងនេះត្រូវបានច្រានចោលដោយសារ

មានភាពគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការផ្តល់សេចក្តីជូនដំណឹងមួយដល់ ស.ច.ស.ជ ថា ការស៊ើបអង្កេតពុំទាន់ចប់សព្វគ្រប់ឡើយ។

គ. ដីកាលើកលែងការចោទប្រកាន់មានកំហុសអង្គច្បាប់ដោយមិនបានពិចារណា និងចេញសេចក្តីសម្រេច ទៅលើគ្រប់អង្គហេតុដែលស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០៣

31. មាស មុត បកស្រាយច្បាប់ដោយមិនត្រឹមត្រូវ និងលើកឡើងខុសអំពីសំអាងហេតុនៃដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ នៅក្នុងការព្យាយាមការពារការខកខានរបស់ខ្លួនក្នុងការចេញសេចក្តីសម្រេចមួយលើទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្ម និងហេតុការណ៍មួយចំនួន[141]។ តាមការពិត ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់រំលោភលើកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ក្នុងការចេញសំអាងហេតុ និងសំអាងច្បាប់[142] ពេញលេញលើអង្គហេតុទាំងអស់[143] ដែល ស.ច.ស.អ ទទួលវិនិច្ឆ័យនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងឲ្យ

វិការៈនីតិវិធីនៅក្នុងឯកសារ **D20/3** ដីកាសម្រេចអំពីសំណើសុំពន្យារពេលកំណត់ និងសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរស្នើឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿង ០០៣ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១។ សំណើសុំទាំងនេះត្រូវបាន ស.ព.អ ដាក់សាជាថ្មី ក្រោយពេលកែតម្រូវវិការៈនៅថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១។ *សូមមើល* ឯកសារ **D22** សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើកទី១ របស់ ស.ព.អ។ ឯកសារ **D23** សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើកទី២ របស់ ស.ព.អ។ ឯកសារ **D24** សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើកទី៣ របស់ ស.ព.អ។ សំណើសុំទាំងនេះក៏ត្រូវបាន ស.ច.ស ច្រានចោលផងដែរ។ *សូមមើល* ឯកសារ **D17** សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើកទី១ របស់ ស.ព.អ។ ឯកសារ **D26** ដីកាសម្រេចស្តីពីការដាក់សាជាថ្មីនូវសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរចំនួនបីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១។ ឯកសារ **D102/1** ចម្លើយតប [របស់ ស.ព.អ] ទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅពិនិត្យពាក់ព័ន្ធនឹងគុកទឹកសាប ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៤។ ឯកសារ **D47/1** ចម្លើយតប [របស់ ស.ព.អ] ទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅពិនិត្យ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ កថាខណ្ឌ ៦។

140 ឯកសារ **D120** ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤។

141 (i) មន្ទីរសន្តិសុខទឹកសាប (ii) ការរដ្ឋាន និងសហករណ៍តំបន់រាម (រួមទាំងបិតត្រាង កងកេង និងទីតាំងសម្លាប់មនុស្សពាក់ព័ន្ធនានា (iii) ការបោសសម្អាតកងពល ១១៧ និងកម្មាភិបាលតំបន់ ៥០៥ នៅក្នុងខេត្តក្រចេះ (iv) ការបោសសម្អាតកងពលយោធាដទៃទៀត រួមទាំងអ្នកដែលត្រូវបានបញ្ជូនមកមន្ទីរសន្តិសុខ ស-២១ និង (v) ការរៀបការដោយបង្ខំ (ព្រមទាំងការរំលោភសេពសន្ថវៈនៅក្នុងអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំផងដែរ)។

142 ទាក់ទងនឹងកាតព្វកិច្ចនៃដីកាលើកលែងចោទប្រកាន់ក្នុងការកំណត់សំអាងហេតុ *សូមមើល ខាងលើ* បន្ថែមទៀត កថាខណ្ឌ ១២-១៧។

143 ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៣-៤, ២០-៥, ៦៣ និងសេចក្តីដកស្រង់នៅក្នុងបណ្តឹងនោះ។

ស៊ើបសួរ និងដីកាបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរបន្ថែម[144] *ដែលរួមមាន* កន្លែងទាំងអស់ដែលអង្គហេតុទាំងនោះបានកើតឡើង និងជាប់ពាក់ព័ន្ធខ្លាំង[145]។

32. ផ្ទុយទៅនឹងជំហរពីមុនរបស់ខ្លួន[146] មាស មុត ឥឡូវ ទទួលស្គាល់ថា ទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្ម និងហេតុការណ៍ទាំងនេះ លើកលែងតែការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ និងការរំលោភផ្លូវភេទក្នុងតំបន់កំពង់សោម[147] គឺស្ថិតក្នុងអង្គហេតុដែលមានកំណត់នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ[148]។ មាស មុត ទទួលស្គាល់ទៀតថា ស.ច.ស.ជ ត្រូវបានកំណត់ឲ្យ "ពិចារណាលើ [ទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មនីមួយៗដែលបង្កើតបានជាផ្នែកនៃអង្គហេតុ] ក្នុងការសម្រេចលើអង្គហេតុដែលចៅក្រមទទួលពិនិត្យ"[149]។ ប៉ុន្តែ មាស មុត ជំទាស់ថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ បានបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់គាត់ក្នុងការចេញសេចក្តីសម្រេចលើ "អង្គហេតុ" ទាំងអស់ ពីព្រោះដីកានេះបង្កើតបញ្ជី និងបង្កើតសំអាងហេតុលើអង្គហេតុទាំងអស់ ដែល មាស មុត អះអាងថា ស.ច.ស.ជ

[144] ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៦៤ និងសេចក្តីដកស្រង់នៅក្នុងបណ្តឹងនោះ។

[145] ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៦៤។ តុលាការកំពូលបារាំង ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧៧ សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ៧៥-៩១.២២៤។ តុលាការកំពូលបារាំង ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ១២-៨០.៧៥០។ ឯកសារ **D134/1/10** សាលដីការបស់ អ.ប.ជ លើសំណើចំនួនពីរសុំមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ កថាខណ្ឌ ១៤, ១៩ (ចៅក្រម Beauvallet និងចៅក្រម Bwana)។ ឯកសារ **D165/2/26** សាលដីការបស់ អ.ប.ជ លើសំណើចំនួនប្រាំបួនសុំឲ្យធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ កថាខណ្ឌ ១៥២ (ចៅក្រម Beauvallet និងចៅក្រម Baik)។

[146] (1) ឯកសារ **D103/1.6** [ពាក់ព័ន្ធនឹងចម្ការធូរេននៅឃុំរាម និងការដ្ឋានបិតត្រាង] (2) ឯកសារ **D137** [ទាក់ទងនឹងការបោសសម្អាតនៅក្នុងខេត្តក្រចេះ (តំបន់ ៥០៥) នៅចុងឆ្នាំ ១៩៧៨] (3) ឯកសារ **D138** ឯកសារ [ទាក់ទងនឹងមន្ទីរសន្តិសុខទឹកសាប (4) ឯកសារ **D139** [ការដ្ឋានពលកម្មដោយបង្ខំ និង មន្ទីរអប់រំកែប្រែកងកេង] (5) ឯកសារ **D141** [ទាក់ទងនឹងរាម]។

[147] ស.ច.ស បានទទួលដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរបន្ថែម លើបទចោទស្តីពីអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ និងការរំលោភសេពសន្ថវៈតាមរយៈ ឯកសារ **D120** ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤ កថាខណ្ឌ ២-៤។

[148] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤១-២។

[149] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤០-១, ៤៤។

ទទួលពិនិត្យ[150] ហើយ "មិនត្រូវបានតម្រូវឲ្យធ្វើការសម្រេចជាក់លាក់លើទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មនីមួយៗ ដែលបង្កើតបាន ជាផ្នែកនៃអង្គហេតុ [ទាំងនោះ] ទេ"[151]។

33. ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ បញ្ជីរបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មិនបានបញ្ចូលអង្គហេតុពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ឡើយ ដោយលុបចោលអង្គហេតុទាំងឡាយទាក់ទិននឹងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ និងការរំលោភផ្លូវភេទក្នុងតំបន់កំពង់សោម។ លើសពីនេះទៀត កាតព្វកិច្ចលើដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ក្នុងការមានសំអាងហេតុពេញលេញលើអង្គហេតុទាំងអស់ រួមទាំងកាតព្វកិច្ចក្នុងការបង្កើតសំអាងហេតុ និងសំអាងច្បាប់លើទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ដែលស្ថិតនៅក្នុងអង្គហេតុទាំងនេះ[152]។ ការបង្កើតសំអាងហេតុមួយចំនួនលើផ្នែកផ្សេងៗ មិនគ្រប់គ្រាន់ឡើយ ពីព្រោះថាខកខានមិនបានគិតពេញលេញទៅលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃសកម្មភាពឧក្រិដ្ឋ ឬកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ មាស មុត។ ការអះអាង របស់ មាស មុត ដែលថា "វាមិនអាចអនុវត្តបានឡើយក្នុងការឲ្យ ស.ច.ស ធ្វើការសម្រេចជាក់លាក់លើទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មនីមួយៗ ដែលជាផ្នែកនៃអង្គហេតុ"[153] មើលរំលងកាតព្វកិច្ចច្បាស់លាស់របស់ ស.ច.ស.អ ក្នុងការអនុវត្តដូច្នេះ ក៏ដូចជាការបំភ្លឺនានារបស់ ស.ព.អ ពាក់ព័ន្ធនឹងវិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត[154]។ ភាពមិនពិតប្រាកដ

150 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤២ *ដែលយោងទៅ* ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៥៤ ជើងទំព័រយោងលេខ ៦៤ [សរសេររៀបរាប់ឈ្មោះ "១. មន្ទីរសន្តិសុខ ស-២១/ ២. មន្ទីរសន្តិសុខ ស-២២/ ៣. ការដ្ឋានព្រលានយន្តហោះកំពង់ឆ្នាំង/ ៤. សមន្ទីរសន្តិសុខវត្តឥន្ទញាណ/ ៥. ការដ្ឋានវាយថ្មស្ទឹងហាវ/ ៦. ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តដោយកងទ័ពជើងទឹកកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងដែនទឹក និងដែនកោះ/ ៧. ជម្លោះប្រដាប់អាវុធជាមួយវៀតណាម/ ៨. កងពល ៨០១ និងមន្ទីរឃុំឃាំង ៨១០/ ៩. មន្ទីរសន្តិសុខកងទ័ពបដិវត្តន៍កម្ពុជា និងទីតាំងសម្លាប់ផ្សេងទៀត/ ១០. ការបោសសម្អាតនៅកងពល ១៦៤"]។

151 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤០។

152 *សូមមើល ខាងលើ* កថាខណ្ឌ ៣១។

153 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤២។

154 *សូមមើល* ឯកសារ **D1/2/1** ចម្លើយតបរបស់ [ស.ព.អ] ទៅនឹងសំណើសុំការបញ្ជាក់បំភ្លឺ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១ [បញ្ជាក់ថា ស.ច.ស ពុំបានទទួលដោះស្រាយទៅលើមន្ទីរសន្តិសុខដទៃទៀត ដែលចាត់ចែងដោយកងពលធំដទៃទៀតរបស់កងទ័ពបដិវត្តន៍កម្ពុជា ដែលស្ថិតនៅក្រៅកងពលធំ ១៦៤ ទេ] លើកលែងត្រង់ថា ស.ច.ស បានឈានដល់ការបង្ហាញភស្តុតាងពីសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ឬការកើតឡើងនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដ៏ទូលំទូលាយ និងជាប្រព័ន្ធ]។ ឯកសារ **D102/1** ចម្លើយតប [របស់ ស.ព.អ] ទៅនឹងដីកាបញ្ជូនសំណុំរឿងទៅពិនិត្យ ទាក់ទងនឹងមន្ទីរសន្តិសុខទឹកសាប ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៤ [បញ្ជាក់ថា មន្ទីរសន្តិសុខទឹកសាបស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០៣]។ ឯកសារ **D47/1** ចម្លើយតប [របស់ ស.ព.អ] ទៅនឹងដីកាបញ្ជូនសំណុំរឿងទៅពិនិត្យ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ កថាខណ្ឌ ៦ [

ពាក់ព័ន្ធនឹងវិសាលភាពត្រូវបានលុបបំបាត់ នៅពេល ស.ព.អ ចេញសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរបន្ថែម[155]។

34. ទោះបីជា មាស មុត លើកទឡ្ហីករណ៍ផ្ទុយក៏ដោយ[156] ប៉ុន្តែមិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបំពេញតាមបទដ្ឋានស្តីពីទស្សនៈដែលមានសំអាងហេតុសម្រាប់ឲ្យ ស.ច.ស "ពិចារណា" ពីទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលខ្វះជាទូទៅ ដោយពុំបានចេញសំអាងហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬតាមរយៈការទទួលស្គាល់ជាក់លាក់លើភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធ។ ចំពោះ មាស មុត "ការពិចារណាគ្រប់គ្រាន់" របស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ទៅលើភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធនឹងទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្ម និងហេតុការណ៍ដែលខ្វះ មាននៅក្នុងកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយទាំង ៧ កិច្ចសម្ភាស៍របស់ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា និងទូរលេខរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យចំនួនមួយ[157] ដែលមានភស្តុតាងទាក់ទិននឹងចម្ការធូរេន មន្ទីរសន្តិសុខទឹកសាប និងការដ្ឋានតំបន់រាម។ គាត់មិនបានយកលេសថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់បានពិចារណាទៅលើភស្តុតាងទាក់ទិននឹងការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំនៅកំពង់សោម ឬការបោសសម្អាតកងពលយោធាដទៃទៀត រួមទាំង ជនរងគ្រោះដែលត្រូវបានបញ្ជូនទៅមន្ទីរស-២១ផងទេ។

35. ការពិចារណាទៅលើភស្តុតាងតិចតួចបែបនេះ ដោយពុំមានសំអាងហេតុពាក់ព័ន្ធ មិនអាចបង្កើតបានជាទស្សនៈដែលមានសំអាងហេតុផល ឬផ្តល់ភស្តុតាងច្បាស់លាស់ និងមានសង្គតភាព អំពីឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ដែលកើតឡើងនៅទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មជាច្រើនកន្លែងបែបនេះឡើយ។ ជាការពិតណាស់ គិតត្រឹមថ្ងៃទី២៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ សំណុំរឿងស្ទើរតែគ្មានភស្តុតាងដែលពាក់ព័ន្ធជាក់លាក់ឡើយ។ ពិសេស ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ពឹងផ្អែកលើឯកសារទាំងនេះសម្រាប់បំពេញគោលបំណងផ្សេងទៀត មិនមែនសម្រាប់ទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបាត់ទាំងនេះទេ។ [158]។ ការដែលដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ចាត់ទុកភស្តុតាង[159] អំពីអ្នកទោសថៃដែលត្រូវ

បញ្ជាក់ថា ការដ្ឋានបិតត្រាង និងព្រលានយន្តហោះកេងកង និងទីកន្លែងសម្លាប់មនុស្សផ្សេងទៀត ព្រមទាំងចម្ការធូរេនទី១ ស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០៣]។

155 ឯកសារ **D120** ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤។

156 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤០, ៤២។

157 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤២ ជើងទំព័រយោងលេខ ២០៤។

158 ឧបសម្ព័ន្ធ ១៖ តារាងឈ្មោះឯកសារយោងនានានៅក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ដែលត្រូវបានដកស្រង់ក្នុងឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត ជើងទំព័រយោងលេខ ២០៤។

បានសម្លាប់នៅចម្ការធូរនេខ១ថាមិនពាក់ព័ន្ធ[160] បង្ហាញថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មិនបាន "ពិចារណា" ទៅលើភស្តុតាងទាក់ទិននឹងទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះផង។

36. ស.ព.អ ទុកឲ្យ អ.ប.ជ[161] សម្រេចថាតើត្រូវពិនិត្យភស្តុតាងឡើងវិញ និងបញ្ចូលសំអាង ហេតុ និងសំអាងច្បាប់ដោយខ្លួនឯង ឬបញ្ជូនរឿងទៅ ស.ច.ស[162]។ នៅក្នុងករណីណាមួយក៏ដោយ ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពររបស់ភាគី[163] និងដីកាសម្រេចបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះរបស់ ស.ច.ស.អ[164] ផ្តល់ទិដ្ឋភាពទូលំទូលាយអំពីភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធទៅនឹងទីតាំង និងហេតុការណ៍ដែលបានបាត់។

ឃ. ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មានកំហុសអង្គច្បាប់ និងអង្គហេតុ នៅក្នុងការចាត់ទុកបញ្ជាថ្នាក់លើ ការបង្ខំ និងការគាបសង្កត់ ថាជាកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ មាស មុត

37. នៅក្នុងការប៉ុនប៉ងផ្តល់យុត្តិកម្មលើការពឹងផ្អែកយ៉ាងច្រើនទៅលើការគាបសង្កត់ ការបង្ខំ និងការបញ្ជាថ្នាក់លើរបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ នៅក្នុងការវាយតម្លៃយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ខ្លួន[165] មាស មុត យល់ខុសអំពីច្បាប់ និងខកខានមិនបានបង្ហាញពីកាលៈទេសៈដែលកត្តា

[159] ឯកសារ **D2/17** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី អ៊ិន សារឿន ឆ.៧, ១០, ១១, ៤៣។

[160] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ជើងទំព័រយោងលេខ ៥។

[161] *យោង*ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤៣, ៥២។

[162] មានការបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិថា នៅពេលមានការបង្ហាញថា សេចក្តីសម្រេចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិផ្អែកទៅលើសំអាងហេតុតាមផ្លូវច្បាប់ ឬសេចក្តីសម្រេចលើអង្គហេតុមិនត្រឹមត្រូវ នោះអង្គជំនុំជម្រះតុលាការជាន់ខ្ពស់ត្រូវតែធ្វើមោឃភាពសេចក្តីសម្រេចនោះចោល ហើយត្រូវបញ្ជូនសេចក្តីសម្រេចនោះត្រឡប់ទៅតុលាការជាន់ទាបវិញ ដើម្បីឲ្យអនុវត្តបទដ្ឋានដែលត្រឹមត្រូវ ឬត្រូវដាក់ជំនួសដោយសាលដីការបស់ខ្លួនលើបញ្ហានេះ។ *សូមមើល*ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ ជើងទំព័រយោងលេខ ៧ និងសេចក្តីយោងនៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នោះ។

[163] ឯកសារ **D256/7** ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ [របស់ ស.ព.អ] អនុលោមតាមវិធាន ៦៦ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៧ ("ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពររបស់ ស.ព.អ")។ ឯកសារ **D256/11** ចម្លើយរបស់ មាស មុត តបទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១២ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៨។

[164] ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។

[165] *សូមមើល ឧទា.* ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ជំពូក ៦៖ "សំអាងហេតុ និងសេចក្តីសន្និដ្ឋាន" កថាខណ្ឌ ៤១៥, ៤១៨, ៤២០, ៤២៤, ៤២៨។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ លេខជើងទំព័រយោង ៣៣០-៣៣២, ៣៥៤។ នៅក្នុងចម្លើយតបរបស់គាត់ទៅនឹងមូលដ្ឋានបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំណុច ឃ មាស មុត មិនជំទាស់តវ៉ាទៅនឹងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ដែលបានសំអាងលើសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួនថា គាត់មិនមែនជាជនដែល "ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" នៅត្រង់ចំណុចសំខាន់ស្តីពីការយល់ឃើញទាំងនេះទេ។

ទាំងនេះអាចកាត់បន្ថយកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួន។ មាស មុត បង្ហាញខុសអំពីភស្តុតាងនៃឆន្ទៈរបស់ខ្លួនក្នុងការចូលរួមទៅនឹងការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្ម ក៏ដូចជា កម្រិតនៃស្វយ័ភាព និងការការពារ ដែលគាត់ទទួលបាននៅក្នុងរយៈកាលរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។

38. ការបង្ខិតបង្ខំត្រូវឱ្យមានការបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទ *នោះ* ប្រឈមនឹងការគំរាមកំហែងនៅចំពោះមុខ ដោយការគំរាមកំហែងនេះគឺជាហេតុផលនៃសកម្មភាពរបស់គាត់ និងថា ការគំរាមកំហែងនេះមិនមែនជាលទ្ធផលនៃគោលនយោបាយដែលជនជាប់ចោទខ្លួនឯង ចូលរួមជាមួយនឹងឆន្ទៈ និងដោយសកម្មឡើយ[166]។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ពុំមានការសម្រាលការទទួលខុសត្រូវ នៅពេលដែលជនជាប់ចោទម្នាក់អនុវត្តបទបញ្ជាថ្នាក់លើដែលពិតជាខុសច្បាប់ ដូចគ្នាអំពើដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដែលពុំមានការបង្ខំពិតប្រាកដ[167] និង/ឬឆន្ទៈចូលរួមក្នុងការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបទបញ្ជាមិនមានឥទ្ធិពល[168]។ ត្រឹមតែវត្តមាននៃបរិយាកាសគាបសង្កត់[169]ផ្តល់យុត្តិកម្មយ៉ាងច្រើនបំផុតដល់ស្ថានសម្រាលតិចបំផុត ហើយការផ្តល់ទម្ងន់ហួសហេតុគឺជាកំហុសអង្គច្បាប់ ដែលធ្វើឱ្យមោឃភាពសេចក្តីសម្រេច[170]។ ផ្ទុយទៅនឹងការយល់ខុសរបស់

166 ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៨៩, ៩៣។ សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **E188** សាលក្រម *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៥៥៣, ៥៥៧-៨។ សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **F28** សាលដីកា *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៣៦៤។ *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥៥-៦, ៥៨-៦៤។

167 ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៨៥។ សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **F28** សាលដីកា *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៣៦៥ *ដែលសំអាង*លើសាលក្រម *Mrđa* SJ កថាខណ្ឌ ៦៧ (“ការដែលគាត់បានគោរពតាមបញ្ជា ដែលផ្ទុយពីការធ្វើសកម្មភាពតាមការផ្តួចផ្តើមរបស់គាត់នោះ មិនអនុញ្ញាតឱ្យមានស្ថានសម្រាលលើការដាក់ទណ្ឌកម្ម” ដោយពុំមានភ័ស្តុតាងស្តីពីការបង្ខិតបង្ខំនោះឡើយ)។ សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **E188** សាលក្រម *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៦០៧ (បញ្ជារបស់ថ្នាក់លើអាចសម្រាលដល់ការទទួលខុសត្រូវបាន តែក្នុងករណីដែលជនជាប់ចោទមិនបានត្រៀមខ្លួនអនុវត្តអំពើខុសច្បាប់ដោយបញ្ជាទាំងនោះ “ពិតជាអាចកាត់បន្ថយកម្រិតពិរុទ្ធភាពរបស់គាត់យ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាព” ដែលសំអាងលើសាលក្រម *Erdemović* SJ កថាខណ្ឌ ៥៣។ *ផ្ទុយពី*ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥៥-៧, ៦១, ៦៤។

168 ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៩២។

169 *សូមមើល ឧទា.* ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ជំពូក ៦៖ “សំអាងហេតុ និងសេចក្តីសន្និដ្ឋាន” កថាខណ្ឌ ៤១៥, ៤២០។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ ជើងទំព័រយោងលេខ ៣៥៤។

170 សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **F28** សាលដីកា *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៣៦៤, ៣៧១-៣។ *សូមមើល ផងដែរ ឧទា. សាលក្រម* *Tadić* SAJ កថាខណ្ឌ ៤៨ (ការផ្តល់ទម្ងន់មិនត្រឹមត្រូវដល់កត្តាពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិ អាចជាកំហុសបាន)។ សាលដីកាសម្រេចលើករណីបញ្ជូនរឿងក្តីរបស់ *Mejakić* កថាខណ្ឌ ១០ (កំហុសចំពោះការផ្តល់ទម្ងន់

មាស មុត[171] គាត់មានកាតព្វកិច្ចបង្ហាញពីស្ថានសម្រាល មិនមែនជាកាតព្វកិច្ចរបស់ ស.ព.អ ក្នុងការបង្ហាញពីអវត្តមាននៃស្ថានសម្រាលឡើយ[172]។

39. ផ្ទុយទៅនឹងការអះអាងទាំងឡាយរបស់ខ្លួន[173] មាស មុត មិនបានប្រព្រឹត្តក្រោមការគាបសង្កត់ ឬបង្ខំឡើយ។ គាត់មិនមែនជាកូនទាហានដែលគ្មានភាពសកម្មរបស់របបនោះ ដោយគ្រាន់តែធ្វើតាមបទបញ្ជា និងអនុវត្តជាអប្បបរមាទៅតាមការចាំបាច់ ដើម្បីជៀសវាងការសងសឹកឡើយ។ មាស មុត ជាកម្មាភិបាល ដែលមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងល្អ និងមានការការពារយ៉ាងមាំ ដែលបានអនុវត្តគោលនយោបាយ ប.ក.ក តាមមធ្យោបាយគ្រប់យ៉ាង ហើយភាពសកម្មរបស់គាត់ក្នុងការសម្លាប់ និងបោសសម្អាត ធ្វើឱ្យគាត់ទទួលបានការតម្លើងតួនាទីជាញឹកញាប់ និងសិទ្ធិសំខាន់ៗ[174]។ ដោយមិនត្រូវបានបង្ខំឱ្យប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដើម្បីបម្រើមេដឹកនាំ ប.ក.ក គាត់ថែមទាំងជាកម្មាភិបាលដែលមានឋានៈខ្ពស់បំផុត និងជាអ្នកដើរតាម និងការពារ ប.ក.ក ដ៏ស្មោះត្រង់បំផុត។ គាត់ប្រើប្រាស់ និងអនុវត្តគោលនយោបាយ ប.ក.ក ជាមួយកងទ័ពជាង ៨៥០០ នាក់ក្រោមការបញ្ជារបស់គាត់[175] ដោយប្រើប្រាស់ស្វ័យភាពដ៏ច្រើនក្នុងការជ្រើសរើសអ្នកដែលត្រូវសម្លាប់ និងទីកន្លែងដែលត្រូវសម្លាប់អ្នកដែលត្រូវបានបញ្ជូនទៅស-២១[176] អ្នកដែលត្រូវចាប់ស្លូរចម្លើយនៅមន្ទីរសន្តិសុខកំពង់សោម និងអ្នកដែលត្រូវធ្វើឱ្យទៅជា

មិនត្រឹមត្រូវដល់ការពិចារណាពាក់ព័ន្ធនានា)។ *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥៥, ៥៨-៩, ៦១, ៦៤។

171 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦១។

172 សំណុំរឿង ០០២ ឯកសារ **E313** សាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១ កថាខណ្ឌ ១០៧០។ សំណុំរឿង ០០២ ឯកសារ **E465** សាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០២ កថាខណ្ឌ ៤៣៥២។ *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦១-៦២។

173 *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥៥, ៥៨-៩, ៦១-២, ៦៤។

174 ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៩០-១, ៩៤ (ជាពិសេស ជើងទំព័រយោងលេខ ៣៧៤), ៩៥-៧, ១០០-៧, ១០៩។ *សូមមើល* សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **F28** សាលដីកា *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៣៦៤។

175 ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ១៥៥។ ឯកសារ **D256/7** ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពររបស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៦៤, ១០៨២។

176 ផ្ទុយពីការអះអាងរបស់ មាស មុត នៅក្នុងឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៣ ស.ព.អ បានផ្ដល់ភស្តុតាងជាលម្អិតអំពីការចូលរួមរបស់ មាស មុត នៅក្នុងការកំណត់អត្តសញ្ញាណខ្មាំង និងការបញ្ជូនខ្មាំងទាំងនោះទៅមន្ទីរសន្តិសុខ ស-២១។ *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១០៤-៧។ ស.ចៅ.ស.អ បានរកឃើញយ៉ាងច្បាស់ថា មាស មុត "បានចូលរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការចាប់ខ្លួន និងការ

ទាសករ នៅការដ្ឋានរបស់គាត់[177]។ គាត់ប្រើអំណាចរបស់ខ្លួនក្នុងការបោសសម្អាតផ្ទៃក្នុងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព[178]។ មាស មុត មិនបានរត់ចោល ប.ក.ក ដូចជាអ្នកមានឋានៈខ្ពស់ដូចគាត់ជាច្រើន ឡើយ ប៉ុន្តែ ផ្ទុយទៅវិញ គាត់ជាមេបញ្ជាការខ្មែរក្រហមចុងក្រោយម្នាក់ដែលផ្តាច់ខ្លួនចុះចូលក្នុង ឆ្នាំ១៩៩៩[179]។

40. មាស មុត មិនអាចបង្ហាញភស្តុតាងណាមួយដែលគាត់អះអាងថាគាត់ស្ថិតនៅក្រោមការគាបសង្កត់ ឬមានការស្មោក់ស្មើរអំពីសកម្មភាពរបស់គាត់ឡើយ ឧទាហរណ៍ថា គាត់ត្រូវបានគម្រាមកំហែងដោយផ្ទាល់ ឬប៉ុនប៉ងលែងចូលរួមក្នុងអំពើឧក្រិដ្ឋ[180]។ ផ្ទុយទៅវិញ នៅឆ្នាំ២០០៨ គាត់សារភាពដោយឯករាជ្យថា ការសោកស្តាយរបស់គាត់មានតែមួយគត់គឺថា របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យមិនទទួលបានជោគជ័យនៅទីបញ្ចប់[181]។ ក្នុងឆ្នាំ២០១៣ គាត់បន្តការពាររបបនោះ[182]។ ទាំងនេះគឺ

បញ្ជូនទៅមន្ទីរ ស-២១"។ ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៥៦៧។ ជនរងគ្រោះសរុបមានចំនួនតិចតួច ដោយសារតែ មាស មុត បានសម្រេចឲ្យគេសម្លាប់មនុស្សភាគច្រើនដោយផ្ទាល់តែម្តង។ *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៩៦។

177 *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៣០-១, ៩០, ៩៤, ៩៦, ១០០-២, ១០៤-៦, ១០៩, ១២១, ១២៥, ១២៩-៣០, ១៥៧-៨, ១៦៥។

178 *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៩៥-៦។

179 *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៩១, ៩៧។

180 *សូមមើល* សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **F28** សាលដីកា *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៣៦៤។ ផ្ទុយពីការអះអាងរបស់ មាស មុត នៅក្នុងឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥៨ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ *ពិតជា* បង្ហាញចម្លើយតែមួយគត់របស់គាត់ ដើម្បីគាំទ្រដល់ការអះអាងទាំងឡាយថា គាត់គ្រាន់តែអនុវត្តទៅតាមបញ្ជាប៉ុណ្ណោះ ទោះបីជាអាចគាំទ្រតិចតួចក៏ដោយ។ *សូមមើល* ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ២៥៦ *ដែលសំអាងលើ* ឯកសារ **D1.3.33.16** ចម្លើយរបស់ មាស មុត កិច្ចសម្ភាសន៍ដោយ C. Chaumeau និង ប៊ូ សារឿន (កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០១ KH ERN 00283080 ទំព័រ ៣ (លើកឡើងថា "អ្នកមានឋានៈតូចតាចត្រូវតែគោរពបទបញ្ជា")។ មាស មុត ពុំបានយោងទៅឧទាហរណ៍ដទៃទៀត ក្រៅតែភស្តុតាងមិនច្បាស់លាស់អំពីការបង្ខិតបង្ខំប៉ុណ្ណោះ។

181 *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ ជើងទំព័រយោងលេខ ៣៩០ *ដែលសំអាងលើ* ឯកសារ **D1.3.7.8** ចម្លើយរបស់ មាស មុត *អ្វីដែលកន្លងផុតទៅហើយ ឲ្យវាផុតទៅចុះ* (កាសែតឌឺឃែមបូឌាដេលី) ចុះថ្ងៃទី១-២ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ EN ERN 00165821។

182 *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ ជើងទំព័រយោងលេខ ៣៩១ *ដែលសំអាងទៅលើ*ឯកសារ **D114/307.5** ចម្លើយរបស់ មាស មុត ប្រតិចារឹក ("បងធំទីមួយ") (ទូរទស្សន៍ Journeyman.tv) ឆ្នាំ២០១៣ KH ERN 01505960-01505963។

មិនមែនជាពាក្យ ឬសកម្មភាពរបស់មនុស្សដែលស្ថិតនៅក្រោមការគាបសង្កត់ ឬការបង្ខំឡើយ ហើយគ្មានអ្នកវិនិច្ឆ័យដែលមានហេតុផលណាដែលបានពិចារណាលើភស្តុតាងទាំងអស់ អាចសម្រេចខុសពីនេះទេ។ ភស្តុតាងដែលដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់[183] និង មាស មុត[184] ផ្អែកលើ ពាក់ព័ន្ធនឹងបរិយាកាសគាបសង្កត់ មិនគ្រប់គ្រាន់ជាបញ្ហាអង្គច្បាប់ក្នុងការសម្រាលការទទួលខុសត្រូវឡើយ[185]។

41. ការកំណត់ដែលមានភាពផ្ទុយគ្នារបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ទៅលើ មាស មុត និង ឌុច[186] គ្រាន់តែបញ្ជាក់ពីកំហុសទាំងនេះតែប៉ុណ្ណោះ។ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ទទួលស្គាល់កម្រិតដែល ឌុច អនុវត្តការងាររបស់ខ្លួនក្រោមបញ្ជាថ្នាក់លើ[187] ហើយ តាមការពិត ឌុច ចាត់ចែងការងារតិចជាង មាស មុត ឆ្ងាយណាស់[188]។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ មិនដូចនៅទីនោះទេ មានភស្តុតាងច្រើនក្នុងសំណុំរឿង០០១ ដែលថា ឌុច មានការភ័យខ្លាចបាត់បង់ជីវិតរបស់គាត់ និងគ្រួសារ ប្រសិនបើគាត់មិនគោរពបញ្ជាថ្នាក់លើ[189]។ ក៏ប៉ុន្តែ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ក្រោយពីពិចារណាលើភស្តុតាងទាំងអស់នេះ[190] ស.ច.ស ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ នៅតែសម្រេចថា ឌុច គឺជាអ្នក "ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត"[191] ដោយ ពុំមានការកាត់បន្ថយកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់គាត់ឡើយ។ ដោយពិចារណាលើភស្តុតាងដូចគ្នានេះ អ.ជ.ស.ដ សម្រេចថា ការអះអាងណាមួយអំពីស្ថានសម្រាលទោសដោយផ្អែកលើការគាបសង្កត់ ឬបញ្ជាថ្នាក់លើ ពុំមានភស្តុតាង

[183] *សូមមើល* ឧទា. ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤១៥, ៤២០, ៤២៤។

[184] *សូមមើល ឧទា.* ឯកសារ ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥៥, ៥៨-៩, ៦១, ៦៤។

[185] *សូមមើល ខាងលើ* កថាខណ្ឌ ៣៨។

[186] *សូមមើល* ឧទា. ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៧១-៤, ៣៩៧, ៤២៧-៨។

[187] *សូមមើល* ឧទា. ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ២៦៨-៩, ២៧២។

[188] *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១០៨-៩។

[189] *សូមមើល ឧទា.* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១១០។ សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **D99** *ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះកាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច* កថាខណ្ឌ ១៦៩-១៧០។ សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **E188** សាលក្រម *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៥៥៥, ៥៥៧។ សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **F28** សាលដីកា *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៣៦៤-៥។

[190] *សូមមើល ឧទា* សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **D99** *ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះកាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច* កថាខណ្ឌ ៣៣, ៤៤, ៥១-៣, ៦៨, ៧០, ៨៥, ៩៩, ១០៧, ១១១, ១២២, ១៦៩-៧០។

[191] សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **D99** *ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះកាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច* កថាខណ្ឌ ១២៩។ *សូមមើលផងដែរ* កថាខណ្ឌ ១៥៥។

គាំទ្រឡើយ[192]។ ទោះជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្តល់ទម្ងន់ស្ថានសម្រាល "តិចតួច" ទៅបរិយាកាសគាបសង្កត់ទូទៅ[193] អ.ជ.ត.ក សន្និដ្ឋានថា អ.ជ.ស.ដ មានកំហុសអង្គច្បាប់ ដែលធ្វើដូច្នេះ ដោយហេតុថា ការសម្រាលណាមួយនេះអាចមានតែ "កម្រិតអប្បបរមា" ប៉ុណ្ណោះ[194]។

42. បើទោះបីជា មាស មុត មិនអាចប្រមូលផ្តុំការការពារក្តីតាមគោលការណ៍ចំពោះវិធីសាស្ត្ររបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ក៏ដោយ ដោយផ្ទុយទៅវិញ គាត់ព្យាយាមផ្តល់យុត្តិកម្ម ពីព្រោះ ឌុច ជា "មនុស្សមិនមានភាពសមហេតុផល" ដែល "សារភាពថា បានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម" និង "មិនបានបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ" "មានការលើកជាសំណួរមួយចំនួន" ពីព្រោះថាគាត់ត្រូវបាន "ឃុំខ្លួន" រួចទៅហើយ ដូច្នេះគាត់ "ត្រៀមខ្លួនជាស្រេចសម្រាប់ការជំនុំជម្រះក្តី"[195]។ កត្តាទាំងនេះមិនពាក់ព័ន្ធ ហើយមិនអាចពន្យល់ អំពីភាពខុសគ្នាក្នុងការប្រព្រឹត្តិរវាង ឌុច និង មាស មុត ទេ។ ការព្យាយាមប្រៀបធៀបអំពីចំណុចខ្លាំងនៃសំអាងហេតុនៃដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ទៅនឹងសំអាងហេតុក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អំពីឌុច[196] មើលរំលងថា (i) ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់បដិសេធមិនពិចារណាលើភស្តុតាងមួយចំនួនធំដែលមានភាពជាក់លាក់ អំពី មាស មុត និង មិនបញ្ចូលសំអាងហេតុលើភស្តុតាងយ៉ាងច្រើនដែលខ្លួនបានពិចារណា[197] និង (ii) ស.ច.ស.អ

[192] សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **E188** សាលក្រម *ឌុច* កថាខណ្ឌ ១៧៦, ៥៥៥-៨, ៦០៧-៨។

[193] សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **E188** សាលក្រម *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៥៥៨, ៦០៨។

[194] សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **F28** សាលដីកា *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៣៦៤, ៣៧៣។

[195] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥៧។

[196] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦០។

[197] *សូមមើល ខាងលើ* កថាខណ្ឌ ១២-៣៦។ ជាឧទាហរណ៍ ពុំមានអ្នកវិនិច្ឆ័យប្រកបដោយហេតុផលណាយល់ថា ភស្តុតាងទាំងអស់អាចសន្និដ្ឋានថា មាស មុត ពុំមានអំណាចដែលទទួលបាន ដើម្បីចាប់ខ្លួនខ្មាំងផ្ទៃក្នុង និងខ្មាំងខាងក្រៅ និងសម្រេចពីជោគវាសនារបស់ពួកគេនោះឡើយ។ *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១០០-៧។ *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦២-៣។ *ផ្ទុយពី* ការអះអាងរបស់ មាស មុត ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះបានធ្វើសេចក្តីសម្រេចមួយចំនួន ដែលបង្ហាញពីសិទ្ធិអំណាចរបស់គាត់ក្នុងការចាប់ខ្មាំង និង បញ្ជូនពួកគេទៅមន្ទីរសន្តិសុខ ស-២១។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ១៨៦-៩, ២២១-៣, ២៥០, ២៨៣-៤, ៣១៦, ៣១៨-៩, ៣២១, ៣២៤-៧, ៥៥៥, ៥៦៧-៩, ៥៧១, ៥៧៣។ *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៣។

ដែលបានពិចារណាលើភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធ បានបញ្ចូលសំអាងហេតុ ដែលបង្ហាញថា មាស មុត តាមពិត មានឆន្ទានុសិទ្ធិ និង អំណាច ជាង ឌុច[198]។

43. ការព្យាយាមរបស់ មាស មុត ក្នុងការប្រៀបធៀបរវាងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ និង ដីកាសម្រេចបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ[199] មិនអាចទប់ទល់នឹងការពិនិត្យពិច័យឡើយ។ មាស មុត លើកទឡ្ហីករណ៍ត្រង់ចំណុចដែលមិនមានវិវាទ និងផ្អែកលើសំអាងហេតុដែលមិនគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការបង្ហាញថា គាត់ប្រព្រឹត្តដោយផ្ទាល់ក្រោមការគាបសង្កត់[200] ហើយគាត់ធ្វើមិនដឹងមិនឮសំអាងហេតុរបស់ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដែលមានភាពផ្ទុយទៅនឹងការអះអាងរបស់គាត់ ដូចជាសំអាងហេតុដែលពាក់ទាក់ទិននឹងអំណាចសំខាន់របស់គាត់ ស្វយភាព និងឆន្ទានុសិទ្ធិ[201]។ មាស មុត លើកឡើងទៀតថា ដីកាសម្រេចចោទប្រកាន់មានសំអាងហេតុដែលដីកានោះមិនមាន[202] ដោយថ្លែងខុសថា "ស.ច.ស រកឃើញ" នៅពេលពឹងផ្អែកលើសំអាងហេតុពីសំណុំរឿង០០៤/០១

198 *សូមមើល ឧទា.* ឯកសារ **D267** មុត ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ១៥០, ១៥៩, ១៨៦-៩, ២២១-៣, ២៥០, ២៨៣-៤, ៣១៦, ៣១៨-៩, ៣២១, ៣២៤-៧, ៤៦១, ៤៦៤-៥, ៤៦៧, ៤៦៩, ៥៥៥, ៥៦៥, ៥៦៧-៩, ៥៧១, ៥៧៣។ ជាឧទាហរណ៍ វាខុសពី ឌុច ត្រង់ថា ករណីភាគច្រើន មាស មុត មានសិទ្ធិអំណាចសម្រេច*ថាតើ*ត្រូវសម្លាប់កងទ័ព ឬ ជនស៊ីវិលណាម្នាក់នៅកំពង់សោម ឬជនបរទេសដែលចាប់បាននៅក្នុងដែនសមុទ្រដែរឬអត់ មិនមែនត្រឹមតែថាត្រូវសម្លាប់ចោល*នៅពេលណា*ប៉ុណ្ណោះទេ។ *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៩០, ៩៤, ៩៦, ១០០-២, ១០៤-៦, ១០៩។*ផ្ទុយពី*ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦០។

199 *សូមមើល* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥៥, ៥៩, ៦១-៣។

200 *សូមមើល ឧទា.* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥៥, ៥៩, ៦១។ ឧទាហរណ៍ ជាទូទៅ ពុំមានការជំទាស់តវ៉ាថា ថ្នាក់ក្រោមបានទទួលបញ្ជាពីថ្នាក់លើ ដូចជា នៅក្នុងឋានានុក្រមអង្គការទាំងអស់នោះទេ។ នៅក្នុងករណីណាក៏ដោយ បញ្ហាគឺថាតើ មាស មុត ដែលមិនមែនជាកម្មាភិបាលថ្នាក់ក្រោម បានបំពេញកាតព្វកិច្ចរបស់គាត់ក្នុងការបង្ហាញឲ្យឃើញថា គាត់ខ្លួនឯងផ្ទាល់ស្ថិតនៅក្រោមការគាបសង្កត់ដែរឬអត់។ ការគាបសង្កត់នេះគឺជាមូលហេតុសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់គាត់ ហើយការគាបសង្កត់នេះមិនមែនកើតចេញមកពីប្រព័ន្ធមួយ ដែលគាត់បានបំពេញតួនាទីយ៉ាងស្ម័គ្រចិត្តនោះឡើយ។ *សូមមើល ខាងលើ* កថាខណ្ឌ ៣៨។

201 *សូមមើល ឧទា.* ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ១៥០, ១៥៦, ១៥៨-៩, ១៦១, ១៦៣, ១៦៨, ១៨៦-៩, ២២១-៣, ២៥០, ២៨៣-៤, ៣១៦, ៣១៨-៩, ៣២១, ៣២៤-៧, ៤៦១, ៤៦៤-៥, ៤៦៧, ៤៦៩, ៥៥៥, ៥៦៥, ៥៦៧-៩, ៥៧១, ៥៧៣។

202 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត លេខយោងជើងទំព័រ ២៤៤, ២៧៩-៨០ *ដែលសំអាងលើ*ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៣៩។

មិនមែនសំអាងហេតុជាក់លាក់អំពី មាស មុត ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣[203] និងអះអាងថា ស.ច.ស.អ មិនបានរកឃើញថា សុន សេន បានធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាចណាមួយទៅ មាស មុត មុនពេលឯកភាពពិតប្រាកដថា តាមការពិត គាត់បានធ្វើ[204]។

ង. ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មានកំហុសអង្គច្បាប់ និងអង្គហេតុ ដោយមិនគិតគូរដល់ភស្តុតាងអំពីការចូលរួមរបស់ មាស មុត ខណៈដែលផ្តល់ទម្ងន់ហួសហេតុទៅលើការប្រព្រឹត្តិផ្ទាល់ និងភាពក្បៀកកិតផ្ទាល់

44. មាស មុត អះអាងដោយមិនត្រឹមត្រូវថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់បានវាយតម្លៃពេញលេញលើការចូលរួមរបស់គាត់នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងគោលបំណងសម្រេចលើយុត្តាធិការបុគ្គល។ ផ្ទុយទៅវិញ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ខកខានមិនបានពិចារណាអ្វីមួយឡើយ ក្រៅពីការចូលរួមរបស់ មាស មុត នៅក្នុង "អំពើផ្ទាល់" និងមើលរំលងភស្តុតាងនៃការចូលរួម ដោយសកម្ម និងមានការប្តេជ្ញាចិត្ត នៅក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយលើសត្រូវរបស់ ប.ក.ក ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ និងអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំនៅក្នុងតំបន់ដែលគាត់មានសិទ្ធិអំណាច។

45. ទោះជាដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មិនដែលបញ្ជាក់អំពីអ្វីទៅដែលហៅថា "អំពើដោយផ្ទាល់"[205] ភស្តុតាងច្បាស់លាស់ចេញពីការអានដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ទាំងមូលបង្ហាញថា ដីកានេះធ្វើការវាយតម្លៃយុត្តាធិការបុគ្គលដោយលពិចារណាអំពីការប្រព្រឹត្តិដោយផ្ទាល់

[203] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត លេខយោងជើងទំព័រ ២៦៧-៨។

[204] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦២ *ដែលសំអាងលើ*ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ១៦៣, ៥៧៣។ *សូមមើលផងដែរ* កថាខណ្ឌ ១៥៧, ៣២៤-៧។ ការជំទាស់តវ៉ារបស់ មាស មុត ថា ការចាត់តាំងឱ្យគាត់បញ្ជាប្រតិបត្តិការយោធាជាក់លាក់មួយចំនួន និងធ្វើការបោសសម្អាត មិនមែនជាជាការធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាចនោះ គឺជាចម្លើយតបដែលគ្មានតម្លៃអ្វីឡើយ។ *សូមមើល ផងដែរ* ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ១៦៣ ជើងទំព័រយោងលេខ ៣៣៤ *ដែលសំអាងលើ* ឯកសារ **D54/29** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី លៀត ឡូន (ដែលពន្យល់ប្រាប់ថា តួនាទីរបស់ មាស មុត ជា "ជំនួយការ" គឺជួយខាងចាត់ចែងកម្លាំងបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រប្រយុទ្ធ ជួយខាងភ័ស្តុភារ ការផ្គត់ផ្គង់ស្បៀង និងគ្រាប់រំសេវ)។*ផ្ទុយពី*ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត ជើងទំព័រយោងលេខ ២៨៥។

[205] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤២៨៖ [សន្និដ្ឋានថា មាស មុត មិនស្ថិតក្នុងចំណោមអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តដោយរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនោះទេ ពីព្រោះការចូលរួមរបស់គាត់ "មិនសកម្ម មិនជុំកំភួន និងមិនបានក្បៀកកិតនឹងការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មទេ" និងដោយសារចំនួនជនរងគ្រោះនៃ "អំពើផ្ទាល់" របស់ មាស មុត តិចជាងករណីរបស់ ឌុច]។

ឬទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្ត ខណៈដែល មាស មុត ស្ថិតនៅកៀកកិត[206]។ នេះគឺជាកំហុសអង្គច្បាប់[207]។ ផ្ទុយទៅនឹងការអះអាងរបស់ មាស មុត ដោយហេតុថា សំអាងច្បាប់ទាក់ទិននឹងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ពាក់ព័ន្ធទាំងក្នុងការសម្រេចថា ឧក្រិដ្ឋកម្មណាដែល មាស មុត "ទទួលខុសត្រូវ" ផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ និងទាំងក្នុងការវាយតម្លៃពីកម្រិតនៃការចូលរួមរបស់គាត់[208] ស.ព.អ មិនបាន "ដកស្រង់នាំឲ្យយល់ខុសពីយុត្តិសាស្ត្រមិនពាក់ព័ន្ធ"[209] អំពីការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ដើម្បីបង្ហាញថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ មានកំហុសដោយមិនយកចិត្តទុក ដាក់ទាល់តែសោះ លើកលែងតែការចូលរួមដោយផ្ទាល់ ឬភាពកៀកកិត[210]។ ប្រសិនបើទម្រង់នៃ ការទទួលខុសត្រូវ ក្រៅពីការចូលរួមដោយផ្ទាល់ រារាំងការសម្រេចថា ជនសង្ស័យ "ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" នោះវារារាំងការចោទប្រកាន់ស្ទើរគ្រប់គ្នាទាំងអស់ លើកលែងតែឧបករណ៍ ថ្នាក់ទាបបំផុតនៃរបបឧក្រិដ្ឋកម្ម ដូចជា កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនេះ។

46. មាស មុត ព្យាយាមបដិសេធកំហុសរបស់ដីកាលើកលែងចោទប្រកាន់ដោយប្រៀបធៀបលក្ខខណ្ឌតម្រូវមិនស្របច្បាប់របស់ខ្លួនសម្រាប់ការចូលរួមដោយផ្ទាល់ និង/ឬភាពកៀកកិតទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្ម ជាមួយនឹងការវិភាគលើ "ការចូលរួមដោយផ្ទាល់" របស់ មាស មុត នៅក្នុងក្រិដ្ឋកម្ម[211]។ គាត់កំណត់ "ការចូលរួមដោយផ្ទាល់" ថាជា "អំពើ ឬការប្រព្រឹត្តិជាមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួន" ដែលគាត់បញ្ជាក់ដោយត្រឹមត្រូវថា មានលក្ខណៈពាក់ព័ន្ធក្នុងការសម្រេចលើយុត្តាធិការបុគ្គល[212]។ តាមរយៈការធ្វើដូច្នេះ មាស មុត ព្យាយាមផ្តល់ភាពស្របច្បាប់លើសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ដីកាដំណោះស្រាយ ដោយសន្មតតាមការវិភាគដែលខ្លួនមិនដែលអនុវត្ត និងដើម្បីសម្រួលដល់ភាពផ្ទុយគ្នា

206 ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ២៩៧, ៣០៥, ៣១១, ៣៦៨, ៣៧៣, ៣៩៦-៧, ៤០៥, ៤២៨។

207 ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១១៤-៩។

208 ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ២៣, ១១៦។

209 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៤ ដែលយោងលើឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១១៣-៦។

210 តាមពិតទៅ មាស មុត ទទួលស្គាល់ថា ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌសម្រាប់ការចូលរួមក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម មិនតម្រូវឲ្យមានការនៅកៀកកិតដោយផ្ទាល់នោះឡើយ៖ ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៥-៦។

211 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៥, ៦៧, ៦៩, ៧១។

212 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៥, ៦៩។

រវាងការប្រព្រឹត្តិរបស់ ស.ច.ស.ជ លើយុត្តាធិការបុគ្គលក្នុងសំណុំរឿង០០២ និង សំណុំរឿង ០០៣។ ដូចដែលគាត់អះអាង ស.ច.ស បានសម្រេចថា ជនត្រូវចោទក្នុងសំណុំរឿង០០២ ស្ថិតក្រោមយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក ដោយសារតែការចូលរួមរបស់ពួកគេនៅក្នុង សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម មិនមែនដោយសារការប្រព្រឹត្តិបទល្មើសដោយផ្ទាល់ ឬវត្តមាន នៅទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយនោះទេ[213]។

47. វិធីសាស្ត្រជាក់ស្តែងរបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ បានបង្កើត "ការវៀចកមិនសមស្រប"[214] ពីព្រោះក្រោមចំណងជើងសំខាន់ មានតែ "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" និង ចារីផ្ទាល់ទេ ដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ចំណែកអ្នកនៅចន្លោះនោះ ដែលរួមចំណែកយ៉ាងច្រើនដល់ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមរយៈទម្រង់នៃការចូលរួមផ្សេងៗទៀត ដូចជា ដើរតួនាទីមិនអាចខ្វះបានក្នុង សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដោយរួមចំណែករៀបចំ និងអនុវត្តគោលនយោបាយដោយស្វ័យភាពនៅមូលដ្ឋានដ៏សំខាន់ ឬដោយរៀបចំផែនការ ឬជំរុញឲ្យមានឧក្រិដ្ឋកម្មពីទីបញ្ជាការដ្ឋានមជ្ឈិម ឬ តំបន់ មិនត្រូវបានរាប់បញ្ចូល[215]។ ជាលទ្ធផលនៃកំហុសទាំងនេះ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ផ្តោតត្រឹមតែលើការជ្រើសរើសដ៏ចង្អៀតនូវអំពើ និងការប្រព្រឹត្តិ[216]របស់ មាស មុត និង មើលរំលងថា មាស មុត គឺជាចារីប្រភេទនេះ ដែលកាន់អំណាចដ៏ធំសម្បើមនៅថ្នាក់មជ្ឈិម និង ថ្នាក់មូលដ្ឋាន ដែលគាត់ប្រើដើម្បីប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងការបំពារបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ។

[213] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៨។ *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១១៨។

[214] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៧ *ដែលសំអាងលើ* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១១៧។ មាស មុត ដកស្រង់ខុសពីសម្តីរបស់របស់ ស.ព.អ។ ស.ព.អ លើកឡើងថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ បានបង្កើត *"ភាពដាច់ដោយឡែកពីគ្នាមិនសមហេតុផល"* មិនមែនបង្កើត *"ភាពដាច់ដោយឡែកពីគ្នាដោយខុសច្បាប់"* រវាង "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ជាមួយនឹង "ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" នោះទេ។

[215] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤០៥ ["បុគ្គលដែលនឹងស្ថិតចូលក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ពិតជាមានចំនួនតិចតួចបំផុត ដោយសំដៅតែទៅលើមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ដែលមានអំណាច និងជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ដែលបានចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងការប្រព្រឹត្តិបទឧក្រិដ្ឋ ឬកៀកជិតនឹងទង្វើប្រព្រឹត្តតាមរយៈអំណាច និង ឥទ្ធិពលជាក់ស្តែង"]។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១១៥-៨។

[216] *ផ្ទុយពី*ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៦, ៧០។

48. មិនត្រឹមតែមិនបានវាយតម្លៃពេញលេញលើ "ការចូលរួមដោយផ្ទាល់"របស់ មាស មុត ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ថែមទាំងខកខានមិនបានពិចារណាលើភស្តុតាងដែលថា មាស មុត ចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការរៀបចំ និងអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួមក្នុងការបោសសម្អាត ឃុំឃាំង និងសម្លាប់ខ្មាំងខាងក្នុង និងខ្មាំងខាងក្រៅ និង បង្កើត និងប្រតិបត្តិការសហករណ៍ និង ការដ្ឋានពលកម្មដោយបង្ខំ ដែលនៅទីនោះ យោធា និងជនស៊ីវិលត្រូវបានធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ[217]។ គាត់មានអំណាចពេញលេញក្នុងការចាប់ និងកម្ទេចជនបរទេស ដែលចាប់បាននៅសមុទ្រ ទាហាន ក្នុងកងពល១៦៤ និងអ្នកដែលត្រូវបានសន្មតថាជាខ្មាំងនៅតំបន់ស្វយ័តកំពង់សោម។ មាស មុត គឺជាអ្នកបង្កើត និងចូលរួមក្នុងយន្តការកំណត់អត្តសញ្ញាណខ្មាំងតាមការសន្មត ដែលក្រោយមក គាត់បញ្ជាឱ្យចាប់ខ្លួន និងបញ្ជូនមួយចំនួនទៅមន្ទីរស២១[218]។ ពេញមួយរបបនោះ មាស មុត បាន ទៅទស្សនកិច្ច និងដើរតួនាទីដោយផ្ទាល់ និងយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងប្រតិបត្តិការមន្ទីរសន្តិសុខ និងការ ដ្ឋានតំបន់កំពង់សោម និងបានត្រួតពិនិត្យការអនុវត្តការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ និងគោល នយោបាយផ្សំដំណោកដោយបង្ខំ[219]។ ក្រោយពេលតម្លើងតួនាទីជាអនុលេខានៃសេនាធិការ គាត់ បានអនុវត្តការបោសសម្អាតកម្មាភិបាលតំបន់ ៥០៥ និងកងពលមជ្ឈិមនៃកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជា ១១៧ មុនពេលគ្រប់គ្រងតំបន់ និងកងពលនោះ និងចាត់តាំងកម្លាំងកងពល ១៦៤[220]។

49. សម្រាប់ហេតុផលទាំងនេះ និងហេតុផលផ្សេងទៀតដែលបានរៀបរាប់ខាងក្រោម[221] សំអាងហេតុ ដែលថា តួនាទីរបស់គាត់ជាលេខាកងពល ១៦៤ កម្រិតត្រឹមតែ "កិច្ចការនយោបាយ" និង "ផ្សព្វផ្សាយគោលនយោបាយ ប.ក.ក" មានកំហុសជាក់ស្តែង ហើយការពឹងផ្អែករបស់ មាស មុត លើចំណុចនេះក៏ជាការមិនត្រឹមត្រូវដែរ[222]។ លើសពីនេះទៀត ទោះបីជា មាស មុត ព្យាយាម ពិព័ណ៌នាសំអាងហេតុរបស់ ស.ច.ស.អ ក្នុងផ្លូវអវិជ្ជមាន ដើម្បីឱ្យស្របតាមការសន្និដ្ឋានរបស់

217 ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ២៦៤-៣, ៩៦, ៩៨-១០៧, ១២១-៣៤។

218 ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៩៦, ៩៨-១០៧។

219 ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១២២-៣៣។

220 ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៧៩, ១០០, ១០៤, ១៣២-៣, ១៤៦, ១៦៩។

221 *សូមមើល ខាងក្រោម* កថាខណ្ឌ ៥១។

222 *ផ្ទុយពី*ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៦ *ដែលសំអាងលើ*ឯកសារ ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤១៦, ៤២២។

ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់[223] ស.ច.ស.អ មានហេតុជាច្រើនទាក់ទិននឹងតួនាទីផ្ទាល់ និងសកម្មរបស់ មាស មុត នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម និងវត្តមានរបស់គាត់នៅទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្ម និង ហេតុការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្ម[224] និងការចូលរួមរបស់គាត់ក្នុងការរៀបចំ និងអនុវត្តគោលនយោបាយសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម[225]។

ច. ដីកាលើកលែងចោទប្រកាន់មានសំអាងហេតុដែលមានកំហុស ដែលជាកត្តាកំណត់លើយុត្តាធិការបុគ្គល

លេខាកងពល១៦៤ និងតំបន់ស្វយ័តកំពង់សោម

50. មាស មុត ទទួលស្គាល់ថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់បានរកឃើញថា គាត់គឺជាមេបញ្ជាការកងពល ១៦៤ "យ៉ាងហោចណាស់រវាងខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៦ និងខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៨ និងជាប្រធានក្រុងកំពង់សោម"[226] និងថា ដីកានោះមិនបានបញ្ជាក់ពីកាលបរិច្ឆេទចុងក្រោយនៃតួនាទីរបស់ មាស មុត ឡើយ[227]។ គាត់ទទួលថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ពុំបានមានសំអាងហេតុដែលថា មាស មុត មិនទទួលបន្ទុកវរសេនាធំ ចំណុះកងពល ១៦៤ ក្រោយខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៨[228] និង "មិនបានសន្និដ្ឋានដោយប្រាកដប្រជា" អំពីរយៈកាលនៃការគ្រប់គ្រងរបស់ មាស មុត ក្នុងកំពង់សោម[229]។ មាស មុត បានយល់ស្របថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ខកខានមិនបានផ្ដល់ទស្សនៈដែលមានភាពស្របគ្នា និងមានសំអាងហេតុ ហើយ *មិនមានសំអាងហេតុ* ដែលថា រយៈកាលគ្រប់គ្រងរបស់ មាស មុត ក្នុងកំពង់សោម ចាប់ផ្ដើមមុនខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៦ ឬបន្តក្រោយពីខែមេសាឆ្នាំ១៩៧៨។ ភស្តុតាងដែលលើកមកសំអាងនៅក្នុងដីកាសម្រេច

[223] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៧០។

[224] *សូមមើល ឧទា.* ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ១៥៦-៦៣, ១៧១, ១៨៨, ១៩២, ១៩៥, ២០៥, ២១៨-២១, ២៣០, ២៣៨-៩, ២៥០, ២៦៨, ២៧៣-៥, ២៨៦, ៣២៤-៧, ៣៣៦, ៣៥៤, ៣៦១-៣, ៣៦៥, ៤០២, ៤៦៣-៨, ៤៧៧, ៥៦២-៧៧។

[225] *សូមមើល ឧទា.* ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ១៧៨, ១៨០, ១៨៦, ១៨៨, ១៩៥, ២០១។

[226] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ១៣៧-៨ *ដែលសំអាងលើ*ឯកសារ ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១៨៨ [ពុំមានលើកពីតួនាទីរបស់គាត់ជាប្រធានក្រុងកំពង់សោមនោះទេ]។

[227] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៧៦។

[228] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៧៦។

[229] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៧៤។

លើកលែងចោទប្រកាន់ រួមជាមួយនឹងចំណុចនោះ បានបន្ថែមទៅលើសំណុំរឿងក្រោយថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ធ្វើឱ្យគ្មានមន្ទិលឡើយថា មាស មុត គឺជាលេខាកងពលលេខ៣ កងពល១៦៤ លេខាតំបន់ស្វយ័តកំពង់សោមពេញរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ[230] ហើយដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មានកំហុសអង្គហេតុ។

51. ក្នុងចម្លើយតបរបស់ខ្លួន មាស មុត ព្យាយាមបន្ថយតួនាទីរបស់គាត់តាមរយៈសំអាងហេតុនៅក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ថា គាត់ "ទទួលបន្ទុកកិច្ចការនយោបាយ" និង ថា សកម្មភាពរបស់គាត់មានដូចជា ផ្សព្វផ្សាយគោលនយោបាយ ប.ក.ក"[231]។ ប៉ុន្តែ គាត់មើលរំលងថា ចំណុចនេះក៏ជាកំហុសផងដែរ[232]។ ពាក្យថា "មេបញ្ជាការកងពល" "លេខា" ឬ "ប្រធាន" និង "ស្នងការនយោបាយ" "លេខានយោបាយ" ឬ "អ្នកទទួលបន្ទុកកិច្ចការនយោបាយ" ត្រូវបានប្រើជំនួសគ្នាទៅវិញទៅមក ដោយសាក្សី ក្នុងការចាត់តាំង មាស មុត ជាកម្មាភិបាលដែលមានសិទ្ធិអំណាចផ្លូវការខ្ពស់បំផុត និងមានប្រសិទ្ធភាព នៅក្នុងជួរកងពល ១៦៤ នៃកងពលមជ្ឈិមនៃកងទ័ពបដិវត្តន៍[233]។ មាស មុត គ្រប់គ្រងកងពលទាំងអស់ដែលប៉ះពាល់ដល់តំបន់ប្រតិបត្តិការរបស់កងពល១៦៤[234] និងការពឹងផ្អែករបស់ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់លើភស្តុតាងដែលថា

[230] ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៣៨-៤០។

[231] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៦ *ដែលសំអាងលើ*ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤១៦, ៤២២។ ពុំមានលើកឡើងពីប្រភពនានានៅក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ដើម្បីគាំទ្រដល់កថាខណ្ឌ ៤២២ នោះទេ។

[232] ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៣៧, ១៤១។

[233] *យោង*ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៦។ *សូមមើល ឧទា.* ឯកសារ **D2/8** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី សយ ប៊ន ឆ.២៧, ៣២, ៣៥-៦ [ជាពិសេស ឆ.៣៦៖ ក្នុងគណៈដឹកនាំអ្នកដែលខ្ពស់ជាងគេ គេហៅថា ស្នងការ/ប្រធាន ដែលគេហៅថា លេខារបស់បក្ស ដែលជាអ្នកគ្រប់គ្រងអង្គភាពទាំងមូល]។ ឯកសារ **D54/23** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ប៉ាក សុខ ឆ.១, ១៩ [និយាយយ៉ាងច្បាស់ថា មាស មុត គឺជាស្នងការនយោបាយ និងជាមេបញ្ជាការកងពល]។ ឯកសារ **D2/6** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ញូង ជ្រោង ឆ.១០។ ឯកសារ **D114/79** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី កង ស៊ុំ ឆ.១៣៥។ ឯកសារ **D54/102** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ឯក នី ឆ.៤៥។

[234] ឯកសារ **D54/43** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី លុន សេង ឆ.៤ ["ក្នុងនាមជាស្នងការនយោបាយ មាស មុត ទទួលខុសត្រូវទាំងអស់របស់កងពលលេខ៣ រួមមាន ការអប់រំនយោបាយចំពោះយោធា ចាត់តាំង និងបញ្ជាមេបញ្ជាការកងវរៈសេនាធំទៅតាមសមរភូមិ ទទួលខុសត្រូវស្បៀងអាហារ និងភ័ស្តុភាររបស់កងពល]។ ឯកសារ **D54/24**

មុនពេលចាប់ខ្លួន ហ៊ឹង ឌឿន ហៅ ឌឹម គឺជាអនុរបស់ មាស មុត ទទួលបន្ទុកយោធាកងពល ១៦៤[235] មិនត្រឹមត្រូវឡើយ។ សាក្សីក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ សុទ្ធតែរម្លឹកថា ឌឹម តែងតែអនុវត្ត តាមការបង្គាប់ និងសិទ្ធិអំណាចរបស់ មាស មុត[236]។

52. ក្នុងការវាយតម្លៃទាំង "ភាពធ្ងន់ធ្ងរ" និង "កម្រិតទទួលខុសត្រូវ"របស់ មាស មុត ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ទាំងនោះ ដែលរួមមាន អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ការសម្លាប់រង្គាល និង ការដាក់ពន្ធនាគារ ដែលប្រព្រឹត្តិលើបុគ្គលិកយោធា និងប្រជាជនស៊ីវិលរាប់ពាន់នាក់ក្នុងកំពង់សោម និង ដែនទឹក និងបណ្តាកោះរបស់របស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ឥទ្ធិពលនៃការកាត់បន្ថយវិសាលភាពពេលវេលានៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ មាស មុត ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនៅត្រឹម ១៨ ខែ[237]មិនអាចប្រកែកបានឡើយ[238]។ លើសពីនេះទៀត ការលុបចោលរយៈពេលមុនខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៦ គឺមើលរំលងការចូលរួមក្នុងសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួមរបស់ មាស មុត តាមរយៈការបង្កើតការដ្ឋាន និងមន្ទីរសន្តិសុខក្នុងកំពង់សោម និងប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យដទៃទៀត ក្នុងការកំណត់អត្តសញ្ញាណខ្មាំង ជាពិសេសក្នុងចំណោម កងកម្លាំងកងពល ១៦៤ របស់គាត់ផ្ទាល់។

កំណត់ហេតុ នៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ប៉ាក សុខ ឆ.២០។ ឯកសារ **D54/10** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ម៉ើ រ៉េត ឆ.១២។ ឯកសារ **D114/89** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី សេង ស៊ីន ឆ.១៥, ៦៦។

235 ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១៩០។ ប្រភពចម្បងៗដែលបានយោងនៅក្នុងជើងទំព័រយោងលេខ ៥៨៦ លើកឡើងថា ឌឹម មកពីភូមិភាគបូព៌ា ជាអនុប្រធានកងពល ទទួលបន្ទុកខាងយោធា។ គួរកត់សម្គាល់ថា កថាខណ្ឌ ៤១៦ នៃដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ (ដែលត្រូវបានបង្ហាញក្នុងឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦៦) យោងផ្ទាល់ទៅលើកថាខណ្ឌ ១៩០ នេះ។

236 *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D114/95** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី យឹម ស្រឿង ឆ.៦៦ ["សុទ្ធជាអ្នកនៅក្រោម មាស មុត [...] ឌឹម នៅក្រោម មាស មុត នៅថ្នាក់កងពល"]។ ឯកសារ **D54/97** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ខឹម យ៉ាត ឆ.១៤ ["ពួកគេទាំងពីរធ្វើការជាមួយគ្នា តែ មាស មុត ជាមេបញ្ជាការកងពល ហើយ ឌឹម ជាអនុរបស់ មាស មុត"]។ ឯកសារ **D54/87** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ព្រំ សារ៉ាត់ ឆ.៨៦ ["មេបញ្ជាការកងពល១៦៤ ឈ្មោះ មាស មុត ទទួលបន្ទុកកិច្ចការនយោបាយ។ ឌឹម មេបញ្ជាការរងកងពលទទួលបន្ទុកកិច្ចការយោធា។ ឆាន ទទួលបន្ទុកខាងមេបញ្ជាការរង"]។ ឯកសារ **D114/103** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី លៀត ឡន (ណាំ ឡន) ឆ.៤៤។ ឯកសារ **D114/79** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី កង ស៊ុំ ឆ.៣៣។ ឯកសារ **D114/230.1.1** បញ្ជីឈ្មោះអ្នកទោស ស-២១ របស់ ក.ស.ច.ស រៀងទី ១៦២៤ [អនុលេខាកងពល ១៦៤]។

237 ពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៧៥ មានរយៈពេល ៨ ខែកន្លះ។ ពីខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៨ ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ មានរយៈពេល ៩ ខែ។ របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យមានអាយុ ៤៤ ខែកន្លះ។

238 *ផ្ទុយពី*ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៧៧។

53. វាក៏មានឥទ្ធិពលទៅលើការវាយតម្លៃរបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់លើមុខតំណែង មាស មុត នៅក្នុងឋានានុក្រមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ជាលេខានៃកងពលកងទ័ពបដិវត្តធំជាងគេបង្អស់ និងតំបន់ស្វយ័តក្នុងពេលដំណាលគ្នាពេញមួយរបបនោះ។ នេះគឺជាមុខតំណែងដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមកក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលមេដឹកនាំ ប.ក.ក បោសសម្អាតក្នុងជួររបស់ខ្លួន មានតែវរជនមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវបានតម្លើងតួនាទី និងផ្តល់ការទទួលខុសត្រូវកាន់តែច្រើនឡើងលើផ្នែកផ្សេងៗនៃទឹកដីកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ ការដែលថា មាស មុត រក្សាបានការគ្រប់គ្រងកំពង់សោម ខណៈដែលត្រូវតែងតាំងឲ្យដឹកនាំបញ្ជាតំបន់ ៥០៥ និងកងពល ១១៧ ក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៧៨[239] បង្ហាញថា គាត់គឺជាកម្មាភិបាលដែលទទួលបានការទុកចិត្តម្នាក់។

តំណែង និងតួនាទីរបស់ មាស មុត នៅសេនាធិការ

54. មាស មុត ខកខានមិនបានផ្តល់ភស្តុតាងគាំទ្រដល់ការអះអាងរបស់គាត់[240]ថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មិនមានកំហុសពាក់ព័ន្ធនឹងតួនាទីរបស់គាត់នៅសេនាធិការនៅពេលដែល (i) សម្រេចថា មាស មុត មិនមែនជាសមាជិកនៃសេនាធិការចាប់តាំងពីការបង្កើតកងពលមជ្ឈិមរបស់កងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជាក្នុងខែ កក្កដា-សីហា ឆ្នាំ១៩៧៥[241] និង (ii) ខកខានមិនបានមានសំអាងហេតុពាក់ព័ន្ធនឹងតួនាទីរបស់គាត់ជាអនុលេខានៃសេនាធិការចាប់ពីចុងឆ្នាំ១៩៧៨[242]។

55. ការយោងរបស់ មាស មុត ទៅលើចម្លើយប៉ាន់ស្មានមួយនៅក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ដែលថា មាស មុត *អាច* ត្រូវបានតែងតាំងជាជំនួយការនយោបាយនៃសេនាធិការ[243] ដែលនៅក្នុងករណីណាក៏ដោយ បានផ្ទុយគ្នានៅកន្លែងផ្សេងទៀតក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទ

239 *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៣៣។

240 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៧៩-៨១។

241 ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១៦៣, ៤១៨។ ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៤២-៥។

242 ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១៦៣, ៤១៨។ ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៤៦-៧។

243 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៨០ *ដែលសំអាងលើ*ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១៦២។ សម្រាប់ការពិភាក្សាអំពីការលើកឡើងនេះ*សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៤៥។

ប្រកាន់[244] មិនអើពើ[245] ដូចដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ដែរ ទៅលើភស្តុតាងលើសលប់ ដែលថា ក្នុងនាមជាមេបញ្ជាការកងពលមជ្ឈិម និងប្រធានកងទ័ពជើងទឹក មាស មុត គឺជាសមាជិកនៃសេនាធិការ ដោយគ្មានការសង្ស័យ ចាប់ពីខែកក្កដា ឬសីហាឆ្នាំ១៩៧៥[246]។ ការដែលថា មាស មុត ត្រូវបានលុបចេញពីកំណត់ត្រារបស់មហាសន្និបាតបក្សឆ្នាំ១៩៧៨[247] មិនមែនជាការសម្រេចឡើយ។ លើសពីនេះទៀត មាស មុត បង្ហាញប្រភេទឯកសារខុស គឺ វាមិនមែនជា "ឯកសារកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ" ផ្លូវការ "ដែលចេញ" ក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៧៨ ឡើយ។ វាគឺជាប្រតិចារឹកនៃ "ឯកសារសរសេរដោយដៃនៅក្នុងសៀវភៅសរសេររបស់បុគ្គលម្នាក់ដែលគេសង្ស័យថាជា អៀង សារី"[248] ហើយទំនងជាមានការលុបដោយចេតនាផង។

56. ភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធនឹងការតែងតាំង មាស មុត ជាអនុប្រធានសេនាធិការ មិនអាចត្រូវបានកម្រិតត្រឹម ដូចដែល មាស មុត[249] ធ្វើនោះទេ កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយមួយរបស់ ឌុច ឡើយ ដែល ឌុច ពិភាក្សាតែអំពីតួនាទីរបស់គាត់ជាសមាជិកសេនាធិការប៉ុណ្ណោះ។ ផ្ទុយទៅនឹងការអះអាងរបស់ មាស មុត[250] ស.ច.ស.អ មិនអះអាងដូច្នេះឡើយ។ ដូច ស.ព.អ ដែរ[251] គាត់លើកភស្តុតាងក្រោយថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ មួយចំនួន ដែលបញ្ជាក់ពីការតម្លើងមុខតំណែង មាស មុត

[244] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១៥៧ ["កម្មាភិបាលដែលអាចក្លាយជាជំនួយការរបស់សេនាធិការ គឺកម្មាភិបាល 'ត្រឹមវរៈសេនាតូច និងវរៈសេនាធំ' ហើយ សុន សេន និង*លេខាកងពល*អាចជួយអប់រំពួកគេបាន] (មានសេចក្តីបញ្ជាក់បន្ថែម)។

[245] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៨០ ["ការគ្មានភ័ស្តុតាងផ្ទុយដែលគួរឲ្យជឿជាក់បាន"]។

[246] ឯកសារ **D256/7** ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពររបស់ ស.ព.អ ជើងទំព័រយោងលេខ ១៥៨, ១៦៦-៧។ ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៤២-៥ ជើងទំព័រយោងលេខ ៥៨១, ៥៨៣-៥, ៥៨៧, ៥៩០, ៥៩៦។

[247] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៨០ *ដែលសំអាងលើ*ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១៦៣ និងការសំអាងរបស់ឯកសារនេះទៅលើ ឯកសារ **D4.1.649** ស្តីពីសមាជលើកទី៥របស់ ប៉ុល ពត-អៀង សារី ចុះថ្ងៃទី០២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៧៨។

[248] ឯកសារ **D4.1.649** ស្តីពីសមាជលើកទី៥របស់ ប៉ុល ពត-អៀង សារី ចុះថ្ងៃទី០២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៧៨ KH ERN 00800744-00800745។

[249] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៨១។

[250] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៨១។

[251] ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ ជើងទំព័រយោងលេខ ៥៨៨, ៥៩៧ *ដែលសំអាងលើ*ឯកសារ **D256/7** ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពររបស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៥២-៣, ៥៦-៨ (ពិសេស ជើងទំព័រយោងលេខ ១៦០-១, ១៦៨, ១៧២-៧)។

ជាអនុលេខាសេនាធិការ[252]។ សពអ (និង ស.ច.ស.អ) សុទ្ធតែបានអះអាងថា មាស មុត គឺជាអនុសេនាធិការ បានតែរយៈពេល ៥០ ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ[253]។ មាស មុត មើលរំលងភស្តុតាងជាច្រើនដែលបញ្ជាក់ថា មាស មុត ត្រូវបានតែងតាំងជាអនុសេនាធិការ មិនក្រោយខែកញ្ញា ឬតែតុលាទេ ពោលគឺ ចុងឆ្នាំ ១៩៧៨[254]។

57. តួនាទីរបស់ មាស មុត ជាសមាជិក និងជាអនុប្រធាន គ្មានអ្វីគួរឱ្យសង្ស័យទេថា មានឥទ្ធិពលជាកត្តាកំណត់លើកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់គាត់[255]។ នៅក្នុងសេនាធិការ សមាជិកទាំងអស់រួមទាំង មាស មុត ផង បានចូលរួមក្នុងការរៀបចំសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ក្នុងការបោសសម្អាត ខ្មាំង និងធ្វើឱ្យបុគ្គលិកយោធា និងប្រជាជនស៊ីវិល ក្លាយទៅជាទាសករ[256]។ ដោយមានការតែងតាំងមុខតំណែងជាអនុលេខានៅចុងឆ្នាំ១៩៧៨ ឥទ្ធិពលរបស់ មាស មុត នៅក្នុងជួរកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជា ឡើងដល់កម្រិតកំពូល ដែលជាសញ្ញាមួយទៀតអំពីការពង្រីកអំណាច និងឥទ្ធិពលរបស់គាត់ ក្នុង ប.ក.ក។ ក្នុងតួនាទីនេះ គេផ្ដល់ឱ្យគាត់នូវការគ្រប់គ្រងកម្លាំងទាំងបីប្រភេទនៃកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជា[257] និងប្រគល់តួនាទីសេចក្តីសម្រេចចិត្តជាយុទ្ធសាស្ត្រមួយលើព្រំដែនគោកជាមួយប្រទេសវៀតណាម[258]។ យោងតាមសេចក្ដីណែនាំរបស់គណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមចុះថ្ងៃទី៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ

[252] ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ១៦៣ ជើងទំព័រយោងលេខ ៣៣៣។

[253] *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៨១ និងឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ កថាខណ្ឌ ១៦៣, ៤១៨។

[254] ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៤៦។ (ឯកសារ **D266/5** អាចជាឯកសារ **D266/2** ព្រោះមានតែ ៩៨ កថាខណ្ឌ។ មិនមានដល់កថាខណ្ឌ ១៤៦ នោះទេ)។

[255] *ផ្ទុយពី* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៨១។

[256] ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ២៩-៣០។

[257] ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៤៦-៧។

[258] ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៤៦។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D54/54** កំណត់ហេតុនៃការស្ដាប់ចម្លើយសាក្សី មាស វឿន នៅថ្ងៃទី ឆ.២៦ ["នៅក្នុងពេលនោះ ក្នុងឆ្នាំ១៩៨៦ [...] នៅព្រំដែនខាងកើតមានជម្លោះកាន់តែខ្លាំងឡើង" អគ្គសេនាធិការបានប្រជុំណែនាំតាមរយៈ តា មុត និង តា សឿង"]។ ឯកសារ **D54/63** កំណត់ហេតុនៃការស្ដាប់ចម្លើយសាក្សី ម៉ឹង វេត ឆ.១៩ ["មាស មុត ចាប់ផ្ដើមចូលរួមទទួលខុសត្រូវលើបញ្ហានៅតាមព្រំដែនខាងកើត នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៨ ពេលដែលយួនវ៉ៃបុកខ្លាំង"]។ ឯកសារ **D54/62** កំណត់ហេតុនៃការស្ដាប់ចម្លើយសាក្សី ម៉ឹង វេត ឆ.២២, ២៥។ ឯកសារ **D54/60.2** កិច្ចសម្ភាសន៍របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាជាមួយ ម៉ឹង វេត KH ERN 00975727-00975730។

១៩៧៦[259] គាត់អាចធ្វើសេចក្ដីសម្រេច "កម្ទេច" ក្នុង និងក្រៅជួរកងទ័ពបដិវត្តកម្ពុជាទាំងមូល និង នៅក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៧៨ គាត់ពិតជាបានប្រើអំណាចនេះ ដើម្បីបោសសម្អាត កងពល១១៧ និង តំបន់៥០៥[260]។

សមាជិកភាពរបស់ មាស មុត នៅក្នុងគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិម

58. មាស មុត បង្ហាញខុសអំពីច្បាប់ដែលយកមកអនុវត្តនៅក្នុងសំណើរបស់គាត់ស្នើសុំការបដិសេធ ដោយគ្មានការពិចារណាទៅលើមូលដ្ឋានរងនៃបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ[261]។ ក្នុងបណ្ដឹង ឧទ្ធរណ៍ ស.ព.អ ពន្យល់ថា ការសន្មតថា ស.ច.អ.ជ បានពិចារណាលើភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ អាច*ជំទាស់បាន*។ ទោះជាអ្នកវិនិច្ឆ័យមានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការយល់ឃើញថា ភស្តុតាងមួយចំនួន មានភាពគួរឱ្យជឿជាងភស្តុតាងផ្សេង ក៏គេត្រូវតែច្បាស់ថាតើសំអាងហេតុនីមួយៗ ត្រូវបានបង្កើត ឡើងដោយវិធីណា។ គ្មានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការមិនគិតពីភស្តុតាងផ្ទុយ ដោយគ្មានការពន្យល់អំពី មូលហេតុនៃការជ្រើសរើសយកភស្តុតាងដែលចង់បានឡើយ[262]។

59. ក្នុងការយល់ឃើញថា មាស មុត មិនមែនជាសមាជិកនៃគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ ប.ក.ក ចាប់ ពីខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៦ ប៉ុន្តែ ជាជំនួយការរបស់គណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមដោយពុំមានសិទ្ធិបោះឆ្នោត ឬ សិទ្ធិចូលរួម[263] ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ខកខានមិនបានពន្យល់ពីមូលហេតុដែលខ្លួន ចង់បានភស្តុតាងប្រយោលរបស់ ឌុច ឡើយ[264] ដែលមួយចំនួនគឺជាចម្លើយសារភាពមន្ទីរស២១[265]

259 ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១០០, ១៥៣ [*សូមមើល ផងដែរ* កថាខណ្ឌ ៨៣, ៩៨]។

260 ឯកសារ**D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ។

261 បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៦, ៨២។

262 ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៣៦។ វិធាន ៦៧(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ សំណុំរឿង ០០២ ឯកសារ **F36** សាលដីកាលើសំណុំរឿង ០០២/០១ កថាខណ្ឌ ៣០៤។ សាលដីកា *Muvunyi I* កថាខណ្ឌ ១៤៤, ១៤៧។ សាលដីកា *Bemba* កថាខណ្ឌ ៥២។ សាលដីកា *Kordić & Čerkez* កថាខណ្ឌ ៣៨៥។ សាលដីកា *Kunarac* កថាខណ្ឌ ៤១។

263 ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១០៨-១៥, ១១៧-២២។

264 ដូចដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់បានលើកឡើង (ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១១) ហើយ មាស មុត ក៏យល់ស្របផងដែរ (បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៨៤)។

265 *សូមមើល* ឯកសារ **D1.3.33.10** កំណត់ហេតុនៃការសួរចម្លើយ ឌុច KH ERN 00195568-00195569 [នៅចុងឆ្នាំ ១៩៧៥ "ណាត បាននិយាយថា គាត់ខកចិត្តដោយសារគាត់មិនត្រូវបានគេតម្លើងឋានៈ។ ខ្ញុំមិនសូវជឿ ណាត ទេ។

ជាងភស្តុតាងគ្មានមន្ទិល និងផ្ទាល់របស់ ខៀវ សំផន[266] ដែលជាសមាជិកគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិម ផ្ទាល់[267]។ ការពឹងផ្អែករបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ទៅលើចម្លើយរបស់ ខៀវ សំផន ពាក់ព័ន្ធនឹងសមាជិកដទៃទៀតនៃគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិម មាន ដូចជា ឌឿន, កុយ ធួន, កែ ពក និង ប៉ង់ គឺជាការបង្ហាញពីកំហុសនោះ[268]។

60. ខៀវ សំផន មិន "ថ្លែងដោយស្ទាក់ស្ទើរថា មេបញ្ជាការកងពល រួមមាន មាស មុត គឺជាសមាជិកគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិម"ឡើយ[269]។ គាត់ហៅឈ្មោះ មាស មុត មុនគេ ដោយមិនហៅឈ្មោះ មេបញ្ជាការដទៃទៀតឡើយ[270] ហើយបញ្ជាក់ពីអំណាចដែល មាស មុត មាននៅក្នុងតួនាទីនេះ[271]។ ទោះបីជា ខៀវ សំផន មិននិយាយច្បាស់អំពីកាលបរិច្ឆេទ ឬរយៈកាលនៃសមាជិកភាពរបស់ មាស មុត ក៏ដោយ ក៏ប៉ុន្តែ គាត់បានយោងដល់រយៈកាលដែលខ្លួនគាត់ផ្ទាល់ជាសមាជិក

ហេតុដូច្នេះហើយ ខ្ញុំបានសួរចម្លើយ កុយ ធួន ពីបញ្ហានេះ *នៅពេលដែលគាត់ជាប់ឃុំនៅ ស-២១* ហើយគាត់ (កុយ ធួន) បានបញ្ជាក់អះអាងពីចំណុចនេះ។ ប៉ង់ ក៏បានបញ្ជាក់អះអាងពីព័ត៌មានដែរ នៅថ្ងៃមួយដែលគាត់បានមកស-២១" (មានបញ្ជាក់បន្ថែម)]។ ឯកសារ **D12** Duch កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច KH ERN 00680801-00680803។

[266] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១១៥ ជើងទំព័រយោងលេខ ៤០៣។

[267] ឯកសារ **D1.3.33.15** កំណត់ហេតុសួរចម្លើយ ខៀវ សំផន KH ERN 00156620 ["ខ្ញុំខ្លួនឯងក៏ជាសមាជិកនៃគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិម ជាដំបូង ជាសមាជិកត្រៀមនៅឆ្នាំ ១៩៧១ និងក្លាយជាសមាជិកពេញសិទ្ធិនៅឆ្នាំ ១៩៧៦"]។*សូមមើលផងដែរ ឧទា.* ឯកសារ **D98/1.2.27** កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ប្រតិចារឹកសវនាការលើអង្គសេចក្តី ថ្ងៃទី១០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ម៉ោង ១៤:៣១:២៧-១៤:៣៤:២៥ ["ខៀវ សំផន [...] ជាសមាជិកមជ្ឈិមបក្ស សមាជិកមជ្ឈិមពេញសិទ្ធិ"]។

[268] ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៤៩។

[269] បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៨៣។

[270] ឯកសារ **D1.3.33.15** កំណត់ហេតុសួរចម្លើយ ខៀវ សំផន KH ERN 00156619 ["គណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមមានសមាជិក ប្រមាណជា ៣០ នាក់ ប៉ុន្តែ ខ្ញុំមិនចាំឈ្មោះអស់នោះទេ។ ខ្ញុំចាំដូចជា មាស មុត (កូនប្រសាររបស់ តា ម៉ុក ដែលជាលេខានៃកងពលមួយដែលឈរជើងនៅកំពត ហើយក្រោយឆ្នាំ១៩៧៥ ក៏ត្រូវបានប្តូរទៅជាកងទ័ពជើងទឹក) [...] និង សឿ វ៉ាស៊ី *ហៅ* ឌឿន (ប្រធានមន្ទីរ ៨៧០) ឬ កុយ ធួន និង កែ ពក ផងដែរ"]។

[271] ឯកសារ **D1.3.33.15** កំណត់ហេតុសួរចម្លើយ ខៀវ សំផន KH ERN 00156619 ["នៅក្នុងគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិម អ្នកដែលមានអំណាចពិតប្រាកដគឺ លេខាភូមិភាគ និងលេខាតំបន់ និងអ្នកទទួលខុសត្រូវអង្គភាពយោធា"]។ *ផ្ទុយពី*បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៨៣។

ពេញសិទ្ធិ (ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៦ រហូតដល់ចុងបញ្ចប់នៃរបបនោះ)[272]។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ផ្ទុយទៅនឹងសេចក្តីអះអាងរបស់ មាស មុត[273] ភស្តុតាងរបស់ ខៀវ សំផន ត្រូវបានគាំទ្រដោយប្រភពផ្សេងៗទៀតដែលបញ្ជាក់ថា លេខាភូមិភាគ និងលេខាតំបន់ គឺជាសមាជិកនៃគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិម[274]។ មាស មុត ខ្លួនឯងទទួលស្គាល់ថា គាត់ជួប សុន សេន "ដើម្បីបំពេញការងាររបស់គណៈមជ្ឈិម"[275]។ ផ្ទុយទៅវិញ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ខកខានមិនបានយល់ថា ភស្តុតាងរបស់ ឌុច មិនមានការបញ្ជាក់ និងផ្ទុយទៅនឹងខ្លឹមសារនៃលក្ខន្តិកៈ ប.ក.ក[276]។

272 ចំណុចនេះត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយអង្គហេតុដែលថា សមាជិកពីរនាក់ទៀត ដែលគាត់លើកឡើង (កុយ ធួន និង សឿ វ៉ាស៊ី ហៅ ឌឿន) ត្រូវបានបោសសម្អាត និងសម្លាប់នៅមន្ទីរសន្តិសុខ ស-២១ បន្ទាប់ពីខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៦ ប៉ុន្តែ នៅមុនមហាសន្និបាតបក្សលើកទី៥ នៅចុងឆ្នាំ១៩៧៨។ *សូមមើល* ឯកសារ **D4.1.950** បញ្ជីឈ្មោះអ្នកទោស ស-២១ របស់ ក.ស.ព ដែលបានកែប្រែ (កុយ ធួន លេខរៀងទី ៤១១៤ ចូលថ្ងៃទី២៥ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៧។ ឌឿន លេខរៀងទី ៩៥៤៦ ចូលថ្ងៃទី ១៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៧៧)។ ឯកសារ **D114/230.1.1** បញ្ជីឈ្មោះអ្នកទោស ស-២១ របស់ ក.ស.ច.ស (កុយ ធួន លេខរៀងទី ១៤០២៧, ឌឿន លេខរៀងទី ២១៨៣, ១៤៥៩៦ ចូលថ្ងៃទី១៦-៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៧៧។ ប៉ង់ លេខរៀងទី ១៤១៥៧)។

273 បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៦(ខ), ៨៥។

274 ឯកសារ **D1.3.30.29** *បទសម្ភាសន៍ជាមួយជនភៀសខ្លួនកម្ពុជា នៅតាមបណ្តោយព្រំដែនកម្ពុជា-ថៃ* ដោយ M. Matsushita និង S. Heder KH ERN 00324765។ ឯកសារ **D4.1.4** អត្ថបទនិពន្ធដោយ T. Carney មានចំណងជើងថា៖ *The Organization of Power* KH ERN 00332368-00332370។ ឯកសារ **D1.3.17.6** សៀវភៅរៀបរៀងដោយ S. Heder និង B. Tittemore មានចំណងជើងថា៖ *បេក្ខជនចំនួនប្រាំពីរនាក់ដែលត្រូវកាត់ទោស* KH ERN 00742615- 00742617។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D4.1.405** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយឌុច KH ERN 00244235 [" មាស មុត និង សំ ប៊ិត ត្រូវបាតែងតាំងជាសមាជិកគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមនៅឆ្នាំ១៩៧៥"]។ ឯកសារ **D10.1.64** សេចក្តីសន្និដ្ឋានដែលសរសេរ ចុងក្រោយរបស់ ឌុច KH ERN 00404803 ជើងទំព័រយោងលេខ ៣៣។

275 ឯកសារ **D1.3.7.8** កាសែតឌីឃែមបូឌាដេលី *អ្វីដែលកន្លងផុតទៅហើយ ឲ្យវាផុតទៅចុះ* ចុះថ្ងៃទី០១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ EN ERN 00165821["មាស មុត បានទទួលស្គាល់ថា គាត់បានជួបជាមួយ សុន សេន 'ពីរបីដង' ដើម្បីអនុវត្តការងាររបស់គណៈកម្មាធិការមជ្ឈិម"]។

276 ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ *ដែលសំអាងលើ*ឯកសារ **D1.3.22.1** លក្ខន្តិកៈបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា ចុះខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៦ មាត្រា ២៤៖ [ចែងពី "សមាជិកពេញសិទ្ធិ និងសមាជិកតរៀម"]។ *សូមមើល* ឯកសារ **D12** កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច KH ERN 00680802 [ឌុច អះអាងថា លក្ខន្តិកៈត្រូវបានប្រឌិតបន្ថែមតាមរយៈការបង្កើតក្រុមជំនួយការមជ្ឈិមនេះឯង]។ *សូមមើលបន្ថែម* ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១១៦។

61. ផ្អែកលើសំអាងហេតុរបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ដែលថា (i) សមាជិកនៃគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមបក្សមានភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការកំណត់ថា មាស មុត គឺជា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" ម្នាក់នៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ[277] (ii) "ក្នុងចំណោមស្ថាប័នកំពូលៗ [គឺមាន] គណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមបក្សដែលមានសមាជិកជាង ៣០ នាក់ គឺជាអង្គ [ប.ក.ក] ខ្ពស់ជាងគេបង្អស់សម្រាប់អនុវត្តកិច្ចការសំខាន់ៗរបស់ប្រទេស"[278] (iii) មុខតំណែងរបស់ មាស មុត ជាជំនួយគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិម ដោយគ្មានអំណាចចូលរួមក្នុងការសម្រេចចិត្តនៅក្នុងគណៈកម្មាធិការ ធ្វើឲ្យគាត់ "ស្ថិតនៅក្រោមកម្មាភិបាលប្រហែល ៥០ នាក់ និងកាន់តំណែងដូចកម្មាភិបាលដទៃទៀតដែរ ក្នុងនោះរួមមាន លេខាភូមិភាគ និងលេខាកងពល"[279] ឥទ្ធិពលជាកត្តាកំណត់នៃសំអាងហេតុនេះលើសេចក្ដីសន្និដ្ឋានរបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ដែលថា មាស មុត មិនស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក ពីព្រោះ គាត់ "មិនអនុវត្តអំណាចជាច្រើន"[280]ត្រូវបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់។

ឆ. ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មានកំហុសអង្គហេតុក្នុងការប្រព្រឹត្តិលើជនរងគ្រោះមួយចំនួន

62. មាស មុត យល់ស្របថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មានកំហុសអង្គហេតុក្នុងការប៉ាន់ប្រមាណទាបទៅលើចំនួនជនរងគ្រោះដែលគាត់ទទួលខុសត្រូវ[281]។ ក៏ប៉ុន្តែ គាត់អះអាងទាំងខុសថា ស.ព.អ មិនអាចបង្ហាញភស្តុតាងអំពីកម្រិតនៃកំហុស ដោយឈរលើមូលដ្ឋានថា ស.ព.អ ត្រូវកាតព្វកិច្ចផ្អែកគតិយុត្តិ ទៅតាមសំអាងហេតុនៃដីកាសម្រេចចោទប្រកាន់របស់ ស.ច.ស.អ។ សំអាងហេតុរបស់ ស.ច.ស.អ អំពីចំនួនជនរងគ្រោះ ពុំពាក់ព័ន្ធថាតើ ស.ច.ស.ជ មានកំហុសក្នុងការមិនបញ្ចូលចំនួនជនរងគ្រោះដ៏ច្រើននៅក្នុងការវាយតម្លៃរបស់គាត់លើភាពធ្ងន់ធ្ងរ ឬមិនធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ភស្តុតាងដែលបង្ហាញដោយ ស.ព.អ ក្នុងការរកភស្តុតាងបញ្ជាក់កំហុសនោះ[282]។ ស.ព.អ មិនជាប់កាតព្វកិច្ចទៅតាមសំអាងហេតុនៅក្នុងដីកាសម្រេចចោទប្រកាន់ឡើយ

[277] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៩៥។

[278] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤១០។

[279] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤១៩។

[280] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤២៨។

[281] បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៨៩។

[282] មានការបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ចំនួនជនរងគ្រោះពិតប្រាកដ និងច្បាស់លាស់ មិនតម្រូវឲ្យមានទេចំពោះសំណុំរឿងឧក្រិដ្ឋកម្មទ្រង់ទ្រាយធំ "ជាពិសេស ចំពោះបទដ្ឋានស្ដីពីភស្តុតាង ដែលអាចអនុវត្តនៅដំណាក់កាលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី

ដោយសារជម្រើសមិនប្តឹងឧទ្ធរណ៍។ ដោយហេតុថា ស.ច.ស.អ រកឃើញពីភាពធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបង្កើតបានជាយុត្តាធិការបុគ្គល[283] រាល់ការប៉ាន់ស្មានទាបនៅក្នុងការគណនាចំនួនជនរងគ្រោះមិនបានចាត់ទុកថាឥតការដល់សេចក្តីសម្រេចរបស់ ស.ច.ស.អ ក្នុងចោទប្រកាន់ឡើយ។ ប្រសិនបើ អ.ប.ជ ចុងក្រោយរកឃើញថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មានកំហុសអង្គហេតុ អ.ប.ជ អាចជំនួសសាលដីការបស់ខ្លួនបាន[284] ក្នុងការវាយតម្លៃថាតើចំនួនជនរងគ្រោះ ឆ្លើយតបទៅនឹងលក្ខខណ្ឌស្តីពីភាពធ្ងន់ធ្ងរឬទេ។

63. ទោះជាក្នុងករណីណាក៏ដោយ ការប្រើប្រាស់សេចក្តីដកស្រង់មិនពេញលេញរបស់ ស.ច.ស.អ អំពីចំនួនប៉ាន់ស្មានជនរងគ្រោះ ដើម្បីបង្ហាញថា ពុំមានលទ្ធភាពរកអង្គហេតុមានហេតុផលនោះ គឺជាការធ្វើឲ្យខូចដល់សំអាងហេតុរបស់ ស.ច.ស.អ ដែលថា រាប់ពាន់នាក់គឺជាជនរងគ្រោះនៃឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ មាស មុត[285]។ លើសពីនេះទៀត ចំនួនជនរងគ្រោះរបស់ ស.ច.ស.អ គឺជា

មុនការជំនុំជម្រះ"។ *សូមមើល* សំណុំរឿង ០០៤/១ ឯកសារ **D308/3/1/20** សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ (សំអាងហេតុ) កថាខណ្ឌ ២១៤ (ចៅក្រម Beauvallet និងចៅក្រម Baik) និងរឿងក្តីនានាដែលបានយោងនៅក្នុងជើងទំព័រយោងលេខ ៥០៦៧ នៃសេចក្តីពិចារណានេះ។

283 ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៤៦២-៩។

284 ឯកសារ **D266/2** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ៧។ *សូមមើល ផងដែរ* សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **F28** សាលដីកា *ឌុច* កថាខណ្ឌ ១៧។

285 មាស មុត ផ្តល់ការយល់ឃើញមួយជ្រុងអំពីការប៉ាន់ប្រមាណរបស់ ស.ច.ស.អ ដោយទុកចោលការលើកឡើងទាំងអស់អំពីភស្តុតាងដែល ស.ច.ស.អ បានរកឃើញថាអាចឲ្យជឿទុកជាក់បានគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីប្រើប្រាស់ជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការសម្រេចនានារបស់គាត់ (*យោង*ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត សេចក្តីដកស្រង់ពីកថាខណ្ឌ ៩១(ក-ជ) ជាមួយនឹងឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ២៤៩-៥៧, ២៦៤-៨, ៣២៩ (*សូមមើល ផងដែរ* កថាខណ្ឌ ២៨៣, ២៨៩, ៣០១-២, ៣១៣, ៣២៣), ៣៤១, ៣៦៧-៧០, ៤១៦-៧, ៤២១-៤, ៤៣៧-៤២, ៤៤៤-៥០។

ការប៉ាន់ប្រមាណទាបដែលគេទទួលស្គាល់ដោយឯករាជ្យ[286] ដែលផ្អែកយ៉ាងជាក់ស្តែងតែទៅលើភស្តុតាងដែលប្រមូលបានពី ក.ស.ច.ស[287]។

64. ដោយសារតែកំហុស[288] និងឥទ្ធិពលរបស់វាច្បាស់លាស់[289] ទឡ្ហីករណ៍របស់ មាស មុត ក្រៅពីនោះ ព្យាយាមធ្វើឱ្យមិនច្បាស់ និងកាត់បន្ថយកំហុស ដោយភាគច្រើនផ្តោតលើទិដ្ឋភាពផ្សេងៗទៀតនៃការវាយតម្លៃលើភាពធ្ងន់ធ្ងរ[290]។

ជ. ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មានកំហុសអង្គច្បាប់ ដោយកំណត់ថា ឌុច គឺជាជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតតែម្នាក់

65. មាស មុត លើកឡើងផ្ទុយគ្នាខ្លួនឯង ដោយដំបូងបដិសេធថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់រកឃើញថា ឌុច គឺជាជន "ដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" តែម្នាក់គត់[291] ក្រោយមក ទទួលថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មានកំហុសក្នុងការសម្រេចយ៉ាងដូច្នេះ[292] រួចហើយ ជំទាស់ថា ការសម្រេចដោយខុសឆ្គងនេះពុំមានឥទ្ធិពលលើសំអាងហេតុដែលថា មាស មុត មិនមែនជា ជន

[286] ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ១៣៣ ["ការប៉ាន់ស្មានចំនួនជនរងគ្រោះនៅតែស្ថិតនៅក្នុងចំនួនអប្បបរមា [...] ចំនួនជនរងគ្រោះជាក់ស្តែងអាចមានខ្ពស់ មានចំនួនច្រើនជាងឆ្ងាយពីចំនួនប៉ាន់ស្មាន"]។*សូមមើល ផងដែរ* កថាខណ្ឌ ១៣២-៤៥ ទាក់ទងនឹងវិធីសាស្រ្តយកកម្រិតអប្បបរមាដែល ស.ច.ស.អ បានប្រើ ដើម្បីប៉ាន់ប្រមាណចំនួនជនរងគ្រោះ។

[287] ឯកសារ **D267** ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ១១៨-២៣, ១៣០-១។ សំណុំរឿង ០០៤/១ ឯកសារ **D308/3/1/20** សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ (សំអាងហេតុ) កថាខណ្ឌ ៥៦ (សេចក្តីសម្រេចជាឯកច្ឆន្ទ)។ *សូមមើល ផងដែរ* កថាខណ្ឌ ៤៨-៥៥។

[288] ស្របជាមួយយុត្តិសាស្រ្តមុនរបស់ ស.ច.ស ទាំងពីររូប និង អ.ជ.ស.ដ (ឯកសារ **D261** ដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ កថាខណ្ឌ ៣១៧។ សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **E188** សាលក្រម *ឌុច* កថាខណ្ឌ ២២) និងតុលាការ ICTY (*សូមមើល ឧទា.* សេចក្តីសម្រេចបញ្ជូនរឿងក្តីរបស់ *Janković* កថាខណ្ឌ ១៩។ សេចក្តីសម្រេចបញ្ជូនរឿងក្តីរបស់ *Lukić & Lukić* កថាខណ្ឌ ២៧, ២៩), ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ទទួលស្គាល់ថា ចំនួនជនរងគ្រោះជាកត្តាចម្បងសម្រាប់ការពិចារណាអំពីឧក្រិដ្ឋកម្មនានា (ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៦៥-៦)។

[289] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤២៨។

[290] ស.ព.អ បានសំអាងលើចំណុចទាំងនេះថាជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងកន្លែងផ្សេងទៀត។ *សូមមើល ខាងលើ* កថាខណ្ឌ ១២-៨។

[291] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៩៣។

[292] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦(ឃ), ៩៥។

ដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតឡើយ[293]។ តាមការពិត មាស មុត យល់ស្របជាមួយ ស.ព.អ [294] ដែលថា ប្រភេទ "ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" មិនមែន និងមិនធ្លាប់មានបំណងកម្រិតចំពោះ ឌុច ឬ មានន័យ "ថា ឌុច គួរតែត្រូវបានប្រើជាខ្នាតសម្រាប់កំណត់ថាតើអ្នកផ្សេងគឺជាជនទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតដែរឬយ៉ាងណា"[295]។ គាត់យល់ស្របដោយឯករាជ្យថា ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មានកំហុសក្នុងការសម្រេចថា (i) ពាក្យ "ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" នៅក្នុងច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក សំដៅជាក់លាក់ទៅលើ ឌុច និង (ii) គ្មាននរណា ក្រៅពីមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ និង ឌុច ដែលអាចនឹងត្រូវចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក[296]។

66. ដោយទទួលស្គាល់អំពីកំហុសអង្គច្បាប់ទាំងនេះ មាស មុត គ្រាន់តែអះអាង ដោយគ្មានដកស្រង់ ឬ ទឡ្ហីករណ៍ ថា ការកំណត់ប្រភេទ "ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" របស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ទៅ ឌុច ពុំមានឥទ្ធិពលលើការសម្រេចលើកក្រោយរបស់ខ្លួនថា មាស មុត មិនមែនជាបុគ្គល "ដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត"[297]ឡើយ។ ចំណុចនេះផ្ទុយទៅនឹងពាក្យពេចន៍ដើមរបស់ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។ ថាតើកំហុសអង្គច្បាប់នេះកំណត់លទ្ធផលនៃយុត្តាធិការបុគ្គល ឬការវិភាគដែលមានកំហុសដែលរងការជំទាស់នៅក្នុងមូលដ្ឋាន ង (រង)[298] ឥទ្ធិពលនេះងាយយល់[299] ហើយកំហុសនោះមោឃភាពសេចក្ដីសម្រេច។

ការឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយតបទៅលើផលវិបាកនៃដីកាដំណោះស្រាយដែលផ្ទុយគ្នា

67. មាស មុត អនុវត្តខុសលើគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* និងប្រកាន់យកការបកស្រាយចង្អៀតទៅលើច្បាប់គោល និងយុត្តិសាស្ត្រ ក្នុងគោលបំណងព្យាយាមបន្ថយអាណត្តិច្បាស់លាស់របស់កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក និងច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក វិធានផ្ទៃក្នុង

[293] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៩៣, ៩៥-៦។

[294] ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៧១-១៩០។

[295] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៩៥។

[296] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៩៥ *ដែលសំអាងលើ*ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៩៦, ៤០១។

[297] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៦(ឃ), ៩៣, ៩៥-៦។

[298] *សូមមើល* ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១១២-៣ (មូលដ្ឋានសំអាងហេតុ ចំណុច ង)។

[299] ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤២៧-៨។ ហេតុដូច្នេះ លើសពីនេះទៀត ប្រសិនបើមិនបានកែតម្រូវទេ កំហុសនេះនឹងបន្តធ្វើឲ្យបរាជ័យដល់បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ដែលជោគជ័យទៅវិញនោះ។

ជាពិសេស វិធាន៧៧ (១៣)(ខ)[300] ដែលថា លើកលែងតែដីកាសម្រេចចោទប្រកាន់របស់ ស.ច.ស.អ ត្រូវបានបដិសេធដោយសម្លេងភាគច្រើនលើសលប់របស់ អ.ប.ជ សំណុំរឿង០០៣ ត្រូវតែបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះ[301]។

68. ជាការពិត ចេតនាច្បាស់លាស់របស់ភាគីនៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក ដែលថា នៅពេល ស.ច.ស ជំទាស់មិនឱ្យរឿងក្ដីមួយដំណើរការទៅមុខ ហើយ អ.ប.ជ ខកខានមិនទទួលបានសម្លេងគាំទ្រ ភាគច្រើនលើសលប់ ដើម្បីដោះស្រាយការខ្វែងគំនិតគ្នា ការចោទប្រកាន់នឹងបន្តទៅមុខ មានន័យ ថា សំណុំរឿងត្រូវបញ្ជូនទៅ អ.ជ.ស.ដ[302]។ ការព្យាយាមរបស់ មាស មុត ក្នុងការបន្ថយទម្ងន់នៃ ភស្តុតាងរបស់ David Scheffer អំពីចេតនារបស់ភាគី មិនមានប្រសិទ្ធភាពឡើយ[303]។ ក្នុងនាមជា ឯកអគ្គរដ្ឋទូតគោចរសហរដ្ឋអាមេរិកទទួលបន្ទុកកិច្ចការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម គាត់ចូលរួមយ៉ាង ច្រើននៅក្នុងការចរចាពីដំបូងដល់ទីបញ្ចប់[304] ហើយរបាយការណ៍របស់គាត់ត្រូវបានប្រើប្រាស់

[300] ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៩២-៣, ១៩៧-៨។ ឯកសារ **D267/10** ចម្លើយតបរបស់ ស.ព.អ ទៅនឹងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២២-៨, ៣៨។

[301] ឯកសារ **D266/2** បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ កថាខណ្ឌ ១៩១-៨។ ឯកសារ **D267/10** ចម្លើយតបរបស់ ស.ព.អ ទៅនឹងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត។ ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត ត្រង់កថាខណ្ឌ ២០, ៩៨ មាស មុត បានលើកទឡ្ហីករណ៍បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់គាត់ឡើងវិញថា ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះត្រូវតែសម្រេចតម្កល់ដោយ សម្លេងភាគច្រើនលើសលប់របស់ អ.ប.ជ ទោះបីជាដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ត្រូវបានច្រានចោលក្ដី។ ដូចបាន លើកឡើងនៅក្នុង ឯកសារ **D267/10** ចម្លើយតបរបស់ ស.ព.អ ទៅនឹងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២០ វិធានផ្ទៃក្នុង ៧៧(១៣) និង ៧៩(១) សុទ្ធតែបញ្ជាក់ថា ដីកាសម្រេចចោទប្រកាន់ដែលចេញដោយ ក.ស.ច.ស ស្ថិតនៅក្រោមសមត្ថកិច្ចរបស់ អ.ជ.ស.ដ បើគ្មានការអនុម័តដោយសម្លេងភាគច្រើនលើសលប់ពី អ.ប.ជ ទេ។ ចំណុចនេះគឺជាសេចក្ដីសន្និដ្ឋានប្រកបដោយហេតុផលតែមួយគត់ ពីព្រោះថា បញ្ហានេះនឹងមិនត្រឡប់មកចំពោះមុខ អ.ប.ជ ទេ (១) ប្រសិនបើពុំមានភាគីណាប្ដឹងឧទ្ធរណ៍ជំទាស់នឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះទេ ហើយ មាស មុត ខ្លួន ពុំបានប្ដឹងឧទ្ធរណ៍ឡើយ (២) ក្នុងករណីដែល អ.ប.ជ ពុំអាចរកសម្លេងភាគច្រើនលើសលប់បាន សេចក្ដីសម្រេចនេះ ចុងក្រោយនេះគឺថា ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះនឹងចាត់ទុកជាបានការ។

[302] ឯកសារ **D267/10** ចម្លើយតបរបស់ ស.ព.អ ទៅនឹងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២៣, ២៦, ២៩-៣២។

[303] ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ១៩។

[304] ឯកសារ **D267/10** ចម្លើយតបរបស់ ស.ព.អ ទៅនឹងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៣២។ សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **C5/13** សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្ដីរបស់លោក David Scheffer ដែលជាអ្នកជំនាញច្បាប់ អន្តរជាតិ ក្នុងការគាំទ្រដល់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទំព័រ ១-៣។

ដោយ អ.ប.ជ អ.ជ.ត.ក និង ស.ច.ស[305] និងមេធាវីការពារក្តី មាស មុត ផងដែរ[306] រួមទាំងនៅក្នុងចម្លើយតបនេះផង[307]។ យ៉ាងណាក៏ដោយ ការចងចាំរបស់គាត់ មានភាពស្របទាំងស្រុងទៅនឹងលិខិតឆ្លើយឆ្លងរវាងលោក Hans Corell និង លោក សុខ អាន ដែលជាអ្នកចរចាសំខាន់របស់ភាគីទាំងពីរ[308]។

69. លើសពីនេះទៀត ការអះអាងរបស់ មាស មុត[309] ដែលថា មាត្រា៧(៤) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក និងយុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.ជ.ត.ក[310] មិនអាចអនុវត្តបានចំពោះស្ថានការណ៍បច្ចុប្បន្នដែល អ.ប.ជ បានទទួលដោះស្រាយបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ភាគី មិនមែនតាមរយៈនីតិវិធីដោះស្រាយវិវាទផ្លូវការ មើលរំលងចំណុចដែលថា លទ្ធផលជាសំខាន់មានលក្ខណៈដូចគ្នា។ របៀបដែល អ.ប.ជ ទទួលដោះស្រាយបញ្ហាដូចគ្នា ដែលថាតើ ស.ច.ស មានកំហុសក្នុងការចេញដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ឬដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ មិនពាក់ព័ន្ធឡើយ។ លើសពីនេះទៀត អ.ប.ជ បានបញ្ជាក់លទ្ធផលដូចគ្នាក្នុងបរិបទនៃការខ្វែងយោបល់គ្នារវាង ស.ច.ស ពាក់ព័ន្ធនឹងខ្លឹមសារនៃ

305 សំណុំរឿង ០០៤/១ ឯកសារ **D308/3/1/20** សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ស.ព.អ ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ (សំអាងហេតុ) ជើងទំព័រយោងលេខ ១៥១។ សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **F28** សាលដីកា *ឌុច* ជើងទំព័រយោងលេខ ១០៩។ ឯកសារ **D261** ដីកាដំណោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ ជើងទំព័រយោងលេខ ១៥-១៦។ ឯកសារ **D266** ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ជើងទំព័រយោងលេខ ១១៦១។

306 ឯកសារ **D170** សំណើរបស់ មាស មុត សុំឲ្យយក និងដាក់ទៅក្នុងសំណុំរឿង នូវសម្ភារៈ ឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ទាក់ទងនឹងការចរចាបង្កើត អ.វ.ត.ក ចុះថ្ងៃទី១០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៥ ជើងទំព័រយោងលេខ ៨៤។

307 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ លេខយោងជើងទំព័រ ៤១, ៤១៥។

308 ឯកសារ **D267/4.1.5** លិខិតពីលោកអគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិផ្ញើជូនឯកឧត្តមនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២000 កំណត់ត្រាដែលបានភ្ជាប់ជាឧបសម្ព័ន្ធមកពីលោក Hans Corell ផ្ញើជូនលោកអគ្គលេខាធិការ <u>កម្មវត្ថុ</u>៖ សេចក្តីអំពាវនាវបន្ទាន់មកពីប្រទេសកម្ពុជា_គំនិតយោបល់ដើម្បីដោះស្រាយភាពខុសគ្នារវាងថៅក្រមស៊ើបអង្កេត/ព្រះរាជអាជ្ញា ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២000 EN ERN 01614369។ *សូមមើលផងដែរ* ឯកសារ **D181/2.36** សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់លោកអគ្គលេខាធិការរង Hans Corell ក្រោយចាកចេញពីរាជធានីភ្នំពេញ កាលពីថ្ងៃទី១៧ ខែមីនា ឆ្នាំ២00៣ EN ERN 01326112។

309 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ១៨-១៩។

310 សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **F28** សាលដីកា *ឌុច* កថាខណ្ឌ ៦៥ *ដែលសំអាងលើ*មាត្រា ២៣*ថ្មី* នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក។ មាត្រា ៧(៤) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក។ វិធាន ៧២(៤)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

ដីកាដំណោះស្រាយរបស់ខ្លួនថា ស.ច.ស ដូចក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ដែរ សម្រេចមិនបញ្ជូនទៅ អ.ប.ជ នៅក្នុងយន្តការដោះស្រាយទំនាស់ទេ[311]។

70. លទ្ធផលដែលសំណុំរឿង ០០៣ បន្តទៅជំនុំជម្រះ មិនបានរងការប៉ះពាល់ ដូចដែល មាស មុត លើកទឡ្ហីករណ៍ម្តងហើយម្តងទៀត[312] ដោយគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* ឡើយ[313]។ វិធាន៧៧(១៣)(ខ) ដែលផ្តល់អាណត្តិឲ្យ អ.ជ.ស.ដ ទទួលដោះស្រាយដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះនៅពេលមិនទទួលបានសម្លេងគាំទ្រភាគច្រើនលើសលប់ពី អ.ប.ជ ក្នុងការបដិសេធ វាគឺជា ច្បាប់ពិសេស ដែលទាក់ទិននឹងការសម្រេចចោទប្រកាន់ និង មានអានុភាពលប់លើលក្ខខណ្ឌទូទៅនៃវិធាន ៧៧(១៣)(ក)។ ច្បាប់ពិសេសគឺជាយន្តការបកស្រាយដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់យ៉ាងទូលំទូលាយ[314] ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយសាលាក្តីអន្តរជាតិ និង សាលាក្តីតំបន់ផ្សេងៗ[315] រួមទាំង អ.វ.ត.ក ផងដែរ។ *គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* ប្រសិនបើអនុវត្ត ត្រូវកម្រិតចំពោះវិមតិសង្ស័យដែលនៅតែមាននៅក្រោយពីការបកស្រាយ និងមិនផ្តល់ផលប្រយោជន៍ច្បាស់លាស់ដល់ជនត្រូវចោទគ្រប់ស្ថានការណ៍នោះទេ[316]។ នៅក្នុងករណីនេះ ពុំមានវិមតិសង្ស័យឡើយ។ វិធាន ៧៧(១៣) (ខ) បង្ហាញអំពីចេតនាក្នុងការអនុវត្តអាណត្តិច្បាស់លាស់នៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក និង ច្បាប់បង្កើត

311 សំណុំរឿង ០០២ ឯកសារ **D427/1/30** សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី១១ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ កថាខណ្ឌ ២៧២-៤។ *សូមមើល* ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៣៦-៧។

312 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ១៥, ១៧, ២០។ ឯកសារ **D267/4** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ទំព័រ ១-២ កថាខណ្ឌ ២, ៤៥, ៤៩, ៦២-៦។

313 មហាសន្និបាត អ.ស.ប របាយការណ៍របស់គណៈកម្មាធិការច្បាប់អន្តរជាតិ សម័យប្រជុំលើកទី៥៨ ឆ្នាំ២០០៦ កថាខណ្ឌ ៦១។ មហាសន្និបាត អ.ស.ប របាយការណ៍របស់គណៈកម្មាធិការច្បាប់អន្តរជាតិ សម័យប្រជុំលើកទី៥៦ ឆ្នាំ២០០៤ កថាខណ្ឌ ៣០៥។

314 *សូមមើល ឧទា.* រឿងក្តី *Beagle Channel Arbitration (ប្រទេសអាហ្សង់ទីន ទល់នឹង ប្រទេសឈីលី)* របាយការណ៍ និងសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការអាជ្ញាកណ្តាល ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៧៧ កថាខណ្ឌ ៣៨-៩។ រឿងក្តី *Brannigan និង McBride ទល់នឹង ចក្រភពអង់គ្លេស* កថាខណ្ឌ ៧៦។ រឿងក្តី *Nikolova ទល់នឹង ប្រទេសប៊ុលហ្គារី* កថាខណ្ឌ ៦៩។ Rudolf Gabriel ទំព័រ ៦៣៩៨-៩៩ កថាខណ្ឌ ៣៥-៦ និងទំព័រ ៦៤០៤ កថាខណ្ឌ ៥៩។

315 សំណុំរឿង ០០១ ឯកសារ **F28** សាលដីកា *ឌុច* កថាខណ្ឌ ២៩៨, ៣៤៨។

316 ឯកសារ **D267/10** ចម្លើយតបរបស់ ស.ព.អ ទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤៣-៤។

អ.វ.ត.ក ដោយកំណត់ថា នៅពេល សចស ខ្វែងយោបល់គ្នាលើរឿងក្ដីមួយដែលកំពុងដំណើរការនីតិវិធី ដោយពុំមានសម្លេងភាគច្រើនលើសលប់របស់ អ.ប.ជ រឿងក្ដីនឹងបន្តទៅជំនុំជម្រះ។

71. មាស មុត ចំអកតាមរយៈអ្វីដែលគាត់ហៅថា "ភាសិតកំណាចតុលាការ ដែលថា *នៅពេលមានវិមតិសង្ស័យ ត្រូវធ្វើការចោទប្រកាន់*" ដែលផ្ទុយទៅនឹងគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ*[317]។ ប៉ុន្តែ *គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យត្រូវបានប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* អនុវត្តចំពោះបញ្ហាអង្គហេតុ និងច្បាប់សារធាតុ ដែលកំណត់ពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទនៅពេលជំនុំជម្រះ[318]។ ដោយនៅឆ្ងាយពី "ភាពកំណាច" យន្តការ អ.វ.ត.ក គោរពសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងអស់នៃដំណើរការនីតិវិធី រួមទាំងមេធាវីការពារក្ដី និងជនសង្ស័យ[319]។ ដូចគ្នាដែរ ច្បាប់ និងយុត្តិសាស្ត្របារាំង និង អ.វ.ត.ក លើកឡើងថា កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីអាចបញ្ចប់បានតែចំពោះហេតុផលកំណត់ជាក់លាក់ ដែលមិនទាក់ទិននឹងភាពមិនច្បាស់លាស់ផ្នែកនីតិវិធី[320]។ លើសពីនេះទៀត ចំណុចនេះស្របទៅនឹងគោលការណ៍ *ក្នុងករណីមានវិមតិសង្ស័យ ត្រូវចាប់ផ្ដើមស៊ើបអង្កេត* បានអនុវត្តប្រកបដោយសង្គតិភាព នៅក្នុងយុត្តាធិការច្បាប់ស៊ីវិលជាច្រើនដែលបញ្ជាក់ថា ក្នុងករណីមានវិមតិសង្ស័យថាតើនីតិវិធីត្រូវវិវត្តដល់ការជំនុំជម្រះក្ដី ឬយ៉ាងណា គោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* មិនអាចអនុវត្តបានឡើយ ហើយត្រូវបានសន្មតថា ពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទនឹងត្រូវកំណត់នៅពេលជំនុំជម្រះក្ដី[321]។

317 ឯកសារ **D266/5** ចម្លើយតបរបស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ២, ១៥, ២០។

318 ឯកសារ **D267/10** ចម្លើយតបរបស់ ស.ព.អ ទៅនឹងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤១-២។

319 ឯកសារ **D267/10** ចម្លើយតបរបស់ ស.ព.អ ទៅនឹងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៤៣-៨។

320 ឯកសារ **D267/10** ចម្លើយតបរបស់ ស.ព.អ ទៅនឹងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត កថាខណ្ឌ ៥០។

321 *សូមមើល ឧទា.* **ប្រទេសស្វីស:** (តុលាការកំពូលប្រទេសស្វីស សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២ សំណុំរឿងលេខ ១៣៨ IV ៨៦ កថាខណ្ឌ ៤.១.១ [(បកប្រែក្រៅផ្លូវការ)] "*គោលការណ៍សន្មតថាគ្មានទោសទុកជាមុន ដរាបណាតុលាការមិនទាន់សម្រេចសេចក្ដី*" តម្រូវថា ក្នុងករណីមានវិមតិសង្ស័យ នោះកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីត្រូវបន្តទៅមុខ។ [...] តាមពិតទៅ ក្នុងករណីមានវិមតិសង្ស័យ មិនមែនអាជ្ញាធរស៊ើបអង្កេត ឬអាជ្ញាធរចោទប្រកាន់ ជាអ្នកសម្រេចទេ ប៉ុន្តែ ចៅក្រមដែលមានសមត្ថកិច្ចទៅវិញទេដែលជាអ្នកសម្រេច។ នៅក្នុងដំណាក់កាលសម្រេចចោទប្រកាន់ គោលការណ៍ "វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ" ដែលជាប់ទាក់ទងនឹងការវាយតម្លៃភ័ស្តុតាងដោយអាជ្ញាធរកាត់សេចក្ដី មិនអនុវត្តនោះឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ គោលការណ៍ "*សន្មតថាគ្មានទោសទុកជាមុន ដរាបណាតុលាការមិនទាន់សម្រេចសេចក្ដី*" ត្រូវយកមកអនុវត្តចំពោះការសម្រេចចោទប្រកាន់ ក្នុងករណីមានវិមតិសង្ស័យ"]។ តុលាការកំពូលប្រទេសស្វីស សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៨ សំណុំរឿងលេខ 6B_1456/2017 កថាខណ្ឌ

IV. ដំណោះស្រាយដែលស្នើឡើង

72. ដូចបានរៀបរាប់នៅក្នុងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ខ្លួន សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិស្នើដោយគោរពឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះច្រានចោលការសន្និដ្ឋានដែលមានកំហុសនៅក្នុងដីកាលើកលែងចោទប្រកាន់ថា មាស មុត មិនមែនជាកម្មវត្ថុនៃយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក សន្និដ្ឋានថា មាស មុត គឺជាបុគ្គលម្នាក់ក្នុងចំណោម "ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងសម័យ

៤.១ & តុលាការកំពូលប្រទេសស្វីស សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី០៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨ សំណុំរឿងលេខ 6B_193/2018 កថាខណ្ឌ ២.១ [(បកប្រែក្រៅផ្លូវការណ៍)] ["*គោលការណ៍សន្មតថាគ្មានទោសទុកជាមុន ដរាបណាតុលាការមិនទាន់សម្រេចសេចក្ដី*" កើតចេញពីគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ហើយមានន័យថា ជាគោលការណ៍ ដីកាសម្រេចបញ្ចប់ ឬមិនបន្តការស៊ើបអង្កេត មិនអាចចេញដោយអយ្យការបានទេ លើកលែងតែច្បាស់លាស់ថា អំពើទាំងនោះមិននាំឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ឬថាមិនអាចបំពេញលក្ខខណ្ឌដើម្បីចោទប្រកាន់បានតែប៉ុណ្ណោះ។ ដំណើរការនីតិវិធីត្រូវតែបន្ត ក្នុងករណីទំនងជាមានការផ្ដន្ទាទោសច្រើនជាងការសម្រេចឱ្យរួចខ្លួន ឬប្រសិនបើភវនីយភាពនៃការផ្ដន្ទាទោស និងការសម្រេចឱ្យរួចផុតពីបទចោទ ហាក់សមាមាត្រគ្នា ជាពិសេស នៅពេលដែលបទល្មើសនោះមានភាពធ្ងន់ធ្ងរ"]។ **<u>ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់៖</u>** (ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌអាល្លឺម៉ង់ ប្រការ ២០៣ [(បកប្រែក្រៅផ្លូវការ)] "តុលាការត្រូវតែសម្រេចបើកកិច្ចសំណើរការនីតិវិធីសំខាន់ៗ ក្នុងករណីដែលត្រូវពិចារណាទៅលើលទ្ធផលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរៀបចំ ដែលទំនងជាមានមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់ដែលនាំឱ្យសង្ស័យថា ជនជាប់ចោទដែលត្រូវនាំខ្លួនមកជំនុំជម្រះ បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌមែន"]។ ករណី OLG Saarbrücken, NStZ-RR 2009, 88 [OLG Saarbrücken 17.07.2008 - 1 Ws 131/08] [(បកប្រែក្រៅផ្លូវការ)] "ក្នុងការវាយតម្លៃជាបឋមពីអំពើព្រហ្មទណ្ឌ [...] ត្រូវតែផ្ដល់មូលដ្ឋានសំអាងហេតុឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ប្រសិនបើការផ្ដន្ទាទោសជនសង្ស័យត្រូវបានរំពឹងថាមានភវនីយភាពមែននោះ [...]។ គោលការណ៍ "*វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ*" មិនអនុវត្តនៅដំណាក់កាលនេះទេ តែគោលការណ៍នេះអាចដើរតួនាទីដោយប្រយោលបាន [...]។ ហេតុដូច្នេះ ការបញ្ជាក់អំពីចន្លោះប្រហោងនានារវាងចម្លើយរបស់ជនជាប់ចោទ និងលទ្ធផលនៃភ័ស្តុតាងកំពុងតែមាន អាចទុកសម្រាប់ការជំនុំជម្រះលើអង្គសេចក្ដីទាំងមូល"]។ **<u>ប្រទេសអេស្តូនី:</u>** (ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌប្រទេសអេស្តូនី មាត្រា ៦។ រឿងក្ដី *Rõigas ទល់នឹង ប្រទេសអេស្តូនី* សំណុំរឿងលេខ ៤៩០៤៥/១៣ សាលក្រមចុះ ថ្ងៃទី១២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៧ កថាខណ្ឌ ៣០, ៥១, ៨៧ *ដែលសំអាងលើ*សាលដីកាសាលដីកាតុលាការកំពូលប្រទេសអេស្តូនី (*Riigikohus*) ចុះថ្ងៃទី២២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ (សំណុំរឿងលេខ ៣-១-៣-៦០-១០) ដែល "លើកឡើងវិញអំពីគោលការណ៍នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌដាច់ខាត ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនេះ។ គោលការណ៍នេះបានលើកឡើងថា គោលការណ៍*វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* បានកំណត់ថា វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ នៅពេលចេញសាលក្រម ឯគោលការណ៍*សន្មតថាគ្មានទោសទុកជាមុន ដរាបណាតុលាការមិនទាន់សម្រេចសេចក្ដី* អាចអនុវត្តបានទាក់ទងនឹងការផ្ដួចផ្ដើមកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ហើយនៅដំណាក់កាលនេះ ភាពមន្ទិលសង្ស័យណាមួយចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ត្រូវតែបកស្រាយជាប្រយោជន៍ដល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី"]។

កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយបញ្ជូន មាស មុត ទៅជំនុំជម្រះ ដោយផ្អែកលើដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះរបស់ ស.ច.ស.អ។

សូមចៅក្រមអង្គបុរេជំនុំជម្រះពិនិត្យពិចារណាដោយក្ដីអនុគ្រោះ។

កាលបរិច្ឆេទ	ឈ្មោះ	ទីកន្លែង	ហត្ថលេខា
ថ្ងៃទី០៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩	លោក William SMITH សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិរង ជួស លោកស្រី Brenda J. HOLLIS សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិបម្រុង	ភ្នំពេញ	